

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 21

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

54. évfolyam

2011. január 21.

Közleményszám	Tartalom	Oldal
I	<i>Állásfoglalások, ajánlások és vélemények</i>	
VÉLEMÉNYEK		
Európai Gazdasági és Szociális Bizottság		
463. plenáris ülés, 2010. május 26. és 27.		
2011/C 21/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A városrehabilitáció integrált megközelítésének szükségessége (feltárási vélemény)	1
2011/C 21/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A civil társadalom kollektív kezdeményezései a fenntartható fejlődésért (saját kezdeményezésű vélemény)	9
2011/C 21/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Nemzetközi kereskedelem és éghajlatváltozás	15
2011/C 21/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EU és az ASEAN közötti kapcsolatok	21
2011/C 21/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A „28. rendszer” – lehetőség a kevesebb közösségi szintű jogalkotásra (saját kezdeményezésű vélemény)	26
2011/C 21/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Társadalmilag felelős pénzügyi termékek (saját kezdeményezésű vélemény)	33

HU

 Ár:
4 EUR

(folytatás a túloldalon)

2011/C 21/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A háztartási munka professzionalizálása (kiegészítő vélemény)	39
--------------	---	----

III Előkészítő jogi aktusok

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

463. plenáris ülés, 2010. május 26. és 27.

2011/C 21/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az állatjóléti címkézésre, valamint az állatok védelmével és az állatjóléttel foglalkozó referencia-központok európai hálózatának létrehozására irányuló lehetőségekről (COM(2009) 584 végleges)	44
2011/C 21/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó technológiák fejlesztésébe történő beruházásról (COM(2009) 519 végleges)	49
2011/C 21/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A városi mobilitás cselekvési terve (COM(2009) 490 végleges)	56
2011/C 21/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a polgári légitörvénytől való védelemről és repülőesemények vizsgálatáról és megelőzéséről (COM(2009) 611 végleges – 2009/0170 (COD))	62
2011/C 21/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi határozatra a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról – Az Európa 2020 integrált iránymutatás II. része (COM(2010) 193 végleges)	66

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

463. PLENÁRIS ÜLÉS, 2010. MÁJUS 26. ÉS 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A városrehabilitáció integrált megközelítésének szükségessége (feltárási vélemény)

(2011/C 21/01)

Előadó: **Angelo GRASSO**

2009. december 2-án a spanyol lakásépítési minisztérium az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke rendelkezésének megfelelően, a spanyol elnökség nevében felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot feltárási vélemény kidolgozására a következő témában:

A városrehabilitáció integrált megközelítésének szükségessége

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2010. május 4-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott 463. plenáris ülésén (a 2010. május 26-i ülésnapon) 87 szavazattal 4 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Mára a városok energiafálgó rendszerekké és egyben a környezet átalakításának legfőbb tényezőjévé váltak. Ezért a városrehabilitációs politikák határozottabb fejlődését elősegítő európai szintű koordinált fellépés egyike a legfontosabb eszközöknek a káros szén-dioxid-kibocsátás és az éghajlatváltozás elleni harcban.

1.2 Az EGSZB olyan városi vagy nagyvárosi léptékű beavatkozási stratégiát helyesel, mely az építészeti, urbanisztikai, szociális és környezeti szempontból leromlott városrészek újrahazsítását célozza.

1.3 Sajnos a hagyományos területrendezési eszközök nem bizonyultak eddig alkalmasnak egy ilyen típusú megközelítéshez, többek között azért, mert a városok egymástól különbözőek lévén földrajzi helyzetük, elhelyezkedésük és a városi

szolgáltatások szempontjából egyaránt, a szabványmegoldások nem vezetnek eredményre. AZ EGSZB tehát egyrészt olyan intézkedési eszközök bevezetését javasolja az EU-nak, melyek a városi életminőségnek a – várossal, társadalommal és a környezettel kapcsolatos rossz közérzet küszöbértékein alapuló – mutatóihoz kapcsolódnak, másrészt pedig olyan városrehabilitációs mutatók egyidejű kidolgozását, melyek képesek mérni a közigazgatási hatékonyságot, az intézkedés sikerességének mértékét és a lakosság elégedettségi fokát.

1.4 Evvel kapcsolatban az EGSZB korábbi véleményeiben kidolgozott némely javaslatot megismételve azt tartjuk kívánatosnak, hogy a fenntartható városokról Európában folyó vita elmélyítése és kiszélesítése érdekében kerüljön elfogadásra a „városfejlesztés és fenntarthatóság”⁽¹⁾ témájával foglalkozó magas szintű csoport felállításának ötlete.

⁽¹⁾ HL C 77., 2009.3.31., 123. o.

1.5 A városrehabilitáció integrált modelljét előtérbe helyező városi „újászületés” elindítása érdekében, mely a lakosság demográfiai változásait, a társadalmi kohéziót, a városi gazdaság alapjainak felülvizsgálatát, a természeti örökség átértékelését, a dematerializációs folyamatokat, az energiatakarékos várost és a biodiverzitást helyezi a figyelem középpontjába, az EGSZB a különböző kormányzati szintek (Európai Bizottság, kormányok, régiók, helyi önkormányzatok) erőteljes együttműködését tartja szükségesnek a „szubszidiaritás” elvének rugalmasabb, kevésbé merev alkalmazása mellett, mely nem pusztán az illetékességi körök hierarchikus keretét követi. Ennek érdekében a városok közötti tematikus hálózatok előmozdítását szorgalmazzák a fenntartható városrehabilitációs folyamatok megvalósítását elősegítendő.

1.6 Az épületek és infrastruktúrák energia-hatékonyságának növelése a városrehabilitáció iránti politikai elkötelezettség stratégiai tényezője kell, hogy legyen az EU-ban mindazon haszon okán, mely az energiaszükséglet csökkenése révén és az Európában így létrehozandó új munkahelyek jelentős száma folytán keletkezik. Az EGSZB kívánatosnak tartja, hogy az EU ezeket a célokat kövesse a most készülő ágazati programok fokozódó integrációja révén a következő témákban: EU innovációs politika, EU közlekedés-politika és a SET terv (stratégiai energiatechnológia). Ezen felül a beruházások növelését is elvárja a rendelkezésre álló pénzügyi eszközöknek (Jessica, Jaspers stb.) az EBB-n keresztül történő növelése, illetve a magán-és közszféra hatékony partnerségeinek előmozdítása által.

1.7 Az EGSZB azt óhajtja, hogy a fenntartható közlekedési rendszer és az energia-ellátás rendszere közötti integráció a városrehabilitációs politika gerincét képezze. Ezt az integrációs politikát olyan uniós pénzalapokból kellene támogatni, melyek a peremvidékek rehabilitációjához elengedhetetlen fenntartható közlekedési hálózatokat és alternatív energiapolitikákat célozzák.

1.8 Ezen felül azt óhajtja, hogy a tagállamok vezessenek be olyan ösztönző adópolitikát, mely a polgárokat együttműködésre készíti annak érdekében, hogy a város minden egyes épülete energia-fejlesztő egységgé alakuljon át.

1.9 Az EGSZB a kulturális fejlesztés és a vállalkozói fellépések előmozdítására szólít fel, különösen a városrehabilitációt és a zöld munkahelyek teremtését elősegítő innovatív megoldások felkutatására képes kis és középvállalatok esetében.

1.10 Az EGSZB szerint ezen kívül az integrált városrehabilitációs programok megvalósításában való erőteljesebb és felelős polgári szerepvállalás előmozdítása érdekében párbeszédet kell folytatni a városközpontok közösségeivel, beleértve a nőket, a fiatalokat és a kirekesztés által leginkább veszélyeztetett személyeket, kikérve a véleményüket is. A polgárok és ágazatok képviselői hálózataival együttműködésben európai szintű információs kampány indítása szükséges a tiszta energiák előállításából adódó konkrét megtakarítási lehetőségekről. A jelenleg folyó

kampány nem eléggé célirányos, és túlon túl korlátozott forrásokkal rendelkezik.

1.11 Az ázsiai megapoliszokkal szembeni versenyképesség érdekében az európai városokat érintő városrehabilitációs politikáknak képeseknek kell lenniük a fizikai tér – hagyományos módszert követő – újrahazsnosítását a távközlési technológiák által is képviselt dematerializációval együtt alkalmazni, ami lehetővé teszi a természeti környezet fennmaradását és annak elkerülését, hogy a városok további zöld területeket emésszenek fel.

1.12 Az EGSZB stratégiai fontosságúnak tartja továbbá egy új vezető réteg széleskörű képzésének elindítását a nagyobb felelősségvállalás, kreativitás és minőség érdekében. Ezáltal a döntéshozók választási képessége növekedni fog ahhoz, hogy az EU által szorgalmazott fenntartható növekedési célkitűzésekkel összeegyeztethető városrehabilitációs és városfejlesztési politikákat irányítsanak. Az EGSZB emellett az Európai Bizottság Regionális Politikai Főigazgatóságával (DG REGIO) való együttműködés hasznosságát is hangsúlyozza, és erősíteni kívánja azt. De az EGSZB elengedhetetlennek tartja a DG REGIO várospolitikával foglalkozó operatív csoportjának megerősítését is az Európai Bizottság által követni kívánt fejlesztési programok megvalósításához kapcsolódó folyamatok felgyorsítása érdekében.

2. Bevezetés

2.1 Az elmúlt 10 év során a fenntartható európai városok (2007. májusi) lipcsei chartája volt az egyik legfontosabb tanújele a tagállamok arra irányuló akaratának, hogy egyeztessenek a városfejlesztési politikákkal kapcsolatos stratégiákról és közös elvekről. Ezt követően érezhetően intenzívebbé vált az várospolitikákkal kapcsolatos vita az Unión belül. Ezt tovább folytatva az EU spanyol elnöksége nagy figyelmet szentel a témának, és arra kérte az EGSZB-t és az RB-t, hogy a fenti kérdést elemzését követően járuljanak hozzá az európai miniszterek informális találkozója során lefolytatandó vitához.

2.2 Az elmélkedés a városrehabilitációs politikák révén a városokban megoldandó néhány fontos kérdést érint avval a célkitűzéssel kapcsolatban, hogy integrált megközelítés által a városi fenntarthatóság olyan fokát érjük el, mely a különböző igényeknek egyaránt megfelel.

— javítani kell a városi életminőséget súlyosan veszélyeztető káros kibocsátásokért is felelős elavult európai ingatlanpark energia-hatékonyságát, ezáltal erősíthető a foglalkoztatás és ösztönözhető az innováció és a technológiai fejlődés;

— erősíteni kell a társadalmi kohéziót a leromlott városrészek rehabilitációjának integrált programja révén a társadalmi integráció, a kirekesztés elleni harc, a képzés stb. érdekében;

— a leromlott városrészek rehabilitációja által is fokozni kell a környezeti fenntarthatóságot, a meglévő ingatlanparknak az energia-hatékonyságra, a lakhatásra és a hozzáférhetőségre vonatkozó célkitűzésekkel való megfeleltetése révén annak érdekében, hogy ne kerüljön sor újabb zöld területek bekebelezésére.

3. Integrált várostervezés

3.1 A tagállamok és az EU regionális politikáinak egyik fontos operatív célkitűzése kell, hogy legyen a különböző városi léptékekben megvalósított környezetvédelem, valamint az emberek életminőségének javítása.

3.2 Jelen véleményével az EGSZB meg kívánja erősíteni, hogy egyetért az integrált városrehabilitációs politikák kifejlesztésének szükségességével az EU 2020 tervezési stratégiáját bemutató dokumentumban, valamint az Európai Unió Tanácsának spanyol elnöksége által jegyzett program-dokumentumban ⁽²⁾ lefektetett távlatok szerint.

3.2.1 Az EGSZB egyetért az EU 2020 c. dokumentum tartalmával és az abban kifejezett operatív irányvonalakkal, melyek értelmében a rehabilitációs politikáknak az alábbi újszerű fogalmakat is figyelembe kell venniük.

— a humán erőforrások javítása, különösen az időskorú lakosság igényeivel, a bevándorlók beilleszkedésével, a szegénység – és különösen a gyermekek körében jelentkező szegénység – leküzdésével, és a nemzedékek közötti szolidaritás növelésével kapcsolatban;

— a tudásra alapozott növekedés;

— a részvételen és kreativitáson alapuló társadalom;

— versenyképes, összefonódó és a szociális és zöld piacra figyelő gazdaság.

3.2.2 Az EGSZB a spanyol elnökség dokumentumát e fogalmakkal összegegyeztetetőknek találja ott, ahol az emberi jogokról és alapvető szabadságjogokról szóló európai egyezményrel összhangban kiáll azon célkitűzés megerősítése mellett, hogy az állampolgárság joga és az alapjogok védelme mindenki számára legyen biztosítva.

3.2.3 Ezek a célkitűzések olyan városrehabilitációs elképzelést ösztönöznek, melyben a városi közterület minősége szorosan összefügg a befogadás minőségével, vagyis nyelvtől, származástól vagy vallástól függetlenül minden polgár számára nyitott városrehabilitációról van szó.

⁽²⁾ AZ Európai Közösségek Bizottsága, az EU 2020 jövőbeli stratégiával kapcsolatos konzultáció bizottsági munkadokumentuma, Brüsszel, 2009 és Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación, Secretaría de Estado para la Unión Europea, Programme for the Spanish Presidency of the Council of the European Union 1 January - 30 June 2010: „Innovating Europe”, Imprenta Nacional Boletín Oficial del Estado, Madrid, 2010.

4. A városokkal kapcsolatban felmerülő néhány kérdés

4.1 A fenti dokumentumokban kijelentett elvekkel összhangban az rehabilitáció elképzelése a város formájában és természetében bekövetkezett fontos változások rendszerével ⁽³⁾ szembeesül:

— az *urban sprawl*, vagyis a városok szétterülése mind gyakribbá válik a földterületek nagymértékű felhasználásával és a belőle következő méretgazdaságtalansággal,

— a történelmi városmag, a leromlott peremkerületek és az iparterületek válságával gyengül a városon belüli szerepek funkcionális eloszlása,

— továbbra is alapvetően olyan hagyományos válaszok születnek a válságra, melyek kevés képzelőerőről és kreativitásról tanúskodnak, és főként nem felelnek meg a globalizált világ kihívásainak,

— a „funkciók” rendszerét a „tárolók” rendszere váltja fel: ezek összetett és felettebb könnyen lezülleszthető helyek a nagyvárosok uniformizált terén belül,

— elvész a határ fogalma, mely közigazgatási jelentését megtartva egyre kevésbé őriz valamit földrajzi, szimbolikus és politikai értelméből,

— a városokat körülvevő zöldterületek leromlanak, ami a biológiai sokféleség súlyos veszteségeivel jár,

— nő az ingázással eltöltött idő, ami negatívan hat az életminőségre,

— a városi területek, beleértve a hagyományos régi városrészeket is, egyre inkább zárt és szakosodott területekké válnak: (villanegyed, mely nem rendelkezik egyéb funkciókkal; a szórakoztatásnak szentelt tematikus parkok; az iskolákra vagy campusokra korlátozódó oktatás; a kultúra múzeumokban és a színházakban stb.). A zárt tér a magánszféra mindenhatóságát erősíti (életmódként és jogfel-fogásként, illetve a jogok gyakorlásaként is) a közösségi szükségletek kárára.

4.2 A zárt tér logikájával a végtelen tér logikáját kell szembe-helyezni, melyet az anyagtalán kapcsolatok jellemeznek, ahol az idő fogalma egyre inkább helyettesíti a fizikai távolság fogalmát.

⁽³⁾ A városok átalakulásával kapcsolatos főbb problémák sziporkázó kifejtését találjuk Massimo Cacciari-nál: La città, Pazzini Stampatore Editore, Villa Verucchio (RN), 2004.

4.3 A városi területek rehabilitációjának tehát ötvöznie kell a fizikai tér hagyományos módon történő átalakítását a dematerializálással, mely legerőteljesebben az információs technológiában fejeződik ki. A megoldandó probléma ugyanis a mindenütt jelenvalóság elve szerint gondolkodó elme és az állandó mozgásban és kiszakítottágban élni nem képes – és minőségi helyen és térben elhelyezkedni kívánó – test között meglévő dilemma.

4.4 A rehabilitációs folyamat tehát a város alábbi három dimenziójának egyíthatóságából és egybefoglalásából fog állni:

- az agora-város: emberközpontú; a lakóövezetek és a városi tér közötti, valamint a társadalmi kohézió és a gazdasági fejlődés közötti tökéletes harmónia jellemzi,
- globális város (globális/lokális): a globalizációs folyamatok és a helyi erőforrások, sajátosságok és szokások között létrejött nagyobb egyensúly eredménye,
- fenntartható város: képesnek kellene lennie saját területén belül megoldani a saját maga által gerjesztett problémákat anélkül, hogy másokra vagy a jövő nemzedékekre ruházná át azokat.

5. A város-újrahasznosítás átfogó modellje

5.1 Az EGSZB a következők által jellemzett „város-újjaszületés”⁽⁴⁾ elindítását kívánja:

- a társadalmi kohézió növekedése,
- kulturális megújulás,
- a városi gazdaság alapjának felülvizsgálata a jelenleg tapasztalható erőteljes recesszió ellenszereként,
- a természeti örökség ártértékelése a dematerializációs folyamatok és a biodiverzitás növekedése révén.

5.2 A város újjaszületésének fogalmán alapuló politika tovább szélesíti „Az európai gazdasági fellendülés tervét a régiókban és a városokban” (EERP)⁽⁵⁾ című dokumentum jelentését, amennyiben a helyi önkormányzatoknak a válság leküzdésében

játszott szerepét olyan strukturális tényezőként értelmezi, mely nem csupán a gazdasági válságra kell, hogy hasson, hanem közösségeink valamennyi erőforrásának felértékeléshez is hozzájárul.

5.3 Így ölthet testet a város-újrahasznosítás integrált modellje a **green new deal**⁽⁶⁾ olyan térbeli megjelenéseként, melyben az emberi, természeti és fizikai erőforrásokra irányuló beavatkozások átfogó rendszerének fő viszonyítási alapja a gazdaság új definíciója lenne: ez nem csupán a javak felhalmozáson, hanem főként az erőforrásokkal való takarékos bánásmódon és a polgárok jólétének növekedésén alapulna⁽⁷⁾.

Egy ilyen modell a helyi önkormányzatok vezető szerepét feltételezi a polgárok és a helyi gazdaság aktív bevonásáért a piacok és a zöld technológiák fejlődésének gyorsítás érdekében. A fenntartható fejlődés magasszintű csoportjára vonatkozó javaslat segíthet az e célkitűzések elérésére irányuló városközi – beleértve a kis- és a közepes városokat is – tematikus hálózatok előmozdításában és kibontakozásában.

6. A városrehabilitációra irányuló beavatkozások átfogó rendszere a következőket tartalmazza:

6.1 Humán erőforrások

6.1.1 A tudás és a kreativitás növelésére alapozott versenyképesebb társadalom felépítésének a lisszaboni szerződésben lefektetett célkitűzését harmonikusan ötvözni kell az EU 2020-as program-dokumentum célkitűzésével, mely aláhúzza a kohéziós folyamatok ösztönözésének jelentőségét az elesettek, főként az idősek támogatását célzó politikák által, a – főként a bevándorlók vonatkozásában fontos – beilleszkedés szintjének növelése által, a szegénység leküzdése révén, valamint a nemzedékek közötti szolidaritás növelése által.

6.1.2 Az EU kulturális és gyakorlati vonatkozásban teret adott:

- a közösségépítés fejlesztésének, hogy a műszaki-szakmai szervezetektől (várostervezők, építészek, mérnökök stb.) a vállalati szférán át a lakásügyi szervezetekig az érdekeltek minden köre hozzáférhessen a várostervezés folyamatához,

⁽⁴⁾ Richard Rogers, *Toward an Urban Renaissance, Urban Task Force*, London, 2005. Letölthető a következő címről: www.urbantaskforce.org.

⁽⁵⁾ Európai Unió – Régiók Bizottsága, *Az európai gazdasági fellendülés terve a régiókban és a városokban*, Brüsszel, 2008. Letölthető a következő címről: <http://portal.cor.europa.eu/europe2020/Pages/Library.aspx>.

⁽⁶⁾ A következő dokumentumokat ajánljuk: *A green new deal for Europe* (készítette a Wuppertal Intézet); *Rethinking the Economic Recovery: A Global Green New Deal* (ENSZ környezetvédelmi program); *A green new-deal* (az angol New economic foundation-tól); *Toward a Transatlantic Green New Deal: Tackling the Climate and Economic Crises* (a Heinrich Böll Alapítvány számára készítette a Worldwatch Institute).

⁽⁷⁾ Így teljes körűen megvalósulnának a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez címzett bizottsági közleményben („A GDP-n innen és túl: a haladás mérése változó világunkban” COM(2009) 433) foglalt ajánlások; letölthető innen: <http://www.beyond-gdp.eu/>. Ezek a Stiglitz, Fitoussi és Sen által kidolgozott jelentésen alapulnak, melyet a francia kormány kérésére az EU rendelt meg. A jelentés letölthető innen: <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>.

— újfajta tudások kifejlesztésének és a kreativitás elvének az egyetemeket is bevonó új kutatási és oktatási formák előmozdítása révén, valamint a városok kreatív tervezési formáinak⁽⁸⁾ ösztönzése által. Ezen újszerű elképzelések hatékonyságát legjobban a magán- és közsféra partnerségi formáinak előmozdításával lehet növelni.

6.1.3 E politikákat újra kell gondolni, hogy

— a városok – beleértve a városok körüli és vidéki területeket is – helyes kormányzásának gyakorlatait előmozdítsuk a gazdasági jólét növelésén túl a lelki, társadalmi és lélektani jólét előmozdítása céljából,

— új munkahelyek szülessenek – különösen a fiatalok és a bevándorlók számára – a jelenlegi válság által sújtott hagyományos fehér- és kékgalléros rétegek átképzésén túlmenően. E tekintetben az EGSZB a városok fenntartható szerkezetváltásához kapcsolódó „szénhadserög” felállítását javasolja.

6.1.4 A demográfiai előrejelzések szerint 2060-ra a lakosság több, mint fele idősebb lesz 48 évesnél, megerősödnek az új vándorlási hullámok, főként a fiatalok városokba való költözése, és tovább fog folytatódni a vidéki és hátrányos helyzetű régiók hanyatlása. Helyi szinten a következő intézkedéseket kell megfontolni e forgatókönyv esetén:

— az állami és a magánvállalatok között szinergiát teremtő kultúra kifejlesztése, mely a kkv-k növekedését elősegítve a részvételen és a kreativitáson alapuló városi közösséget serkenti,

— olyan mechanizmusok kifejlesztése, melyek a városi közösségekkel való párbeszédet és konzultációt erősítik, beleértve ebbe a folyamatba a nőket, a fiatalokat és a kirekesztés veszélyének leginkább kitett személyeket is,

— az életminőség javítása a fenntartható szociális lakhatást, az egészségügyi ellátást és az oktatási rendszert érintő innovatív megoldások révén.

6.1.5 Az új zöld gazdaságpolitikával és a káros kibocsátások csökkentésével létrejövő új munkahelyek oktatással és ismeretterjesztéssel kapcsolatos szakpolitikákat szükségeltetnek. Erőfeszítésekre van szükség a következők érdekében:

— az EU információs platformjaihoz való hozzáférés könnyítése (a környezetvédelemmel, a hatékony energiafelhasználással, a közlekedéssel, a gazdasággal stb. kapcsolatos kérdésekben);

⁽⁸⁾ Jan Jacob Trip, Creative city development in the Lisbon strategy, TU Delft, 2009. Xavier Vives, Lluís Torrens, The strategies of european metropolitan areas in the context of the European Union enlargement, Pla Estratègic Metropolità de Barcelona, 2005.

— bekapcsolódás az EIT (Európai technológiai intézet) Knowledge and Innovation Communities (KIC) nevű programjába az új technológiák helyi szintű gyors átvitele érdekében;

— erőteljes stratégia kifejlesztése a zöld technológiák városi közösségekben történő alkalmazására vonatkozó bevált gyakorlatok terjesztéséhez.

6.2 Természeti erőforrások

6.2.1 A természeti erőforrásoknak a fizikai erőforrásokkal szembeni elsőbbsége miatt alapvetően fontos a **városi anyagcsere** tanulmányozása a nyersanyagok takarékos felhasználásán és a hulladéktermelés csökkentésén alapuló új eljárások bevezetése érdekében.

6.2.2 **A városi anyagcsere ismerete** fontos eszköz a városi környezet minőségének javítására vonatkozó azon célkitűzések eléréséhez, melyeket az éghajlatváltozás elleni fellépésként a természeti környezet megőrzése érdekében létrejött nemzetközi egyezmények (Kiotó, biológiai sokféleség, vízminőség stb.) definiáltak⁽⁹⁾.

6.3 Fizikai erőforrások

6.3.1 A jelenleg folyó átalakulási folyamatokkal kapcsolatos városmegújítást **egyre kevésbé szabad, hogy elszigetelt, behatárolt és korlátozott beavatkozások jellemezzék**, hanem mindinkább olyan összetett fejlesztési folyamatok felé kell irányulnia, melyeket a terek minősége és változatossága jellemez, csakúgy, mint a különböző elemek – a rugalmasság, az „alakváltoztatásra” és a „befogadásra” való képesség – kölcsönhatása.

6.3.2 Az EGSZB szerint az épületek és infrastruktúrák újrahaznosítása nem tekinthet el a természeti környezet által szabott határok növekvő súlyától, az integrációs folyamatoktól és az interaktivitás növekvő szerepétől sem.

6.4 Nem anyagi természetű erőforrások

6.4.1 Az Európai Tanács az e-Europe programon (1999), a lisszaboni egyezményen (2000) és az i-2010 operatív programokon keresztül az e-társadalomban jelöli ki az EU fejlődésének elsődleges tényezőjét. Ennek következtében az Európai Unió Tanácsa olyan projekteket kíván előmozdítani, melyek felgyorsítják az elektronika és az interaktivitás kínálta lehetőségekkel élni képes társadalom fejlődését. Ezt elősegítendő olyan intézkedések körvonalazódnak, melyek valamennyi európai polgár számára lehetővé teszik a digitális korszakba való belépést és az on-line internetes kapcsolatot a nyílt, befogadó és együttműködő társadalom létrehozása érdekében.

⁽⁹⁾ Rudolf de Groot, Function-analysis and valuation as a tool to assess land use conflicts in planning for sustainable, multi-functional landscapes, Landscape and Urban Planning 75 (2006), 175-186.

6.4.2 Ezért a városokra bízta azt a feladatot, hogy vonzzák magukhoz a tudást, újítsák meg a közigazgatás és a polgárok közötti kapcsolatok rendszerét, valamint ösztönözzék a termelési eszközök átalakítását⁽¹⁰⁾.

6.4.3 Kétségtelen, hogy a városi technológiai innovációval kapcsolatos tömeges beruházásokra van sürgősen szükség a távol-keleti versenytársak részéről tapasztalt fokozódó nyomás miatt⁽¹¹⁾.

7. A város számára bevezetendő zöld *new deal* felé

7.1 Összetettségénél fogva a városrehabilitáció kérdését csak egy stratégia részeként lehet hatékonyan kezelni.

7.2 A legsürgetőbb kérdés minden bizonnyal a város rehabilitációnak, a városi környezetnek és a gazdasági válság problémájának szoros egybefüggésével kapcsolatos. Az EGSZB szerint a városrehabilitációs folyamatokat a zöld gazdaság elveivel összhangban kell értelmezni egy európai zöld *new deal*-lel⁽¹²⁾ kapcsolatos lehetőségként, melynek lényeges elemeit a különböző várostípusok együttese alkotná: a biotikus város, az anyagi város, illetve a bitek városa, melyek valamennyien a szolidáris város megerősítését szolgálják.

Ebből a szempontból újra kell értékelni a természeti környezetnek az emberi élet számára alapvető javak és szolgáltatások előállításaként játszott szerepét.

8. A biotikus város

8.1 Az ökológiai hálózat megerősítése

8.1.1 Az EGSZB különösen fontosnak tartja a városnak, mint ökológiai rendszernek a tanulmányozását, valamint annak számbavételét, hogy a természeti infrastruktúrák a kulturális örökség szempontjából milyen értékeket képviselnek (amennyiben például vizet és tiszta levegőt szolgáltatnak, védelmet adnak a szél ellen, és biztosítják a talaj termékenységét vagy a bepor-

zást); ezeket nehezen lehet technológiai megoldásokkal helyettesíteni, hacsak nem rendkívül magas költséggel és a biotikus rendszerekhez képest sokkal alacsonyabb hatásfokkal.

8.1.2 A becslések szerint 2050-re Európa további 11 %-o veszít el a 2000-ben meglévő természeti erőforrásaiból⁽¹³⁾; a közintézményeknek tehát különös figyelmet kell fordítaniuk a jelenség következményeire, és növelniük kell az ökológiai rendszerek védelmére szánt beruházásokat, szem előtt tartva a városi ökoszisztémákat is.

8.2 Megújuló forrásokból termelt energia

8.2.1 **A megújuló energiaforrások fejlesztése szempontjából a város stratégiai helyet foglal el. A világ energiafogyasztásának 40–50 %-át jelentő fűtő- és hűtőrendszerek technológiai megújítása áll az energia-teljesítmény javítását célzó 20-20-20-as (az üvegházhatású gáz kibocsátás 20 %-os csökkentése, az energiafelhasználás 20 %-os csökkentése, a megújuló energiaforrások használatának 20 %-os növelése) európai politika középpontjában.**

8.2.2 A megújuló forrásokból származó energiatermelésnek a SET terv (Strategic Energy Technology Plan) által előirányzott növelése nagy jelentőséggel bír a foglalkoztatásra való kihatása miatt is. Ennek megfelelően a városi önkormányzatoknak kellene elsőként beszerezniük az új technológiákat: e cél eléréséhez nagyon fontosak az Európai Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a SET terv finanszírozására vonatkozó határozatai.

9. Az anyagi város

9.1 Az épületek energia-hatékonyságának növelése

9.1.1 **Az EU városmegújítási stratégiájának kulcsfontosságú tényezőjét jelenti az épületek és az infrastruktúrák energia-hatékonyságának növelése.** Az új technológiáknak köszönhetően az energiahatékonyság potenciális növekedése hatalmas mértékű: 2050-re a primer energiafogyasztást kb. 300 exajoule-lal lehet csökkenteni, ami az éves CO₂ kibocsátást 20-25 gígatonnával mérsékelné. Jelenleg az EU-ban éves szinten 60 milliárd eurót fektetnek be az energiahatékonyságot növelő technológiákba.

9.1.2 Az Európai Bizottság 2005-ben készült tanulmányának becslése szerint egy millió (közvetlen és közvetett) munkahely létesülhet az energia-felhasználás 20 %-os megtakarításához szükséges beruházások nyomán. A megtakarítás elsősorban az épületek világításában, az irodai felszerelésekben, a háztartási gépekben és a kogenerálás (együttes áram- és hőfejlesztés) szintjén fog jelentkezni.

⁽¹⁰⁾ Világ gazdasági fórum, *The Lisbon review 2002-2006*, letölthető innen: www.weforum.org/pdf/gcr/lisbonreview/report2006.pdf; Európai Bizottság, *i2010 az információs társadalom és a média a növekedés és a foglalkoztatás szolgálatában*, letölthető innen: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/job_creation_measures/c11328_it.htm.

Ugo Bordoni Alapítvány, *Dossier EU i 2010*, letölthető innen: <http://www.fub.it/osservatorio/dossieruei2010/liniziativai2010>.

⁽¹¹⁾ Az *u-city*-vel kapcsolatos tapasztalatokat a következő honlapokon lehet megtalálni:

MIT: <http://web.mit.edu/cre/research/ncc/casestudies.html>;

Milla digital: <http://www.milladigital.org/ingles/home.php>;

Tokió: <http://www.tokyo-ubina.jp/en/about.html>;

Szingapúr: <http://www.itu.int/ubiquitous>;

Hong Kong: <http://www.info.gov.hk/digital21/eng/strategy/2008/Foreword.htm>;

Arabianranta (Helsinki): https://www.taik.fi/en/about_taik/arabianranta.html.

⁽¹²⁾ Ez a bekezdés a következő művön alapul: *New economic foundation, A green new-deal*, Londra, 2009, mely letölthető innen: www.neweconomics.org/projects/green-new-deal.

⁽¹³⁾ Európai Bizottság: *The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB)*. Letölthető innen: <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/>.

9.1.3 Az EGSZB azt üdvözölné, ha a célkitűzés nem korlátozódna az energia-megtakarításra, hanem arra irányulna, hogy minden egyes épület energiatermelő egységgé váljon (*every building a power station*).

9.1.4 Ez jelentős kutatási beruházásokat von maga után az elkövetkező években azzal a céllal, hogy a városi építkezések során a városi anyagcsere optimális szintet érjen el innovatív anyagok használata által, valamint az építkezéseken alkalmazott egyre kifinomultabb logisztikai megoldások révén.

9.1.5 Az épületpark megújítása pénzügyi és politikai szinten egyaránt a globális együttműködés színergiáit szükségelteti, amennyiben:

- ha veszít a versenyképességéből, az negatív hatással jár a foglalkoztatásra nézve;
- nemzetközi rendszerekkel kell felvennie a versenyt, különösen a látványosan terjeszkedő ázsiai versenytársakkal, **ezért a városrehabilitációs intézkedéseket export-lehetőségeknek is kell tekinteni;**
- **ebbe a folyamatba be kell vonni az alacsonyabb jövedelmű európai országokat is;**
- **nem szabad különválasztani a szociális lakhatás európai polgárok millióit érintő problémájától.**

9.2 Integrált infrastruktúra-rendszer

9.2.1 **A társadalmi kohézióról szóló uniós dokumentumok** aláhúzzák az integráció fontosságát valamennyi infrastruktúra-típus között: ez a fogalom tovább megy annál, hogy az egyes területek között megfelelő kapcsolatokat kell biztosítani. Az európai hálózatok korszerűsítésére 600 millió eurót irányoztak elő 2020-ig, ebből 90-et az „intelligens” infrastruktúrára szánnak.

9.2.2 Az integrált infrastruktúra fogalma is a városrehabilitáció fontos célkitűzését kell, hogy jelentse, és tartalmaznia kell a következőkhöz való hozzáférést:

- az olyan szolgáltatásokhoz való hozzáférést, amelyen az egészségügyi ellátás, az oktatás és a fenntartható energia, melyek a telekommunikációs hálózatoknak köszönhetően interaktívvá válnak a távgyógyászat vagy a távoktatás mintájára;
- a közlekedési szolgáltatásokhoz való hozzáférést, melyeknek fenntartható integrációja a vasúti kapcsolatok, a vízi utak és a repülőterekre való eljutás javítását egyaránt feltételezi, csakúgy, mint az intermodális szállítási láncok, a fejlett közlekedésirányítási rendszerek, a kerékpár- és gyalogutak fejlesztését. Az integrált közlekedési rendszer támogatja a

lakóövezetek szétterülését meggátolni igyekvő várospolitikát is az ingázás és a kereskedelmi tranzakciók energetikai és társadalmi költségeinek csökkentése céljából. A hatékony energetikai rendszerrel ötvözött fenntartható közlekedési rendszer szilárdítja meg az EU városrehabilitációs politikáját, melynek elsősorban a rehabilitálandó peremterületeken működő fenntartható és energiahatékony közlekedési hálózatokat kellene finanszírozni;

- az energiahálózathoz való hozzáférést. Az elektromos járművek (lásd a megújuló energiáról szóló irányelvet), a telekommunikáció és az informatika ágazatainak növekedése az energiafogyasztás exponenciális növekedését fogja előidézni; e célból a veszteségeket a lehető legkisebbre korlátozó intelligens hálózatot kell létrehozni, mely a hatékonyságot is növeli, valamint a mindenkori szükségletekhez alkalmazkodva a napenergiából származó fölös energiatermelést is képes elraktározni. Ezenkívül ösztönözni kell a helyben termelt és megújuló forrásból táplált villany- és hidrogén-feltöltőpontok városi hálózatának létrehozását;
- a tematikus hálózatokhoz, különösen a szélessávú internethez való hozzáférést, mely ma már nélkülözhetetlen a vállalatok és a családok számára.

10. A bitek városa

10.1 Az új generációs technológiák segítségével most megvalósuló magas interaktivitású városi platformok révén gyorsítható a városmegújítás folyamata, és jelentős innovatív tényezők vezethetők be a következő célokkal:

- a közúti infrastruktúrák központosított jellegének meghaladása a közút, a GPS és számítógép közötti szinergia révén, melynek segítségével interaktív logisztikai rendszerek jönnek létre; a lakóhely összekapcsolása a világgal, kiszélesítve annak szerepét és az internet-kapcsolat révén munkahelyre és gyógyászati stb. helyre alakítva azt át;
- a közsféra szolgáltatásainak a magánszolgáltatásokkal való egybefűzése. Ennek révén megújulnak a közigazgatás „platformjai” (építési engedélyek, földhivatal, adóhivatal stb.), és a vállalatok és a magánszemélyek számára egyaránt hozzáférhetővé válnak otthonról vagy a PDA segítségével bárholnan.
- gyökeres előrelépés az egészségügyi szolgáltatások nyújtása terén a költségek erőteljes csökkenése mellett. Az új hálózati technológiák, a miniaturizálás és a készülékek hordozhatósága lehetővé teszik a legfontosabb életfunkciók otthonról való követését és az on-line orvosi rendelést is;

- a polgárok és a tudás birtokosai (technikusok, orvosok, politikusok stb.) között fennálló aszimmetria csökkentése, melynek eredményeképpen a hagyományos hierarchikus viszonyok az együttműködés új strukturái felé mozdulnak el;

— a városi életciklus egészének nyomon követése a város erőforrásainak kezelésében megvalósítandó jelentős megta-
karítások érdekében.

11. A szolidáris város

11.1 Az eddig számba vett tényezők mind fontosak ugyan, de csupán eszközei lehetnek egy olyan városrehabilitációs folyam-
matnak, melynek fő célja a társadalmi kohézió megerősítése európai közösségünk már többször említett alapító elvének megfelelően.

11.2 A társadalmi kohézió növelése az irányítási rendszerek minden szinten történő megújítását teszi szükségessé az uniós szinttől egészen a helyi szintig: csak így lehet a társadalmunkat jellemző kapcsolatok sokféleségét és különbözőségét megfelelően kezelni. Ennek keretében megújul a kapcsolatok láncolata az együttműködésre alapozott megközelítés, az aszimmetriák csökkenése és a vezetés fogalmának változása révén.

11.3 Együttműködésre alapozott megközelítés: a fenntartható irányítás alapvető gyakorlata, mely valamennyi érdekelt fél számára igyekszik beleszólást adni a döntéshozatalba. A civil fórumok beindítása révén lépett működésbe, és az interaktív technológiák fejlődése következtében tovább erősödött. Ezt a megközelítést az Amerikai Közigazgatási Akadémia (National Academy of Public Administration) jelmondata foglalja össze: „Ne azt kérdezzék, hogy mit tehetünk Önökért! Azon gondolkodjunk, hogy mit tehetünk együtt!”⁽¹⁴⁾.

11.4 Az aszimmetriák csökkentése: az egyre hatékonyabb tudásrendszerekhez valós időben történő hozzáférés és a párbeszéd valós időben történő folytatásának lehetősége lecsökkenti a tudás birtokosai és a korábban azt csupán passzívan felhasználók közötti távolságot. Mindez megváltoztatja az emberek közötti kapcsolatokat, de egyben a városi tér jelentését is; ez utóbbi új kapcsolatok katalizátorává lép elő (például a kórházakból a metróállomásokhoz, hipermarketekhez átköltöző ambuláns betegellátó/elsősegélynyújtó helyek).

11.5 A vezetés fogalmának változása: a kapcsolati rendszerek átstrukturálódása és az együttműködési lehetőségek kiszélesedése új szerepeket oszt a közületi képviselők számára, akiknek immáron egyszerre kell vezetői és közvetítői képességekkel rendelkezniük.

11.6 A kapcsolati rendszerek alapvető változása lehetőséget nyújt a szervezeti modelleknek különösen a helyi közigazgatás szintjén jelentkező mélyreható átalakulására egy olyan tendencia szerint, mely a stratégiai tervekkel jellemző intézkedésektől a fenntarthatóság ihlette irányításra jellemző megosztott platformok felé való elmozdulást követi. A termelési és a tudáságazatok szervezése kapcsán az EU által már kipróbált platformmodell kiszélesítésére kerülne sor olyan sűrű kapcsolati háló létrehozása érdekében, mely a városi közösségek érdekelt feleinek összességét bevonná a gyöngye és erős közösségek közötti szubsidiaritás politikáinak támogatása mellett. Ennek kapcsán beszélhetünk:

- közösségépítő platformról, melynek célja az érdekelt felek és helyi közösségi társulások legszélesebb körének befogadása,
- tudásplatformról, melynek célja a város kreatív megújításának ösztönzése mellett a tudást és a kutatást szolgáló innovatív politikák kifejlesztése,
- technológiai platformról, melynek célja az innovatív folyamatok beindításához és irányításához nélkülözhetetlen szakértelem biztosítása,
- forrás-platformról, melynek célja:
 - a Jessica és Jaspers programok mintájára a köz- és a magánszféra partnerségén alapuló együttműködésből származó innovatív finanszírozási eszközök kifejlesztése,
 - olyan pénzügyi szakpolitikák megvalósítása, melyek pozitívan befolyásolják az igazságos újraelosztás szintjét, amennyiben az alacsony jövedelmű polgárokat részesítik előnyben, és a városrehabilitáció összetett stratégiáinak részeseivé teszik őket,
 - olyan számviteli politikák kifejlesztése, melyek a javak és szolgáltatások értékének meghatározásakor a természeti erőforrások igénybevételeivel és a keletkezett hulladékkal járó költségeket is számításba veszik. Ennek révén indítható el a természeti erőforrások pazarlásától való elretentést célzó adópolitika. Az innen befolyó adókat pedig az elesett társadalmi rétegek javára szolgáló beruházásokra kellene fordítani.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹⁴⁾ Letölthető innen: <http://www.collaborationproject.org/display/home/Home>.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A civil társadalom kollektív kezdeményezései a fenntartható fejlődésért (saját kezdeményezésű vélemény)

(2011/C 21/02)

Előadó: **Raymond HENCKS**

2009. július 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A civil társadalom kollektív kezdeményezései a fenntartható fejlődésért.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2010. május 6-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a május 26-i ülésnapon) 146 szavazattal 5 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kihívások, melyeket tovább fokoz az államháztartásokat sújtó pénzügyi válság is, immár olyan súlyosak, hogy a civil társadalom mozgósítására van szükség a politikai döntéshozók támogatása érdekében, valamint az elodázhatalan gazdasági és társadalmi átalakulás, illetve a pénzügyi egyensúly visszaállításának elősegítése céljából.

1.2 A tudományos megfontolásokon túl a politikai döntések sikere nagyban függ attól, hogy mennyire fogadja el őket a civil társadalom, amelyet a meghozott döntések és a felelősségvállalás fokozott átláthatósága érdekében minden szakaszba szorosan be kell vonni a fenntartható fejlődés szakpolitikáinak megvalósítása során.

1.3 Ahhoz, hogy a fenntartható fejlődés ambiciózus politikájának kidolgozásában történő civil társadalmi részvétel hatékony lehessen és ne váljon a demagógia pusztá eszközévé, megfelelő struktúrát kell biztosítani a számára.

1.4 A fent kifejtett elgondolások és javaslatok fényében az EGSZB azt kéri, hogy a polgári részvétel és az ismeretek megosztása kerüljön bele a fenntartható fejlődés 2011-es módosított stratégiájába, egyfelől egy intézkedési terv és pénzügyi ösztönzők formájában, másfelől pedig a civil társadalom kollektív kezdeményezéseire vonatkozó legjobb gyakorlatok ismertetése révén.

1.5 Az EGSZB ezen felül úgy ítéli meg, hogy az EU 2020-as stratégiájában jelentős helyet kell szentelni a fenntartható fejlődésnek.

2. A saját kezdeményezésű vélemény tárgya

2.1 „A világot nem szüleinktől örököltük, hanem gyermekeinktől vettük kölcsön.” Ez a „haida” kanadai indián kultúrából származó bölcsesség tökéletesen illusztrálja a mostani nemzedék előtt álló kihívást: meg kell változtatni életmódunkat és a társadalmilag

igazságos, környezeti szempontból fenntartható és egyben hatékony gazdasági fejlődéshez vezető új utakat kell meghatározni a javak igazságos elosztása és méltó életkörülmények biztosítása érdekében valamennyi polgár számára.

2.2 E változások némelyike felülről lefelé jövő kezdeményezéseket szükségeltet, amilyenek a jogalkotási rendelkezések, a köz- és/vagy a magánszféra befektetéseire vonatkozó programok stb. Mások viszont lentől felfelé jövő kezdeményezéseket igényelnek olyan polgárok részéről, akik tudatában vannak saját személyes hozzájárulásuk fontosságának, főként fogyasztási magatartásuk és szokásaik megváltoztatása révén, valamint a fenntartható fejlődés ügye iránt elkötelezett közösségek kezdeményezéseinek és fellépéseinek támogatása és felkarolása révén.

2.3 Az Európai Uniónak és kormányainak fel kell ismerniük, hogy az ilyen alulról jövő kezdeményezések elengedhetetlenek, nemcsak azért, hogy fenntarthatóbb gazdaság jöjjön létre, hanem a fenntartható fejlődés vonatkozásában a politikai szervek által kitűzött célok megvalósítása érdekében is. Egy uniós szinten megjelenő kezdeményezés minden bizonnyal jelentős hozzáadott értékkel járhatna, főként ha a nyilvánosság elé tárja a fenntartható fejlődés melletti állampolgári és kollektív elkötelezettségre és ilyen irányú kezdeményezésekre vonatkozó legjobb gyakorlatokat.

2.4 A vélemény tehát ajánlásokat kíván megfogalmazni arra, hogy mit tehetne Európa az intézményi szervek, vállalkozások, szakszervezetek, NGO-k és a civil társadalom más szervezetei által, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos haladás fokozásának céljával indított kollektív kezdeményezések hatékonyságának és elfogadásának további előmozdítása érdekében.

2.5 A jelen véleményben az EGSZB kifejt néhány elgondolást az egész civil társadalom által a fenntartható fejlődéshez nyújtott aktívabb hozzájárulás módjairól és arról, hogy milyenfajta keretstruktúrát kell Európának kialakítania ahhoz, hogy az idevonatkozó kezdeményezéseket nyomon kövesse, és hatékonyságukat a lehető legnagyobbra emelje.

3. A civil társadalom előtt álló kihívás: a fenntartható fejlődés előmozdításának motorjává lenni

3.1 Sokszor kerül manapság szóba az éghajlatváltozás, mely jövőbeli lehetséges katasztrófákkal járó fenyegetést jelent kétségkívül. De nem ez a társadalmaink fenntartható fejlődését akadályozó egyetlen jelenség: a biológiai sokféleség megszűnése, az erdők pusztulása, a talajszennyeződés, a mérgező hulladékok, a nehézfémek, a szerves szennyezőanyagok, az ellenőrizetlen urbanizáció, a társadalmi egyenlőtlenségek és igazságtalanságok stb., egyaránt az emberiség fő gondjai közé tartoznak.

3.2 A környezeti és társadalmi szempontból fenntartható életforma eléréséhez el kell távolodnunk az állandóan fokozódó és nem fenntartható növekedés hajhászásától, hogy a túlfogyasztás és a pazarlás korából áttérjünk az emberi és társadalmi fejlődést előtérbe helyező jólét korszakába, mely a Francia gazdasági, szociális és környezeti tanács megfogalmazása szerint az embert egyszerre veszi figyelembe *biológiai és társadalmi lényként, ill. sajátos természettel és kultúrával rendelkező személyként.*

3.3 Ugyanakkor a kevésbé fenntartható magatartás nem kizárólag korunk jelensége. Az ember mindig is „kevésbé fenntartható módon” bánt környezetével. Az igazi változás az ökoszisztémák romlásának átfogó méretében és sebességében következett be a termelési és fogyasztási módok miatt.

3.4 Szintén változás az is, hogy manapság az ökoszisztémák működéséről rendelkezésre álló tudományos ismeretek révén (bizonyos mértékig) be lehet bizonyítani és meg lehet érteni a helyzet súlyosságát, rámutatva társadalmaink számos nem fenntartható magatartásformájára. A nyilvánvaló riasztó jelzések láthatólag mégsem elegendőek ahhoz, hogy a társadalom megfelelő módon tudatára ébredjen cselekedetei súlyának, és fenntarthatóbb, társadalmilag felelős magatartásformákat sajátítson el.

3.5 Míg a fenntartható fejlődés fogalma a károsanyag-kibocsátás szabályozásával és a természeti erőforrások kiaknázásának korlátozásával eredetileg főként a természeti erőforrásokra (a fosszilis szénhidrogén-készletek kimerülésére) és a környezet-szennyezésre (az ózonréteg elvékonyodására) összpontosított, mára átfogóbbá vált, hiszen a gazdasági növekedést és a társadalmi kohéziót érintő kényszereket is figyelembe veszi. A fenntartható fejlődés így párosítja egymással az igazságos társadalmi fejlődés – főként a szegénység elleni küzdelem – ügyét az egészséges, gazdag és változatos környezet továbbadásának szándékával a jövő generációira.

3.6 A fenntartható fejlődés fogalma így vált az évek során egyre átfogóbbá. Míg kezdetben a nyugati világban mindenütt virágzó zöld mozgalmak tekintették szívügyüknek az ökoszisztémák kérdését, mára a fenntartható fejlődéssel kiegészülve a környezetvédelmet valamennyi politikai párt a sajátjaként kezeli.

3.7 Hozzá kell tenni, hogy a civil társadalom sem maradt tétlen. Már számos olyan polgárt láthatunk, akik egyénileg vagy közös fellépések keretében szállnak síkra a fenntarthatóbb életformáért. Néhány példa:

— munkahelyükön a munkaadók és a foglalkoztatottak igyekeznek kevesebb energiát fogyasztani, a hulladékkibocsátást korlátozni és fenntarthatóbb termelési eszközöket kifejleszteni;

— a kis- és nagykereskedelemben a kereskedők a vásárlókkal szövetkezve igyekeznek megtalálni a fenntarthatóbb termékek elterjesztésének legjobb lehetőségeit;

— otthonaikban a polgárok a lakásuk energetikai hatékonyságát növelő lépéseket tesznek, igyekeznek kerülni a pazarlást, csökkentik a vízfogyasztást és elősegítik a hulladékok újrafelhasználását;

— egyes tagállamok oktatási rendszerei a tanulók érzékenységét már kis koruktól fogva felkeltik a környezetvédelem és a fenntartható fejlődés iránt.

3.8 Ugyanígy regionális szinten is szakmai szervezetek, egyesületek, lakóbizottságok jöttek létre a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kérdések megvitatása, vélemény-nyilvánítás és konkrét cselekvés céljából.

3.9 Az éghajlatváltozásról szóló, nemrégiben lezajlott koppenhágai ENSZ-konferenciának szentelt igen erős médiafigyelem ellenére drasztikusan csökken az érdeklődés a fenntartható fejlődés iránt, mindenekelőtt azért, mert az éghajlatváltozás elleni küzdelem – amely a fenntartható fejlődésnek csupán az egyik, bár kétségtelenül fontos összetevője – néha háttérbe szorítja a többi lényeges területet. A politikai hatalom formális elköteleződésére számító polgárok csalódását még tetézi az éghajlatváltozás valós kockázatát illetően egyes tudósok vagy politikai szereplők által hangoztatott szkepticizmus, amely kétségbe vonja a helyzet súlyosságát: ez bizonyos mértékig tovább gyengíti az ügy iránti lelkesedést, másrészt pedig még nagyobb teret ad az éghajlatvédelmi harcot ellenző mozgalomnak.

3.10 A Koppenhágai konferenciának címezett, 2009. november 23-i „*Ne hátráljunk meg!*” elnevezésű EGSZB-állásfoglalás a civil társadalom egészét megszólítva újabb jelentőséget nyert: a vállalatoknak, szakszervezeteknek és civil szervezeteknek egyaránt erőfeszítéseket kell tenniük az éghajlatváltozás enyhítése és a hozzá való alkalmazkodás érdekében.

3.11 A koppenhágai csúcs csalódást keltő eredményét és az általa sugallt közömbösség veszélyét látva a civil társadalomnak jobban, mint valaha mozgósítani kell erejét. Az EGSZB tanácsát követve a civil társadalomnak azon kell munkálkodnia, hogy az Európai Unió *ne engedjen annak a kísértésnek, hogy a koppenhágai kudarc ürügyén csökkentse saját ambícióit és kötelezettségvállalását, hanem épp ellenkezőleg megkettőzött erőfeszítéssel igyekezzen a természeti erőforrásokat kímélő és alacsony szénkibocsátású fejlődési modellt bevezetni, amely az innováció, a produktív befektetések és az emberi tőke összeegyeztetésére való képessége révén válik versenyképessé.*

3.12 Tagadhatatlan ugyanis, hogy a környezetvédelem, a gazdaság, a társadalom és a kultúra területei között létezik kölcsönhatás. Emiatt válik nélkülözhetlenné egy olyan interdiszciplináris megközelítés, mely egészen eltérő szakértelmeket és érdekeket felvonultató szereplőket gyűjt egybe, akik képesek az intézményi és ágazati válaszfalak lebontására, és a szakmai tudást a józan ész diktálta megközelítésekkel ötvözve el tudják kerülni azt, hogy a társadalom különböző alkotórészei a döntés lehetőségét a legjobban szervezett politikai vagy érdekcsoportoknak átengedve semlegesítsék egymást.

3.13 A civil társadalom ez ügyben megnyilvánuló kezdeményezései a politikai döntéshozatal motorjává válhatnak. A civil társadalom képes arra, hogy az érdekelt szereplőket és a politikai döntéshozókat egybegyűjtve a társadalom valamennyi résztvevőjét érzékennyé tegye életmódja és fogyasztási, ill. termelési szokásai átvértékelése iránt, valamint ambiciózus kezdeményezéseket és intézkedéseket indítson el.

4. A fenntartható fejlődésről szóló nyilvános vita – történelmi áttekintés

4.1 Az ENSZ 1992-ben Rióban tartott Környezet és Fejlődés Világkonferenciájának (UNCED) zárónyilatkozata a szervezett civil társadalom kezdeményezésére vonta be először hivatalosan a civil társadalmat a fenntartható fejlődésről folyó vitákba. A fenntartható fejlődés akkor megállapított 27 végrehajtandó elve között rögzítésre került például, hogy „a döntésekbe be kell vonni a nyilvánosságot”, illetve hogy „a nőkre, a fiatalokra, a helyi közösségekre és a kisebbségekre a jelenlegi helyzethez képest nagyobb szerep háruljon”.

4.2 A (a fenntartható fejlődésnek a Riói csúcson kidolgozott végrehajtási programjáról szóló) 21. menetrend 28. fejezete felszólítja a helyi önkormányzatokat, hogy a fenntartható fejlődést „a lakossággal folytatott konzultációs mechanizmus alapján” illesszék be cselekvési terveikbe.

4.3 Ez egyben annak elismerése is volt, hogy szükséges a civil társadalom bevonása a közzféra intézkedéseinek hatás-elemzésébe, valamint a fenntartható fejlődést érintő stratégiai döntésekbe és felelősségvállalásba is. Ennek értelmében valamilyen jogcímen minden érdekelt felet (melyek közül az egyik,

nevezetesen a jövőző nemzedék a dolog természetéből adódóan még nem lehet jelen) szorosan be kell vonni a tervek kidolgozásába és végrehajtásába.

4.4 Ez idő óta a nem kormányzati szervezetek, illetve az ő példájukat követve vállalatok, szakszervezetek, területi vagy helyi önkormányzatok és egyéb egyesületi szerveződések is helyet követelnek maguknak a vitában, és a fenntartható magatartásformák előmozdítását célzó kezdeményezések és ajánlások egész sorával álltak már elő.

5. A civil társadalom fellépései

5.1 A szervezett civil társadalom intézményes uniós képviselőjeként az EGSZB szívéen viseli a fenntartható fejlődés ügyét, és 2006-ban létrehozta a Fenntartható fejlődés megfigyelőközpontját, melynek célja elősegíteni a civil társadalom hozzájárulását a környezeti, gazdasági és társadalmi érdekek összeegyeztetésén alapuló fenntartható fejlődés politikájának meghatározásához. Ebben a keretben az EGSZB számos véleményt és ajánlást dolgozott ki a fenntarthatóság szempontjából lényeges kérdésekkel kapcsolatban, és a továbbiakban is gyakorlati megoldásokat fog javasolni „*A fenntartható gazdaság felépítése fogyasztási modellünk megváltoztatásával*” (INT 497) című véleményének mintájára.

5.2 Ugyanakkor kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy az intézményi és politikai szereplők súlya még mindig igen nagy a civil társadalom súlyához képest, miközben bizonyos, látszólag a fenntartható fejlődés előmozdítását célzó intézkedéseket inkább egyes személyek kénye kedve szerinti politikai, pénzügyi vagy ideológiai – nem pedig környezetvédelmi – megfontolások hatnak át, ami azzal a kockázattal is jár, hogy az eredeti témától igencsak távol eső ügyek szolgálatában álló lobbicsoportok önnön céljaik eszközeként kisajátíthatják a fenntartható fejlődést.

5.3 Ritkán sikerül ugyanakkor valamennyi érdekelt felet bevonni. A civil társadalom egy része gyakran csak akkor hallatja hangját, amikor a problémák megoldása sürgetővé válik: így a „sürgősségi” eseteken kívül gyakorlatilag átengedik a terepet a nyomásgyakorló és tiltakozó csoportoknak.

5.4 A feladat tehát a pusztán tájékoztató jellegű intézkedések meghaladása, hogy megtaláljuk az eszközöket egy olyan részvételi demokrácia eléréséhez, amelyben az egyeztetési fórumok a teljes civil társadalmat érintik és hosszú távon tevékenyen képviselik, és mindezt a környezeti, társadalmi és gazdasági megfontolásoknak a helyi és globális fellépések keretében történő összehangolása mellett. Ebből a szempontból a globális fellépéseken túl lényeges a helyi kezdeményezések elősegítése is a civil társadalom szoros bekapcsolása mellett: ez a legjobb módja annak, hogy a fellépések által végső soron megcélzott valamennyi szereplő azonosuljon az intézkedésekkel.

6. Hosszú távon reprezentatív és tevékeny civil társadalom

6.1 Az Európai Unió által gyakorolt többszintű kormányzás rendszerében nem ajánlatos kizárólag a demokratikusan megválasztott képviselői intézményekre hagyatkozni a polgároknak a vitákban és a döntési folyamatban való részvételét biztosítandó.

6.2 Az Egyesült Nemzetek Európai Gazdasági Bizottságának (ENSZ-EGB) keretében tárgyalt Aarhus-i egyezmény kimondja a környezetet érintő döntésekben való hathatós állampolgári részvétel elveit. Ez a tájékoztatáshoz való hozzáférés jogát, az állampolgároknak a döntéshozatali folyamatban való részvételét és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést érinti a környezetvédelem területén.

6.3 Az Aarhus-i egyezmény kimondja, hogy minden közösség köteles a környezetet érintő minden rendelkezésre álló információt átadni az ezt kérő bármely személynek anélkül, hogy az illető személynek a személyazonosságát igazolnia, vagy kérését indokolnia kellene. A 2003/4/EK irányelvről szóló véleményében az EGSZB bírálta azt, hogy a közösségi jogba való átültetés bizonyos pontok tekintetében nem felelt meg az említett egyezmény rendelkezéseinek, többek között az információkhoz való hozzáférési joggal rendelkező „minősített szervezet” fogalmát illetően. Az EGSZB úgy véli, hogy a fent említett irányelvet felül kell vizsgálni. Ezen kívül sajnálattal látja, hogy nem készült a fenti egyezmény uniós szintű alkalmazásával kapcsolatos mérleg, noha az egyezményt ratifikáló államok kötelesek az egyezmény alkalmazásáról beszámolót készíteni.

6.4 Először is meg kell határozni a fenntartható fejlődés szakpolitikáinak kidolgozásában és megfogalmazásában való részvételt szabályozó eljárás célközönségét, határozni kell az önkéntesek felvételére vonatkozó eljárásokról, konkrét célokat kell kitűzni, valamint meg kell határozni az értékelési eljárásokat ill. módszertant és az eredmények közlésének módját.

6.5 Mivel a fenntartható fejlődés közvetlenül és kivétel nélkül valamennyi polgárt érinti, valódi képviselőiséget csak úgy lehet elérni, ha a társadalmi-demográfiai jellemzők széles spektrumát és a szakmai tapasztalatok és vélemények nagy választékát vesszük alapul.

6.6 Világosan rá kell tehát mutatni a problémákra és meg kell határozni a rövid és középtávon elérendő konkrét célkitűzéseket, de mindeközben ajánlatos figyelembe venni a polgárok valós érdekeihez lehetőleg minél közelebb álló problémák társadalmi és kulturális dimenzióit is. Ez a problémák rangsorolását és az elsőbbségi sorrendnek megfelelő kezelését feltételezi a hatás súlyossága, a vele járó károk és a megoldáshoz szükséges költségek függvényében.

6.7 A polgárok részvétele a felelősséggel való felruházás formáját kell, hogy öltse, azaz már a kezdeti szakaszban, a stratégia és a tervek kidolgozásakor be kell őket vonni a kezdeményezésekbe, és tevékeny szerepet kell játszaniuk a folyamat minden fázisában.

6.8 A viták és a konszenzuskeresés minden egyes szakaszban helyi, regionális vagy nemzeti szinten ki kell jelölni egy, a viták levezetésében tapasztalt és minden érdekcsoporttól független személyt, „a fenntartható fejlődés közvetítőjét”, akit valamennyi érdekelt és részt venni szándékozó polgár tájékoztatásával, ösztönzésével és toborzásával bíznának meg. Az ő feladata a fellépések központi összehangolása lesz és annak biztosítása, hogy valamennyi vélemény meghallgatásra találjon, és minden résztvevőnek lehetősége nyíljon bekapcsolódni a vitába, úgyelve persze arra, hogy az ne váljon parttalaná.

6.9 Ez a közvetítő személy kapcsolódási pontként és szószólóként fog fellépni a nyilvánosság és a tömegtájékoztatási eszközök felé is, hogy a fenntartható fejlődés védelmezői hallathassák hangjukat. Ugyanakkor ügyelni fog az információk helyességére és igyekszik megakadályozni, hogy a sajtó egyoldalú tájékoztatással magára vonja a nyilvánosság kizárólagos figyelmét. Az irányító szorosan együttműködik az iskolai oktatók és vezetőkkel, hogy már a fiatalokat is széles körben fogékonnyá tegyék a fenntartható fejlődés ügye iránt.

6.10 Ahhoz, hogy a lehető legtöbb polgárt tegyünk érdekeltté a fenntartható fejlődésre vonatkozó döntési folyamatban való tevékeny részvételben, ki kell elemezni, majd le kell küzdeni a társadalom nagy részét jellemző habozó és passzív hozzáállás okait.

7. A civil társadalom aktív részvétele előtt álló korlátok leküzdése

7.1 A környezeti rendszerek romlása elleni lépések és az életformaváltás inkább hosszú távú programokban, mintsem rövidtávú valós cselekvésekben testesül meg. A kihívásokat még mindig túl gyakran tekintik olyan környezeti problémának, melyek csak lassan öltenek ma még elhanyagolható, hosszú távon azonban drámaian katasztrofális méreteket. Olyan haszonelvű megközelítés ez, mely a mindennapi életre leszűkítve csak a szemmel látható környezeti hatások és szennyeződések iránt tanúsít érzékenységet, de elhanyagolja a még nem bekövetkezett, egyelőre láthatatlan potenciális kockázatokat.

7.2 Ahhoz, hogy minden polgár megértse a magatartásváltás szükségességének okát, egyszerű és világos nyelven kell őket felvilágosítani, kerülve a túlbonyolított szakszókincset, de nem beleesve a pusztán szöveges hangoztatásának csapdájába. Ügyelni kell persze arra is, hogy az érzelmi megközelítés ne helyettesítse a tudományos érvelést.

7.3 A médiák több típusát felhasználva hatékonyabban kommunikált világos és érthető üzenetek révén lehetne biztosan elérni azt, hogy a polgárok jobban magukénak érezzék az általuk is tapasztalt problémákat, és erőteljesebben azonosuljanak a meghozandó intézkedésekkel.

7.4 Az üzeneteknek emellett tárgyilagosoknak is kell lenniük. Az emberek megkérdőjelezhetetlennek mondott nyers számadatokkal való sokkolása, noha azok adott esetben kevésbé hitelesek, – mint például az Egyesült Államok egyik volt elnökhelyettesének kijelentése, mely szerint az Északi sarkon öt év múlva nem lesz többé a nyári időszakban jégtakaró – a céllal ellenkező hatást ér el: a politikai döntéshozókkal szemben bizalmatlanságot, a valós problémák iránt pedig közömbösséget szül.

7.5 Az azonnali és megkérdőjelezhetetlen drámai katasztrófákat bejelentő vészmadárkodás krónikus félelmi állapotot gerjeszt, ez pedig egocentrizmusba torkollik, és a társadalmi kohézióra és a fenntartható fejlődésre nézve egyaránt végzetes NIMBY (*not in my backyard*, „Nálam ne!”) magatartásformák igazolásának ürügyéül szolgálhat. A tájképrombolónak mondott szélörművek felállítása elleni helyi kezdeményezések vagy a szemétszállítási díj megtakarítását célzó tiltott szemétegetés ennek a befelé fordulásnak az eklatáns példái.

7.6 Súlyos ez a közömbösség, hiszen még ha talán nem is olyannyira drámaiak a következmények, ahogyan azt egyesek elhithetni igyekeznek, mégis jelentkeznek gyors megoldást igénylő gondok. Az elővigyázatosság elve szerint jobb válaszolni a potenciálisan veszélyes helyzetekre, és nem kívárni, amíg az adott veszély tudományos igazolást nyer.

7.7 Ügyelni kell arra, hogy a polgári részvétel eredményeit és sikereit feljegyezzék és a szakemberek szűk körén túl is ismeretessék, tudván, hogy a bevett gyakorlatok példái révén lehet másikat is a leghatékonyabban részesíteni az elért haladásban.

7.8 A civil társadalom hosszú távú elkötelezettségét biztosítandó előtérbe kell állítani és közzétenni a gyakorlatban (akár csak részlegesen is) megvalósított állampolgári javaslatokat.

7.9 Fokozott erőfeszítésekre van szükség az egyes emberek magatartásának megváltoztatását elősegítő módszerek felkutatására. Ennek minden bizonnyal igen hasznos eszköze a fenntartható fejlődésre való nevelésnek a nemzeti tantervekbe való beillesztése, ami által a gyermekek kicsi koruktól kezdve fogékonyra válhatnak e kérdések iránt. Az EGSZB egyébiránt ennek szellemében indított vitát a tiszta energiára való nevelés és oktatás nemzeti fórumait összefogó európai hálózat megvalósíthatóságával kapcsolatban.

8. Az intézkedések kiértékelése

8.1 Mivel a szereplők sokfélesége az egymással alig összehasonlítható intézkedések jelentős formai és tartalmi eltéréseit eredményezi – melyekhez csak ritkán lehet közös viszonyítási alapot találni –, elengedhetetlen a fenntartható fejlődésre vonatkozó intézkedések rendszeres kiértékelése.

8.2 Ezen felül egyrészt a fenntartható fejlődés eszközként való kisajátítása miatt, másrészt pedig a néha túlzott szabályozás következtében is szükség van a tervek előrehaladását jelző mutatókon alapuló folyamatos értékelésre.

9. Értékelési mutatók

9.1 Az 1992-ben Rióban elfogadott intézkedési terv szerint az egyes államoknak a fenntartható fejlődés területén általában, és a helyi menetrendek vonatkozásában egyenként elért haladás közös felügyeleti és értékelési rendszerét kell bevezetniük, valamint olyan, a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi területen egyaránt mindenki által elfogadott mutatókat kell kifejlesztetniük, melyek hasznos alapot nyújtanak a különböző szintű döntéshozatalhoz. E mutatók közmegegyezés tárgyat kell, hogy képezzék, és a fenntartható fejlődés három összetevőjét egyaránt hűen tükrözniük kell.

9.2 Az átvilágításon, elemzésen és ajánlásokon alapuló értékelés célja értékítéletet mondani egy szakpolitikáról, programról vagy intézkedésről. El kell persze ismerni azt is, hogy a környezeti, emberi és társadalmi dimenziókat gyakran nehéz értékelni. Mégis meg kell tenni ezt az erőfeszítést, mert a jólét és az életminőség mérőjeként mostanáig kiemelten használt GDP egyeduralma a politikusokat a társadalmi kohézió és a környezet számára végzetes döntések meghozatalára sarkallhatja, nem beszélve a jövő nemzedékek szükségleteinek háttérbe szorulásáról⁽¹⁾.

9.3 A fenntartható fejlődés értékelése két alapvető tendencia pontos érzékelését jelenti: egyrészt a felvevőképességet kell értékelni, másrészt pedig az emberi közösségek igazgatásában bekövetkező fejlődést.

9.4 Nemrég kiadott véleményében (CESE 647/2010 A GDP-n innen és túl: A haladás mérése változó világunkban előadó: Josef Zbořil) az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítését, hogy a nemzeti számlák vegyék figyelembe a környezetvédelmi és a társadalmi vonatkozásokat is. 2010-ben pedig elő kell terjeszteni a környezeti elszámolás jogi keretét. A nemzeti számlákban rendelkezésre álló társadalmi mutatókat jelenleg nem használják ki a bennük rejlő lehetőségeknek megfelelően. Várható, hogy e mutatók használata egyre sürgetőbbé válik, párhuzamosan avval, ahogy a változó világban bekövetkező haladás mérését és értékelését célzó összetett és integrált megközelítés kidolgozása is előrehalad.

⁽¹⁾ HL C 100, 2009.4.30.

10. Az értékelési módszer

10.1 A nemzeti, regionális és helyi hatóságok által a fenntartható magatartás és életmód előmozdítása érdekében végrehajtott programok és intézkedések többdimenziós értékelést tesznek szükségessé, nem feledkezve meg arról sem, hogy egy adott értékelés elfogadhatósága nagyban változik annak helye, módszere és a kiválasztott kritériumok szerint.

10.2 A tagállamok szintjén megvalósuló értékelésnek ezen felül még többoldalúnak is kell lennie, amennyiben valamennyi érintett szereplőt és személyt bevonja, legyen szó az intézkedések megalkotásáért és végrehajtásáért felelős hatóságokról, a szabályozó szervekről, szolgáltatókról, vagy a fogyasztók, a szakszervezetek és a civil társadalom stb. képviselőiről. Néha kissé homályos eredményeik ellenére a közvélemény-kutatások az állampolgárok és a vállalkozások tájékoztatását, figyelemfelkeltését és részvételét célzó szakpolitika részét képezik: ezek révén válik lehetővé, hogy a polgárok és vállalkozások az értékelő szervekkel kapcsolatba lépjenek és panaszait közöljék.

10.3 Ennek az értékelésnek – pluralista jellege mellett – függetlennek kell lennie, és tükröznie kell az ellentéteket, mivel a különböző érintettek nem ugyanabban érdekeltek, sőt bizonyos esetekben érdekeik egymással ellentétesek, valamint eltérő módon férnek hozzá az információkhoz és rendelkeznek szaktudással.

10.4 Nem lehetséges egyetlen kritérium alapján felmérni a fenntartható fejlődés érdekében foganatosított különböző intézkedések környezeti, gazdasági és társadalmi hatékonyságát és teljesítményét, hanem egész kritériumrendszere van ehhez szükség.

10.5 Az értékelésnek csak akkor lehet értelme, ha a lisszaboni stratégia három pillére (gazdasági növekedés, társadalmi kohézió és környezetvédelem) alapján kijelölt célkitűzések és küldetések függvényében végzik, azaz több kritériumot kell egyszerre figyelembe vennie.

10.6 Párhuzamosan azzal, amit az EGSZB az általános érdekű szolgáltatásokkal kapcsolatban javasolt ⁽²⁾, az értékelési rendszernek a tagállamok által a fent kifejtett elvek alapján felállított értékelő szervek nemzeti vagy helyi szinten összeállított rendszeres jelentéseire kell alapulnia.

10.7 Európai uniós szinten meg kell határozni az adatok cseréjének, összevetésének, összehasonlításának és koordinálásának szabályait. Az Unió feladata lesz tehát, hogy lendületet adjon a független értékelésnek, ezt pedig azáltal érheti el, ha az érintettek képviselőivel folytatott párbeszéd során európai szinten harmonizált értékelési módszertant dolgoz ki közös mutatók alapján, valamint annak működési módjait is meghatározza.

10.8 Annak érdekében, hogy az értékelés helytálló és hasznos legyen, pluralista irányítócsoport felállítására van szükség, amelyben valamennyi érdekelt képviselve van. Az irányítócsoportot illetően ez esetben olyan küldetésről van szó, mely tökéletesen illeszkedne az Európai Környezetvédelmi Ügynökség és vele együttműködésben a fenntartható fejlődés EGSZB-s megfigyelőközpontjának illetékességi körébe.

10.9 Az irányítócsoportnak a következő feladatai lennének:

- a helytálló mutatók meghatározása,
- az értékelés módszertanának kidolgozása,
- az elkészítendő tanulmányok követelménylistáinak összeállítása,
- a tanulmányok megrendelése több szakértői vélemény és a máshol kapott eredmények összehasonlítása alapján,
- a jelentések kritikai elemzése,
- a megfelelő gyakorlatok és újító megközelítések átültetése,
- ajánlások,
- az eredmények terjesztése.

10.10 Az értékelő jelentésekről folyó viták valamennyi érdekelt fél részvételével éves konferencia formájában ölthetnének testet, melyen a fenntartható fejlődést elősegítő intézkedések teljesítményét vitatnák meg a megfelelő gyakorlatokról szóló példákkal együtt.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽²⁾ HL C 162., 2008.6.25., 42. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Nemzetközi kereskedelem és éghajlatváltozás

(2011/C 21/03)

Előadó: **Evelyne PICHENOT**

2009. február 26-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Nemzetközi kereskedelem és éghajlatváltozás.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2010. május 11-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a 2010. május 26-i ülésnapon) 154 szavazattal 4 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Az Európa 2020 stratégia részét képező új kereskedelmi politikának úgy kell majd válaszolnia a környezeti kihívásokra, hogy közben ne essen a protekcionista bezárkózás kísértésébe. A piac innovatívabbá és környezetbarátabbá válását kell szolgálnia, és elő kell segítenie a társadalmi jólétet. Ezt a törekvést az EU úgy testesítheti meg, ha példát mutat növekedési pályájának egy alacsony szén-dioxid-kibocsátású modell felé történő elmozdítása révén, aminek köszönhetően megőrizheti vezető szerepét a globális felmelegedés elleni harcban. A gazdasági növekedéssel, a szállítással és a technológiák elterjedésével összefüggő hatásai miatt a nemzetközi kereskedelem az éghajlatváltozásról és a zöld gazdaság felé való átmenetről szóló viták megkerülhetetlen eleme.

1.2 Az EGSZB határozottan reméli, hogy a WTO dohai tárgyalásainak átfogó következtetése meg fogja könnyíteni a környezetbarát áruk és szolgáltatások kereskedelmét a vámjellegű és nem vámjellegű akadályok számottevő mérséklése révén. Ezzel párhuzamosan úgy véli, hogy az EU-nak példamutatóan kell eljárnia, ösztönözve a „zöld” technológiák átadását kétoldalú és regionális kereskedelmi megállapodásainak keretében.

1.3 A jövőbeli kereskedelmi stratégia tekintetében az EGSZB azt ajánlja, hogy több tanulmány készüljön az éghajlatváltozás környezetvédelmi és társadalmi vetületeiről, és így a vízforrások kezeléséről. Arra bátorítja az európai és Unión kívüli civil szervezeteket, hogy vegyenek részt a kétoldalú és regionális kereskedelmi tárgyalásokat megelőző hatástanulmányok készítésében, különösen a fenntartható fejlődés témakörében.

1.4 A szállítás kapcsán az EGSZB ösztönzi az Egyesült Nemzetek Éghajlat-változási Keretegyezménye (UNFCCC) által meghatározott világszintű célok elfogadását, amelyek szerint a légi közlekedés terén 10 %-kal, a tengeri szállításén pedig 20 %-kal kellene csökkenteni a kibocsátásokat. A mérsékléssel kapcsolatos erőfeszítések megosztásáról szóló döntés a szállítási ágazatra is vonatkozni fog, mivel a repülést 2012-től kezdve fokozatosan beillesztik majd az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerébe (vagyis az ETS-be). Egy, a nyílt tengeri szállítással kapcsolatos, nagyra törő energiahatékonysági célok kitűzésére irányuló európai kezdeményezés hozzájárulhatna ehhez az erőfeszítéshez.

1.5 A 2009. decemberi éghajlatváltozásról szóló koppenhágai megállapodás határozatlansága és annak bizonytalan következményei miatt az energetikai-éghajlatváltozási csomag előírányozta, hogy 2010 júniusában az Európai Parlamenttel közös együtdöntési eljárás keretében fogadjanak el egy „megfelelő javaslatokat” tartalmazó jelentést a nemzetközi verseny nyomása és/vagy a szén-dioxid közösségi árából eredő többletköltség miatt fellépő „szénszivárgási” kockázatnak kitett ágazatokról. Még ha eddig nem is vált nyilvánvalóvá, 2013-tól kezdve a „szivárgás” kockázatát nem lehet kizárni. E kockázat vélhetően nőni fog, ahogyan az EU idővel növeli az árverésre bocsátott kvótamennyiséget, és ahogyan a nagy, EU-n kívüli kibocsátó országok késleltetik a kibocsátáskereskedelmi piac kialakítását, illetve egy belső adó bevezetését.

1.6 Rövid távon a szivárgási kockázatot elsősorban az ingyenes kibocsátásikvóta-kiosztás növelésének formájában kellene mérsékelni, amelynek mértéke az éghajlatváltozásról szóló többoldalú tárgyalások eredményeinek és az azok által elért előrehaladásnak a függvénye kellene, hogy legyen. Ez az ingyenes kvótakiosztás átmeneti jellegű és tapasztalaton alapuló kell, hogy legyen, és meg kell, hogy feleljen a nemzetközi kereskedelem szabályainak és egy alacsony szén-dioxid-kibocsátású modellnek. Az érzékeny ágazatokra kell összpontosítania, a legjobb teljesítményeken kell alapulnia, valamint a kereskedelmi nyitás és a szén-dioxid többletköltsége kettős kritériumának teljesüléséhez kell kötődnie.

1.7 A határokon történő kiigazítást nem lehet majd a WTO előtt igazolni, amíg az Európai Unió az ingyenes kiosztást részesíti előnyben. Az EU ETS ugyanis csak akkor lenne adónak (tehát a határokon kiigazíthatónak) tekinthető, ha a kvótákat maradéktalanul árverésre bocsátanák. A leghelyénvalóbb az lenne, ha csak időleges jelleggel folytatnának ilyen kiigazításhoz, és csupán néhány vámtarifasor esetében, amikor a szén-szivárgás kockázata valós, és amikor már nem lehet az ingyenes kiosztást igénybe venni. A jogviták rendezésére szolgáló WTO-szerv előtt csupán azon – igen célzott és érvekkel kellően alátámasztott – kiigazítások lennének védhetőek, amelyek célja kizárólag a hőmérséklet emelkedésének 2 °C-ban való maximalizálása, amely célkitűzés a koppenhágai tárgyalások fő eredménye.

1.8 Tekintettel a kibocsátáskereskedelmi piac kialakítására irányuló tervek lassú és bizonytalan kibontakozására világszerte, az EU-tagállamok még néhány évig azon kevés országok közé fognak tartozni, amelyek szén-dioxid-árát szabnak meg. Mivel néhány, az EU ETS hatálya alá tartozó európai ágazat esetében fennáll a szénszivárgás veszélye, az EGSZB azt is ajánlja, hogy jelentősen növeljék a gazdaság szén-dioxid-mentesítését célzó hosszú távú beruházások volumenét, továbbá állandó és kiszámítható ösztönzőkeretet hozzanak létre az innováció, a kutatás és a fejlesztés elősegítésére a még nem értékesíthető tiszta technológiák terén.

1.9 A zöld gazdaság megteremtéséhez és a területen betöltött vezető szerepének megőrzéséhez Európának tehát saját érdekében és az éghajlat megóvására továbbra is igen ambiciózusan fokozatos csökkentésre kellene törekednie, hogy 2050-re 80 %-os mérséklést érjen el, például a 2020 és 2030 közötti időszakokra vonatkozó 25–40 %-os köztes célkitűzéssel. Az EGSZB (környezeti, foglalkoztatási és fejlődési) hatástanulmányok kidolgozását javasolja a 2020 és 2050 közötti átmenetre való felkészülés érdekében.

1.10 Az éghajlatváltozás elleni küzdelem erőteljes kollektív fellépést tesz szükségessé nemzeti és európai szinten. A piaci (EU ETS) nyomás mellett a közhatóságoknak sürgősen célzott pénz- és adóügyi ösztönzőket kell bevezetniük, illetve fokozniuk kell a „tiszta” technológiákra és szolgáltatásokra irányuló kutatásba és fejlesztésbe történő beruházásokat. A területi önkormányzatok közbeszerzési pályázati felhívások révén vehetnek részt a tiszta technológiák kifejlesztésében.

1.11 Nemcsak a szén-dioxid-kibocsátó termelőknek, hanem a fogyasztóknak is szerepet kellene játszaniuk az üvegházhatású gázok kibocsátása elleni küzdelemben, mivel azok közvetlen összefüggésben állnak a kereskedelemmel. Az EGSZB a termékek „szén-dioxid-tartalmának mérésére” szolgáló módszerek egységesítésére és állandósítására szólít fel, a megtervezéstől az elosztásig valamennyi szakaszt illetően. Ennek érdekében az életciklus-elemzések javítását javasolja a „szén-dioxid-könyvelés” módszereire vonatkozó tanulmányok gyakoribbá tétele mellett. Még ha a szén-dioxid-tartalommal kapcsolatos előírásokról és címkézésről szóló kezdeményezésnek egyedi jellegűnek és decentralizálnak kell is maradnia az EU-n belül, elengedhetetlen a közös mérési és értékelési keret, amely az Európai Bizottság vagy egy ezzel megbízott ügynökség feladat-körébe kell, hogy tartozzon.

1.12 Az EGSZB azt javasolja, hogy mielőtt a WTO jogviták rendezésére szolgáló szerve újabb joggyakorlatot vezet be, tisztázzák, hogy a termelési eljárások és módszerek milyen mértékben igazolhatják a kereskedelem korlátozását a környezetvédelmi kivételre történő hivatkozással⁽¹⁾. Azt ajánlja, hogy a WTO kereskedelmi és környezetvédelmi bizottságának mandátumát terjesszék ki azzal a céllal, hogy tisztázza az Egyesült Államok garnélarákkal kapcsolatos nézeteltérésének jogi következményeit.

⁽¹⁾ [xx]. cikk – WTO. Az Általános Vámtarifá- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) [xx]. cikke lehetőséget biztosít a szabadkereskedelmi szabályok alóli mentességre, amennyiben az intézkedéseket környezetvédelmi szempontok indokolják.

2. Globalizáció és éghajlat

2.1 Az utóbbi évtizedeket a nemzetközi kereskedelem soha nem látott bővülése jellemezte (e tevékenység 2007-ben a világ GDP-jének 21 %-át adta, az Európán belüli forgalom értékét nem számítva), a 2009-ben a válság miatt bekövetkezett 12 %-os visszaesés ellenére. A gazdasági növekedéssel, a szállítással és a technológiák elterjedésével összefüggő hatásai miatt a nemzetközi kereskedelem az éghajlatváltozásról szóló viták megkerülhetetlen eleme.

2.2 Napjainkig egyetlen teljes körű elméleti keret sem állapítja meg sem átfogóan, sem részletesen a kereskedelem és az éghajlatváltozás közötti ok-okozati viszonyt, illetve kölcsönhatást⁽²⁾. A kereskedelem által az éghajlatra és általában a környezetre kifejtett hatások felmérése három egymással kombinálható változó segítségével történik a kutatásokban. A mértékre vonatkozó változó: a kereskedelem hozzájárul a gazdasági tevékenység fokozódásához, és így – változatlan technológia esetén – növeli a kibocsátásokat. Az összetételre vonatkozó változó: a földrajzi összetétel komparatív előnyök szerinti átalakulását kísérheti a kibocsátások növekedése vagy csökkenése is attól függően, hogy szennyezők-e azok a termelési ágazatok, amelyekre a globalizáció során az egyes országok szakosodnak. A technikai változó: a civil szervezetek nyomására, a vállalkozások részvételének és a hatóságok fellépésének köszönhetően tisztább technológiák alakulnak ki, amelyek mérséklik a kibocsátásokat. Az ETS hatálya alá tartozó európai vállalkozások hozzájárultak ahhoz, hogy az EU megvalósítsa a kiotói jegyzőkönyv korlátozási célkitűzéseit.

2.3 A kereskedelem fenti három változója által a szén-dioxid-kibocsátásokra kifejtett együttes hatás negatív a forgalom volumenének túlsúlya miatt, amelyet egyelőre nem egyensúlyoz a tiszta technológiák terjedése. A különböző termelési és végfelhasználási helyszínek közötti távolság nem az egyetlen figyelembe veendő tényező, és nincs mindig túlsúlyban a szén-dioxid-mérlegben.

2.4 Az éghajlattal azonban konkrét kapcsolatban áll a kereskedelem által a szállításra⁽³⁾ és így végső soron a kibocsátásokra gyakorolt hatás. A kőolaj teszi ki napjainkban a világon a szállítás által felhasznált energia 95 %-át, aminek következtében a nemzeti és nemzetközi szállítási ágazat hozzájárul az üvegházhatású gázok kibocsátásához (az összes kibocsátás közel 15 %-át okozva).

2.5 A nemzetközi kereskedelem legnagyobb része (a súlyt tekintve a teljes szállított mennyiség 90 %-a) tengeri úton történik. Továbbra is ez az egyik legkevésbé szennyező szállítási mód a kilométerenkénti és szállított tonnánkénti szén-dioxid-kibocsátást nézve. A növekedésre irányuló előrejelzéseket azonban számításba kell venni. A Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) szerint a tengeri szállítás kibocsátásai 2050-ig a háromszorosukra nőhetnek elsősorban a déli területek közötti kereskedelem fokozódása miatt.

⁽²⁾ Kereskedelem és éghajlatváltozás, WTO és az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP), 2009. június.

⁽³⁾ CESE 461/2010 (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

2.6 Végül hozzá kell tennünk, hogy a vízválság fenyegetése tovább súlyos következménye az éghajlat felmelegedésének. Megelőző intézkedés híján 2020-ig a Föld népességének a fele a vízhiány veszélyének lehet kitéve. A bolygónak már most is több mint 1,5 milliárd lakója nem jut ivóvízhez, és nem részesül szennyvíztisztítási szolgáltatásban. Ezenkívül, területenként változó mértékben, a mezőgazdaság is kárát látja majd a vízhiánynak, aminek következtében a kereskedelem stratégiai jelentőségűvé válik az energia-, éghajlat- és élelmezésbiztonsággal összefüggő nemzeti érdekek érvényesítésében. A ritka erőforrás hatékony elosztását elősegítve a nemzetközi kereskedelem mérsékelhetné a vízkészletekre nehezedő világszintű nyomást.

3. A kereskedelem lehetséges szerepe az éghajlatváltozás hatásainak mérséklését és az azokhoz való alkalmazkodást célzó technológiák terjesztésében

3.1 Az éghajlatváltozással foglalkozó kormányközi szakértői csoport (IPPC) egy sor olyan, az éghajlatváltozás hatásainak mérséklését és az azokhoz való alkalmazkodást célzó technológiát vett számba, amely hozzájárulhat az éghajlatváltozással összefüggő problémák leküzdéséhez. Számos ilyen technológia szerepel a WTO-nál a környezetbarát árukról és szolgáltatásokról zajló tárgyalások napirendjén. Ezek közé tartoznak a szél- és vízi erőművek turbinái, a napenergiával működő vízmelegítők, a napelemek, illetve a megújuló energiát felhasználó létesítmények és technológiák működéséhez szükséges berendezések.

3.2 A dohai forduló keretében zajló fenti tárgyalások javíthatják az éghajlatbarát árukhoz és technológiákhoz való hozzájutást. Ugyanakkor a kereskedelem liberalizációjától az éghajlat tekintetében csak korlátozottan várhatóak azonnali eredmények. Termékek széles skálája esetében – és így elsősorban a megújuló energiaforrások vonatkozásában – a vámjellegű akadályok kismértékűek vagy mérsékeltek (átlagosan 2 % a gazdag, és 6 % a fejlődő országokban). Ezzel szemben a beruházást gátló tényezők és a nem vámjellegű akadályok (főként a műszaki és ipari előírások, az adminisztratív kötelezettségek, a szolgáltató kötelező kereskedelmi jelenléte az importáló országban, valamint a külföldi cégek tevékenységének korlátozása) továbbra is súlyosan hátráltatják a terjedésüket.

3.3 Az Európai Bizottság által 2020 távlatában tervezett jövőbeli kereskedelmi stratégia kapcsán az EGSZB úgy véli, hogy jelen vélemény már nyújt értékelési elemeket a kitűzött célhoz, amely a kereskedelem megnyitására vonatkozó intézkedések azonosítására irányul az olyan jövőbeli ágazatokban, mint a környezetbarát technológiák és termékek, a csúcstechnológiát felhasználó áruk és szolgáltatások, vagy a nemzetközi szabványosítás, elsősorban a növekedési ágazatokban. Az EGSZB mindenekelőtt azt ajánlja, hogy több tanulmány készüljön az éghajlatváltozás környezetvédelmi és társadalmi vetületeiről, és így a víz különböző vonatkozásainak kezeléséről. Arra bátorítja az európai és Unió kívüli civil szervezeteket, hogy vegyenek részt a kétoldalú és regionális kereskedelmi tárgyalásokat megelőzően hatástanulmányok készítésében, különösen a fenn tartható fejlődés témakörében.

3.4 Az ivóvizet illetően a nemzetközi kereskedelem a technológiatranszfer (tengervíz-sótalanító létesítmények, szennyvíz-újrafelhasználási és -tisztítási technológiák) terén játszhat szerepet. E szempontot tehát az EGSZB által a környezetbarát

javak és szolgáltatások kereskedelmére vonatkozóan ajánlott tárgyalások során mindig érvényesíteni kell.

3.5 A szállítás kapcsán az EGSZB ösztönzi az Egyesült Nemzetek Éghajlat-változási Keretegyezménye (UNFCCC) által meghatározott világszintű célok elfogadását, amelyek szerint a légi közlekedés terén 10 %-kal, a tengeri szállításon pedig 20 %-kal kellene csökkenteni a kibocsátásokat. A mérséklési erőfeszítések megosztásáról szóló döntés a szállítási ágazatra is vonatkozni fog, mivel a repülést 2012-től kezdve fokozatosan beillesztik majd az EU ETS-be. Egy, a nyílt tengeri szállítással kapcsolatos nagyra törő energiahatékonysági célok kitűzésére irányuló európai kezdeményezés hozzájárulhatna ehhez az erőfeszítéshez.

3.6 A tiszta technológiák és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások elterjedésének akadályát gyakran a szellemi tulajdon jog fokozott védelme jelenti. Tanulmányok kimutatták, hogy a szellemi tulajdonhoz – főként a szabadalomhoz – fűződő jogok nagymértékben megnöttek az 1990-es évek vége óta. Bár igaz – elsősorban a szabadalom kapcsán –, hogy lehetővé teszi birtokosa számára az éghajlatváltozás elleni küzdelemben hasznos technológiák hozzáférhetőségének, felhasználásának és fejlesztésének korlátozását, ezek a közelmúltbeli tanulmányok azt is bebizonyították, hogy a szellemi tulajdon jog szintén kulcs-tényező a hosszú távú beruházások végrehajtása és az új technológiák kifejlesztése szempontjából. Ellenben úgy tűnik, hogy rövid távon nem ez a tiszta technológiák elterjedését leginkább gátló tényező. Az ilyen, értékesíthető technológiák szabadalmi jelenlegi díja átlagosan továbbra is elég szerény. Fontosabb lenne a szellemi tulajdon jogok tiszteletben tartásának és érvényesítésének hiányával kapcsolatos problémákat orvosolni, amelyek még mindig eltántorítanak az exporttól bizonyos országok viszonylatában.

3.7 Az éghajlatváltozás elleni küzdelem erőteljes közös állami fellépést tesz szükségessé nemzeti és európai szinten. A piaci nyomás (az EU kibocsátáskereskedelmi rendszere, az EU ETS) mellett az állami hatóságoknak sürgősen célzott pénz- és adóügyi ösztönzőket kell bevezetniük, illetve fokozniuk kell a mindaddig nem piacépés „tisztá” technológiákat és szolgáltatásokat célzó kutatásba és fejlesztésbe történő beruházásokat. A helyi önkormányzatok közbeszerzési pályázati felhívások révén vehetnek részt a tiszta technológiák kifejlesztésében.

3.8 A piaci nyitás és a növekedés közötti kölcsönös ok-okozati viszony miatt nyitva marad az importáló országok vállalkozásait és fogyasztóit a kibocsátás szempontjából terhelő felelősség kérdése. Kína exportjának fele Európába és az Egyesült Államokba irányul. Felmerül egyfajta „szénelszámolás” szükségességének a kérdése, amely nem csupán a kibocsátás elsődleges forrásaira és a vertikumok kezdeti szakaszaira korlátozódna, hanem kiterjedne annak összes elemére a termeléstől a terjesztésig.

3.9 Az EGSZB megállapítja, hogy a globalizálódott vertikumok földrajzi szóródása és nagyfokú mobilitása napjainkban nehézkessé teszi egy termék szén-dioxid-tartalmának pontos és megbízható megállapítását. Ez a nehézség, ami abból adódik, hogy számos tevékenységre és feladatra kerül sor egyidejűleg, nem könnyíti meg a fogyasztók tájékoztatására és figyelmük felkeltésére irányuló kereskedelem politikák – mint amilyenek a címkézésre, az ökocímkére és a tanúsításra vonatkozó magánkezdeményezések – meghatározását. Az egyedi viselkedések és döntések változása válság idején azt mutatja, hogy ezeket a mechanizmusokat ösztönözni kell. Az EGSZB szerint azonban

azok nem helyettesítik az állami hatóságok szabályozó tevékenységét, amelynek része a kibocsátások forrásnál történő adóztatása. Javasolja az életciklus-elemzés javítását és a bonyolult módszertani kérdésekkel kapcsolatos tanulmányok megerősítését, amelyek többek között a szénelszámolással, valamint az azt egy adott vertikumban egymás után részt vevő szereplőkre leosztó rendszer pénzügyi aspektusaival foglalkoznak.

3.10 A hatékony környezetvédelmi politikának képesnek kell lennie arra, hogy különbséget tegyen a termékek között azok feldolgozási és előállítási módszerei (*process and production methods*, PPM) szerint. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő átmenet csak akkor valósul meg, ha meg lehet különböztetni az alacsony üvegházhatásúgáz-kibocsátású eljárással termelt termékeket. Ez azt jelenti, hogy bizonyos technológiákat előnyben kell részesíteni a többiekkel szemben. Ha a fogyasztók döntéseiket egy olyan címkézés alapján hozzák meg, amely a termék előállításának módszerét (környezetkímélő vagy sem) jelöli, az módosítja a versenyhelyzetet és lehetővé teszi két, különböző módszer szerint előállított termék ez alapján történő megkülönböztetését.

3.11 Egy olyan világban, ahol a CO₂ ára differenciált, a termékek hasonlóságának kérdése – amely a WTO számára központi jelentőségű fogalom – megkerülhetetlen a kereskedelemről és az éghajlatról szóló vitákban. Az EGSZB javasolja, hogy mielőtt a jogviták rendezésére szolgáló WTO-szerv újabb joggyakorlatot vezet be, tisztázzák, hogy milyen mértékben igazolhatják a feldolgozási és előállítási módszerek a kereskedelemnek a környezetvédelmi kivételre való hivatkozással történő korlátozását⁽⁴⁾. Azt ajánlja, hogy a WTO kereskedelmi és környezetvédelmi bizottságának mandátumát terjesszék ki azzal a céllal, hogy tisztázza az Egyesült Államoknak a garnélarakkal kapcsolatos vitájával járó jogi következményeket.

4. Kapcsolat a versenyképesség és az éghajlat között

4.1 A kereskedelemről és az éghajlatváltozásról folyó tárgyalások két különböző idődimenzióval bírnak: az egyik nagyon hosszú távú politikákat és intézkedéseket tartalmaz, a másik pedig a rövidebb távú cselekvésre koncentrál. Az éghajlat- és kereskedelmi politikák közötti kapcsolatok összetettsége ebből az időbeli átfedésből adódik. Az éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedéseknek lehet rövid távú kereskedelmi hatásuk, a kereskedelmi lépések viszont csak nagyon hosszú időtávon hatnak az éghajlatra.

4.2 Egy ideális világban a szén-dioxidnak egységes ára lenne, így a világ gazdaságait alacsonyabb üvegházhatásúgáz-kibocsátással járó növekedési útvonalra terelné anélkül, hogy megkülönböztetést vagy versenytorzulást idézne elő az országok között. Az éghajlatváltozásról szóló viták jelenlegi állása azt mutatja, hogy ez az idő nem egyhamar jön el. Hosszú évekig még eltérő lesz a világban a CO₂ ára: tonnánként 20–30 euró, aszerint, hogy előreláthatóan milyen lesz az átlagos kibocsátás mértéke Európa területén; a többi ország és régió túlnyomó többségében pedig ingyenesen lehet kibocsátani.

⁽⁴⁾ Lásd az 16. lábjegyzetet.

4.3 Az EGSZB elismeri, hogy ebben a tökéletlen világban a versenyképesség csökkenésének és a szénszivárgásnak („szénszivárgás”: az üvegházhatású gázt kibocsátó iparágaknak a kivonulása azokból az országokból és régiókból, ahol a legmagasabb a CO₂-ra kivetett adó) a kockázata mindenekelőtt azokat az országokat érinti, amelyek a legtökéletesebben adóztatják meg a CO₂-kibocsátást – ezek pedig Európában vannak. A nemzetközi ágazati megállapodások kidolgozása és bevezetése több mint egy évtizede folyó vita tárgyát képezi. Megállapodás hiányában ez az út nem vezetett eredményre, de az energiaigényes iparágak számára még érdekes lehet annak megvizsgálása. Az olcsó megújuló energiák és az intelligens hálózatok kifejlesztése is hozzájárulna a csökkenő versenyképesség veszélyének a visszaszorításához.

4.4 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak a 2010. márciusi nyilatkozatával egybehangzó javaslatát,⁽⁵⁾ amely szerint az európai vállalkozások számára egyenlő feltételeket kell biztosítani a külföldi versenytársaikkal szemben. Rövid távon a szénszivárgásnak kitett ágazatoknak az éghajlatváltozásról szóló többoldalú tárgyalások függvényében ingyenes kibocsátási engedélyeket kellene kapniuk, amelyek mértéke a Kiotó utáni időszak elején (2013–2014) akár 100 % is lehetne.

4.5 Idővel, a teljes árvezetés időszakában – amikor a kibocsátási egységek ára egyfajta adóhoz lesz hasonlítható – a határokon történő kiigazítással lehetne korrigálni a versenyképesség csökkenéséből adódó problémákat, amelyeket a kibocsátások csökkentésére irányuló – a kereskedelmi partnerekét messze meghaladó – európai erőfeszítések okoznak. Akár importadó formájában jelennek meg, akár a határokon történő „szén-dioxid-költségfelszámítási mechanizmusként”, vagy akár az európai importőrök arra való kötelezéseként, hogy kibocsátási engedélyeket vásároljanak az EU ETS-ben (vagyis az úgynevezett „európai szén-dioxid-piacon”), ezek a mechanizmusok megoldást jelentenek majd az EU ETS alá tartozó ágazatok gazdasági tevékenységével járó éghajlati költségek internalizálására.

4.6 Tanulmányok kimutatták, hogy a versenyképesség csökkenése és a szénszivárgás az EU ETS bevezetésének első két fázisában nem tűnik jelentős mértékűnek. 2005 és 2012 között a kibocsátási egységek bőkezűen, és alapvetően ingyenesen kerülnek kiosztásra⁽⁶⁾. Egy a továbbra is az ideális megoldást jelentő világszintű szén-dioxid-kibocsátási piac hiányában az

⁽⁵⁾ 2009/29/EK irányelv, HL L 140., 2009.6.5., 63. o.

⁽⁶⁾ Az EU ETS első fázisa (2005–2007) tanulási tesztidőszak volt, amely lehetővé tette a szén-dioxid-kibocsátás árának meghatározását, a kibocsátási egységek szabad cseréjét az EU-n belül, valamint kialakította az érintett vállalatok valódi kibocsátásának figyelemmel kíséréséhez, bevallásához és ellenőrzéséhez szükséges infrastruktúrát. A második fázis (2008–2012) egybeesik a Kiotói Jegyzőkönyv első kötelezettségvállalási időszakával, vagyis azzal az öt évvel, amely alatt az EU-nak és a tagállamoknak el kell érniük a jegyzőkönyvben meghatározott kibocsátási célkitűzéseiket. Az első időszakban kiosztott túlzott mennyiségű kibocsátási egység miatt a második fázis kezdetén összeomlott a szén-dioxid árfolyama. Egyes ágazatokban a második fázisban is túl sok kvóta került kiosztásra.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság támogatja a kibocsátási engedélyek maximalizálásával és kereskedelmével kapcsolatos különböző, az európainak megfelelő rendszerek, illetve ahhoz hasonlóan hatékony más maximalizálási és kereskedelmi rendszerek kialakítását. Javasolja, hogy tanulmányozzák a regionális integrációk figyelembevételével történő összehangolásuk során felmerülő valamennyi nehézséget és megoldást, valamint legyenek tekintettel a valutaárfolyamok ingadozására.

4.7 A versenyképesség csökkenésének és a szénszivárgásnak az EU ETS harmadik fázisában (2013–2020) áll fenn a veszélye, amikor is az engedélyek kiosztása a tervek szerint fokozatosan árverés révén valósul majd meg, a rendelkezésre álló kibocsátási engedélyek mennyisége pedig évről évre csökken, hogy 2020-ra megvalósítható legyen a kibocsátás 20 %-kal való csökkentése az 1990. évi szintekhez képest. 2025-ban az engedélyek 100 %-át árverésen értékesítik majd; ehhez egy köztes lépcső 2020, amikor az arány 70 % lesz. Ha fennmaradna a kibocsátások 30 %-kal való csökkentésének célkitűzése, újra meg kellene vizsgálni az árverezés lépcsőit, hogy a többi, a koppenhágai megállapodásban részt vevő ország eredményeinek megfelelően lehessen alakítani azokat.

5. Az európai válasz: az éghajlat- és energiacsomag, illetve annak hatásai a kereskedelemre

5.1 A kibocsátási egységek árverezésének fokozatos bevezetése miatti versenyképesség-csökkenés és szénszivárgás, valamint a kibocsátások 2020-ra történő maximalizálása által jelentett kockázatra válaszul az Európai Bizottság az éghajlat- és energiacsomagjában kétlépéses megoldást javasolt. Az első lépés az érintett ágazatok azonosítása két kritérium – a kereskedelmi intenzitás (az Európán kívüli kereskedelem iránti nyitottság) és a CO₂ árának hatása – alapján. 2009 decemberében elkészült az „érzékeny” ágazatok első listája, amely ötévenként felülvizsgálásra kerül. Az Európai Bizottság 2–300 ágazatot vizsgált⁽⁷⁾. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság azt javasolja, hogy közös teljesítményreferenciák alapján csak az ágazatok részesülhessenek 2013 után 100 %-ig ingyenes kibocsátási egység-kiutalásban, amelyek teljesítik mind a CO₂-vel kapcsos-

(7) A 2003/87/EK irányelv 10a. cikkének (15) bekezdése szerint „Egy ágazat vagy alágazat akkor tekinthető a szénszivárgás kockázatának jelentős mértékben kitett ágazatnak, ha: az ezen irányelv végrehajtásából eredő közvetlen és közvetett többletkiadások a termelési költségeknek a bruttó hozzáadott érték arányában mérve jelentős mértékű, legalább 5 %-os növekedését eredményezik; valamint a harmadik országokkal folytatott kereskedelem intenzitása, azaz a harmadik országokba irányuló kivitel és a harmadik országokból származó behozatal összértékének és a közösségi piac összmértékének (az éves forgalom és a harmadik országokból történő teljes behozatal összegének) hányadosa 10 % fölött van.” Ezek az ágazatok: keményítőgyártás, cukorgyártás, egyéb nem desztillált, erjesztett ital gyártása, etil-alkohol gyártása erjesztett anyagokból, papírgyártás, kőolaj-feldolgozás, süküveggyártás, öblösüveggyártás, kerámiaacsempe, -lap gyártása, öntöttvas cső gyártása, ólom, cink, ón gyártása. Ha a fenti két kritériumot kiegészítjük a többletkiadások 30 %-os növekedésének vagy a 30 %-ot meghaladó kereskedelmi nyitottságnak a kritériumával, további 16 ágazatot vehetünk fel a listára, amely így 27 szektort fog tartalmazni.

latos költségre, mind pedig a kereskedelmi intenzitásra vonatkozó kritériumot. Egy első vizsgálat szerint csupán néhány ilyen ágazat van. Ezzel a követelménnyel összhangban az EGSZB megjegyzi, hogy csupán 11 ágazat⁽⁸⁾ teljesítette a CO₂-vel kapcsolatos költségre és a kereskedelmi intenzitásra vonatkozó kettős kritériumot.

5.2 A nem kötelező jellegű és kevésbé ambiciózus koppenhágai megállapodás továbbra is messze elmarad az EGSZB 2009. novemberi nyilatkozatában elvárt eredménytől. Amellett, hogy csupán megállapításokat tartalmaz és nem rendelkezik a szerződésekre jellemző jogi értékkel, megválaszolatlanul hagyja a Kiotói Jegyzőkönyv jövőjére vonatkozó kérdést is. Megvan azonban az az előnye, hogy jó alapot szolgáltat az éghajlatváltozás következményeinek enyhítésére irányuló nemzeti szintű erőfeszítések felsorolására és összehasonlítására. A koppenhágai megállapodás mellékletében Európa fenntartja azt a feltételes felajánlását, hogy 30 %-kal csökkenti üvegházhatásúgáz-kibocsátását, „ha más ipari országok is (...) hasonló erőfeszítésekre vállalnak kötelezettséget”.

5.3 A többi ipari ország elkötelezettségi szintjét tekintve Európa maradhatna a 20 %-os csökkentési célkitűzésnél. Ezzel csökkentené a versenyképesség-csökkenésből és a szénszivárgásból származó problémákat, amelyekkel az európai kibocsátás-kereskedelmi rendszerbe tartozó ágazatok szembesülnek majd. Egy ilyen döntés sem oldja azonban meg teljesen a szénszivárgás kérdését, éspedig két okból:

- Az első az, hogy a többi ország kibocsátáscsökkentési célkitűzései és kötelezettségvállalásai éppen csak le vannak fektetve a koppenhágai megállapodás mellékletében, azonban semmiféle jogi mechanizmust nem határoztak meg világosan az egyes országok kibocsátásának összehasonlítására.
- A második ok pedig az, hogy bár bejelentették, hogy a világ más részein is létrehoznak kibocsátási piacokat (Kanadában 2010-ben, Ausztráliában 2011-ben, az Egyesült Államokban 2012-ben), a megvalósítási dátumok folyamatosan csúsznak. A CO₂-nak ezeken az igen korlátozott piacokon várható ára pedig elmarad az átlagos közösségi ártól.

5.4 Azáltal, hogy a 2020-ra történő 30 %-os kibocsátáscsökkentési felajánlását más országok erőfeszítéseitől és elkötelezettségétől tette függővé, Európa egy kétséges többoldalú megállapodásnak vetette magát alá az alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlődési modell felé való irányváltás tekintetében, hogy kibocsátását 2050-re az egynegyedére csökkentse. Az amerikai és kínai térségben a gazdaság fokozatos „szén-dioxid-mentesítését” minden ilyen jellegű feltétel és célkitűzés nélkül, a beruházások és az innováció egyoldalú, alulról építkező logikája szerint képzelik el. A koppenhágai megállapodás bizonyos értelemben a technológiára szavaz, és Európának is így kell tennie.

(8) Az Európai Bizottság 2009.12.24-i határozata – C(2009) 10251 (1), HL L 1., 2010.1.5., 10–18. o.

5.5 A zöld gazdaság megteremtéséhez és az ezen a területen betöltött vezető szerepének megőrzéséhez Európának tehát saját és az éghajlatvédelem érdekében továbbra is igen ambiciózus módon fokozatos csökkentésre kellene törekednie, hogy 2050-re 80 %-os mérséklést érjen el, például egy 2020 és 2030 közötti 25–40 %-os köztes célkitűzéssel. Az EGSZB környezeti, foglalkoztatási és fejlődési hatástanulmányok kidolgozását javasolja a 2020 és 2050 közötti átmenetre való felkészülés érdekében.

5.6 E köztes cél kitűzéséhez szabályozási és adóügyi intézkedéseknek is kell társulniuk, amelyek támogatják a tiszta technológiákkal kapcsolatos kutatásba és fejlesztésbe történő beruházások növekedését. Amint azt az Európai Bizottságnak az Európa 2020 stratégiáról szóló közleménye⁽⁹⁾ kiemeli, a K+F-célú kiadások – elsősorban a magáncélú beruházások alacsony szintje miatt – Európában nem érik el a 2 %-ot, miközben mértékük az Egyesült Államokban 2,6 %, Japánban pedig 3,4 %. Mindez nem felel meg az Unió célkitűzésének (ami 3 %), sem pedig az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kihívásoknak. E törekvés eredményessége érdekében az EGSZB javasolja környezeti, foglalkoztatási és fejlődési hatástanulmányok kidolgozását a következő, 2020-ban kezdődő, valamint az azt követő szakaszok (2030, 2040, 2050) közötti átmenetre való felkészülés érdekében.

5.7 Mind a visszafogott, mind pedig a nagyravágyó célkitűzés választása esetén félő, hogy az EU-tagállamok még néhány éven keresztül azon ritka országok közé fognak tartozni, amelyek a CO₂ (nem nevésségesen alacsony) árát a kibocsátási egységek piacán határozzák meg. Anélkül, hogy lemondana a következő, a mexikói (2010) és az indiai (2011) COP-konferenciákkal kapcsolatos ambiciózus többoldalú törekvéseiről, Európának nem szabad megkockáztatnia, hogy feladja a kutatást, innovációt és beruházást célzó, alulról építkező politikáit.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 26-án.

Azzal azonban, hogy mindent a kibocsátási piac hatására bíz, az EU azt kockáztatja, hogy figyelmen kívül hagy más, a kutatást, az innovációt és a beruházásokat támogató hasznos politikákat. Már a különböző európai gazdaságélénkítő tervekből is hiányzott ez a célkitűzés, szemben Ázsiával és Amerikával.

5.8 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság javasolja, hogy a szénszivárgás kezelésekor körültekintően, de pragmatikus módon járjanak el. Az Unió stratégiai célkitűzéseivel való összhang érdekében a kibocsátási egységek ingyenes kiosztásának – amely már ma is nagymértékben elterjedt – továbbra is elsőbbséget kell élveznie. A határokon történő kiigazítást nem lehet majd a WTO-nál megindokolni, amíg az Európai Unió előnyben részesíti az ingyenes kiosztást. A közösségi kibocsátás-kereskedelmi rendszer ugyanis csak akkor lenne adónak (tehát a határokon kiigazíthatónak) tekinthető, ha a kvótákat maradéktalanul árverésre bocsátanák. A leghelyénvalóbb az lenne, ha csak időleges jelleggel folyamodnának ilyen kiigazításhoz és csupán néhány vámtarifasor esetében, amikor a szénszivárgás kockázata valós, és amikor már nem lehet az ingyenes kiosztást igénybe venni. A jogviták rendezésére szolgáló WTO-szerv előtt csupán azok az igen célzott és érvekkel kellően alátámasztott kiigazítások lennének védhetők, amelyek célja kizárólag a hőmérséklet emelkedésének 2 °C-ban való maximalizálása, amely célkitűzés a koppenhágai tárgyalások fő eredménye.

5.9 Középtávon egy ilyen választás az éghajlatváltozás határait csökkentő európai politika erőteljes finanszírozást feltételezi. Ez a politika a szén-dioxid-leválasztással és -tárolással kapcsolatos kísérleti projektek révén valósul meg, amelyeknek része egy a beruházásokat nyomon követő bizottság, valamint a szellemi tulajdon megosztása is. Az átmeneti kiigazítási intézkedésekkel csak akkor lehet hitelesen felhagyni, ha ezt olyan innovációs politikák is kísérik, amelyek a fenntartható fejlődés elérésének módjait kutatják.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽⁹⁾ „EURÓPA 2020 – Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája” (COM(2010) 2020).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EU és az ASEAN közötti kapcsolatok

(2011/C 21/04)

Előadó: **Claudio CAPPELLINI**

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. február 26-án az eljárási szabályzat 29. cikkének 2. bekezdése alapján úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Az EU és az ASEAN közötti kapcsolatok.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2010. május 11-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a május 26-i ülésnapon) 163 szavazattal, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy alapvetően fontos és szükséges az EU intézményei és az ASEAN közötti kapcsolatok megújítása és elmélyítése. Az ebben a szellemben kidolgozott vélemény néhány korábbi, ugyanebben a témakörben készült EGSZB-kezdeményezés⁽¹⁾ folytatása, melyek már tíz évvel ezelőtt is hangsúlyozták annak fontosságát, hogy az EU-nak nagyobb mértékben kellene megcéloznia Délkelet-Ázsiát, és egyértelművé tették, hogy az EU alapvető módon járulhat hozzá az ázsiai regionális integrációhoz.

1.2 Az EGSZB azonban megállapítja, hogy az Európai Unió és az ASEAN közötti partnerség a mai napig nem érte el a remélt haladást. Az EU és az ASEAN közötti, különböző területeket (politika, technikai együttműködés, kereskedelem stb.) érintő strukturált párbeszéd ösztönzése érdekében főleg az utóbbi években pénzügyi téren is megtett erőfeszítések ellenére kevés a konkrét eredmény, és a civil társadalmakkal folytatott, illetve a közöttük folyó párbeszéd még mindig a benne rejlő lehetőségek alatt marad. Az elmúlt évtized inkább elszalasztott alkalomnak tűnik, semmint a partnerség megerősítése idejének azzal a területtel, amelyet stratégiai jelentőségűnek tartanak az uniós érdekek világszintű képviselője szempontjából.⁽²⁾ E tekintetben jelzésértékű a kereskedelmi tárgyalások esete. Míg az EU és az ASEAN a tárgyalások szüneteltetéséről állapodott meg, az ASEAN kereskedelmi megállapodásokat kötött a globális szinten kiemelkedő jelentőségű többi gazdaságföldrajzi övezettel (Kína, India, Ausztrália; folyamatban lévő tárgyalások az Egyesült Államokkal, Dél-Koreával, Japánnal).

1.3 Ma, egy alapvetően megváltozott nemzetközi helyzetben, ahol egyrészt növekedtek a politikai és gazdasági kényszerek az elmúlt évtizedhez képest, ugyanakkor új lehetőségek merültek fel az integráció és a párbeszéd tekintetében, az EGSZB ezen véleménye néhány megfontolásra érdemes intézkedési javaslatot kíván tenni az EU–ASEAN kapcsolatok újraindítása érdekében.

1.4 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a méltó munkafeltételek szavatolása és az alapvető munkaügyi normákat meghatározó nyolc ILO-egyezmény tiszteletben tartása továbbra is a regionális partnerség előmozdításának elengedhetetlen feltétele marad. Ehhez hozzáadódik – Burma esetében – az emberi

jogok védelmének problémája, mely áthághatatlan akadályt jelent az ezzel az országgal folytatandó tárgyalások esetleges megkezdése előtt, ahogyan azt az Európai Parlament 2008 januárjában világosan megfogalmazta. Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy az EU és az ASEAN közötti kereskedelmi tárgyalások az ASEAN által megkötött többi kereskedelmi megállapodásnál ambiciózusabb célokat tűznek ki maguk elé, különösen a munkaügyi és környezetvédelmi normák, valamint a társadalmi párbeszéd vonatkozásában⁽³⁾. Ebben az összefüggésben a kétoldalú megközelítést (lásd a 4.2.2. pontot) a regionális vagy multilaterális szintű gazdasági és kereskedelmi megállapodások előfeltevélenek kell tekinteni, nem pedig az azokról való lemondásnak. Az új kereskedelmi megállapodásokra irányuló tárgyalásokról szóló, 2008. áprilisi véleményében (CESE 773/2008) az EGSZB világossá tette, hogy mind ezen, mind pedig a „Globális Európa” című európai bizottsági közleményben előirányzott más tárgyalások esetében az Európai Bizottságnak a GSP Plus rendszer által felsorolt 27 egyezményt kellene „az ázsiai országokkal a fenntartható fejlődés fejezetéről megnyitott tárgyalások során a párbeszéd minimumküszöbének” tekintenie. Ez az ASEAN-nal folytatott tárgyalásokra is vonatkozott. A vélemény elismerte azonban, hogy ezt a feltételt „eseti alapon” kellene értékelni. E vélemény azt is világossá tette, hogy a kétoldalú megállapodásokat „a többoldalúsággal kompatibilis és azt végső soron még erősítő dolognak is kell tekinteni” (lásd az 1.2 pontot).

1.5 A tapasztalat azt mutatja, hogy kölcsönös előnyök származnak a világ különböző részein lévő nemzetközi partnerekkel folytatott együttműködésből és párbeszédéből. Ez utóbbiak jobb kölcsönös megértést és hatékonyabb megközelítést tesznek lehetővé a megoldásra váró kihívások és problémák terén. Az EGSZB e tekintetben hangsúlyozza, hogy szükség van a szociális partnerek és a civil társadalom szervezeteinek fokozottabb bevonására – mind európai szinten, mind pedig a harmadik országok szintjén – az ASEAN országaival kötött szabadkereskedelmi megállapodások társadalmi-gazdasági fenntarthatóságra, valamint a versenynek leginkább kitett társadalmi csoportok sebezhetőségére gyakorolt hatását elemző folyamatokba, továbbá a civil társadalom megerősítésének és a fenntartható fejlődésnek az előmozdítására az EU-ASEAN közötti „strukturált párbeszéd” keretében. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy az ASEAN azon országaiban, amelyekben a civil szervezetek

⁽¹⁾ EXT/132 (1996); EXT/153 (1997).

⁽²⁾ Lásd az Európai Bizottság 2006. évi közleményét: *Globális Európa: nemzetközi versenyképesség.*

⁽³⁾ Bár nem lehet összehasonlítani a két helyzetet, az EU és Dél-Korea közötti szabadkereskedelmi megállapodás 13. fejezete hasznos hivatkozási pont lehet.

jobban gyökeret vertek (például Indonéziában, Thaiföldön és a Fülöp-szigeteken), az EU-val fenntartott kapcsolatok lényegesen hatékonyabbak. Jelenleg az a feladat, hogy a leggyengébb civil szervezetekkel is találjunk hatékony együttműködési módokat a régió többi országában.

1.6 Az EGSZB a többi európai intézménnyel való együttműködésben kész ösztönző szerepet játszani, valamint megkönnyíteni és szakértelmével erősíteni az ASEAN-hoz tartozó országok civil társadalmával folytatott párbeszédet, különösen a legsebezhetőbb csoportok tekintetében. Ezt a küldetést bizonyosan megkönnyíti és megerősíti, ha mindez az EU külkapcsolatokért felelős új diplomáciai szolgálatával való szoros együttműködésben és abba integrálva valósul meg.

1.7 Az EGSZB javasolja az **EU és az ASEAN társadalmi szervezetei integrált és inkluzív platformjának** létrehozását, melynek célja a régióközi integrációs folyamat fő tényezőinek támogatása, valamint a helyi civil társadalom szükségleteivel foglalkozó szervezetek megerősödésének támogatása, főként azokban az országokban, ahol ezek a szervezetek gyengébbek. Az EU és az ASEAN civil társadalmi szereplői közötti együttműködésnek ez az új eszköze az egyes esettanulmányokkal és az integrációs folyamat különböző szempontjaival, így a társadalmi-kulturális párbeszéddel, a tudományos és termelési együttműködéssel, az általános érdekű szolgáltatásokkal, a válságkezeléssel stb. kapcsolatos tapasztalatcserék révén előmozdítana egy kapacitásépítést célzó integrált stratégiát.

1.8 Ebben a szellemben az EGSZB javasolja, hogy vizsgálják meg egy **európai alapítvány** létrehozásának lehetőségét – esetleg az ASEAN Foundation⁽⁴⁾ és az Asia Europe Foundation (ASEF)⁽⁵⁾ részvételével –, mely kifejezetten az EU–ASEAN közötti társadalmi, civil, szakmai és kultúraközi párbeszédre irányul. Egy realiztikus éves tevékenységi program hasznos ellenőrző funkciót tölthetne be az érdekelt európai közintézmények szolgálatában.

1.9 Az EGSZB emellett az ajánlja, hogy rövid határidővel hozzák létre az **ASEAN modelljeivel és részvételi rendszereivel kapcsolatos „éves jelentést”** az elért eredmények ellenőrzése céljából, speciális tematikus súlypontokkal, mint például az élelmiszerbiztonsági, a vízgazdálkodási vagy az egészségügyi ágazat stb. A jelentés lehetőség lenne arra, hogy bizonyos időközönként átvilágítsák és elemezzék a társadalmi-kulturális területen konkrétan végrehajtott tevékenységeket, valamint

⁽⁴⁾ Az ASEAN alapítványa 1997. december 15-én került létrehozásra Kuala Lumpurban, a szövetség 30. évfordulója alkalmából. Célja Dél–Kelet–Ázsia népei életmódjának és jólétének javítása és a tudatosság növelése a regionális integráció kedvező hatásaival kapcsolatban, az emberek közötti kapcsolatok fejlesztése, valamint a társadalmi és akadémiai intézmények közötti együttműködés fejlesztése által.

⁽⁵⁾ Az Asia-Europe Foundation-t (ASEF) 1997 februárjában hozták létre az ASEM-hez tartozó országok, feladata az Ázsia és Európa népei közötti párbeszéd és együttműködés előmozdítása kulturális és intellektuális cserék, valamint az emberek közötti kapcsolatok fejlesztése révén, az érintett országok civil társadalmának és közösségeinek bevonása mellett.

elősegíthetné a legfőbb nemzetközi szervezetek, elsősorban a FAO, vagy más globális szintű szereplők (például az USA, Japán stb.) által követett hasonló modellekkel és tevékenységekkel történő összehasonlítást.

1.10 A szociális partnerek közötti párbeszéd és az intézményi együttműködés elősegítése érdekében végül **állandó párbeszéd bevezetését javasoljuk az ASEAN tisztviselői és az EGSZB küldöttei között** – támogatva ezáltal az intézményi összehasonlítás és együttműködés lehetőségeit –, melyre rendszeres időközönként kerülne sor, akár a szervezet életének fontosabb eseményeihez, akár az EU–ASEAN és az ASEM közötti strukturált párbeszéd vitáinak legfontosabb pillanataihoz kapcsolódóan. Példának okáért az Európai Bizottságnak elő kellene segítenie az ASEAN különböző szintű képviselői és az európai (illetve az érintett nemzeti) civil szervezetek képviselői közötti állandó párbeszédet egy közös és realiztikus cselekvési program alapján (például az EGSZB-velemények megvitatása az ASEAN tagországaiban). E tevékenység eredményei az EU és az ASEAN tagországainak nyelvein könnyen megérthető, minőségi, illetve mennyiségi értékelés formáját kell, hogy öltse. Egy, az EGSZB égisze alatt megrendezendő EU–ASEAN fórum felkeltheti számos intézmény, valamint köz- és magánszervezet érdeklődését.

2. Az ASEAN jellemzői és története

2.1 Létrejöttétől napjainkig az ASEAN (Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége) lassan, fokozatosan fejlődik, és mára a kezdeti strukturájánál bonyolultabb, új formát öltött. A hidegháborús geopolitika logikájában, a területbiztonság és a függetlenségüket nemrégiben elnyert államok legitimitációja iránti igény miatt, valamint a többoldalú kapcsolatok előmozdítása érdekében létrejött ASEAN fokozatosan kiterjesztte a regionális integráció folyamatát, először a gazdaság és kereskedelem területére, majd az 1997-es gazdasági válság nyomán egy nagyobb mértékű intézményi, politikai-gazdasági és szociokulturális integrációs folyamat irányába.

2.2 Az EU az Európai Közösséget létrehozó Szerződésektől kezdve, de még inkább újabban, az egységes fizetőeszköz bevezetése és a keleti bővítés óta „természetes ösztönzőforrásként” szolgál az ASEAN számára, és az EU és az ASEAN közötti strukturált párbeszéd minden bizonnyal hatással volt a délkelet-ázsiai integrációs folyamat legutóbbi fejleményeire. A 2008. december 15-i ASEAN-charta⁽⁶⁾ jogi személyiséggel ruházta fel a szervezetet. Az állam- és kormányfők 2009. évi, 14. csúcstalálkozója alkalmából az ASEAN útitervet jelölt ki arra vonatkozóan, hogy 2015-től közös piacként működjön. Az ASEAN szövetség tehát a következő három pilléren alapul: gazdasági közösség (AEC), politikai-biztonsági közösség (APSC) és társadalmi-kulturális közösség (ASCC)⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Lásd: Az ASEAN chartája, Szingapúr, 2007. november 20. Ez az alkotmány szerződés képezi a szervezet alapvető keretét. A Charta preambulumból, 13 fejezetből és 55 cikkből áll.

⁽⁷⁾ Lásd: Az ASEAN gazdasági közösségére (AEC) vonatkozó projekt (Szingapúr, 2007. november 20.); ASEAN politikai-biztonsági közösségére (APSC) vonatkozó projekt (Cha-Am, 2009. március 1.) és Az ASEAN társadalmi-kulturális közösségére (ASCC) vonatkozó projekt (Cha-Am, 2009. március 1.).

2.3 A gazdasági közösség megteremtése követi az AFTA szerződésben szereplő gazdasági liberalizációt (ASEAN Free Trade Area) és az ESEAN-on belüli befektetésekkel kapcsolatos liberalizációt, melyet az AIA (ASEAN Investment Area) szerződés szabályoz; a CLMV országai számára eltérést engedélyez öt éves időtartamra⁽⁸⁾. A politikai és biztonsági közösség továbbra is elsősorban a kormányközi párbeszédhez kapcsolódik. A társadalmi-kulturális együttműködés elsősorban az oktatás terén való együttműködést, a humán erőforrások fejlesztését, a kutatás-fejlesztést és innovációt, a közhivatalokat, a jólétet, a szegénység csökkentését, az élelmiszerbiztonságot, a fertőző betegségek megelőzését és felügyeletét, a természeti katasztrófák kezelését, a kiskorúak, a nők és a fogyatékkal élő személyek jogainak védelmét, valamint a környezetvédelmet érinti.

2.4 Az ASEAN intézményi megerősítése a szervezet nemzetközi szerepének megerősödésével járt együtt. 2010. január elsejével életbe léptek a szabadkereskedelmi megállapodások Ausztráliával és Új-Zélanddal, Kínával és Indiával. Az Ausztráliával és Új-Zélanddal kötött megállapodás (ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Area, AANZFTA) a javak (az Indonéziából, Malajziából, a Fülöp-szigetektől és Vietnamból behozott termékek 99 %-a) kereskedelmének, a szolgáltatásoknak és a befektetéseknek a liberalizációját irányozza elő.

2.5 A Kínával kötött megállapodás (China ASEAN Free Trade Area, CAFTA) a vámilleték eltörlését tartalmazza 7000 árucsoport esetében (a vámtételek mintegy 90 %-ánál), integrált piacot teremtve mintegy 1,9 milliárd ember számára, melyet a cserekapcsolatok 4,5 milliárd dolláros volumene jellemez. A CLMV országainak esetében átmeneti időszakot határoztak meg 2015 végéig.

2.6 Az Indiával kötött megállapodás (ASEAN India Trade In Goods, TIG) a vámtarifák fokozatos liberalizációját irányozza elő a kereskedelemben részt vevő termékek több mint 90 %-a esetében, beleértve ebbe olyan speciális termékeket, mint a pálmaolaj, a kávé, a tea vagy a bors. A megállapodás ebben az esetben is egy több mint 1,8 milliárd emberből álló egységes integrált piac létrehozásával jár.

2.7 Az ASEAN ezenkívül a politikai és gazdasági együttműködés terén kiemelt kapcsolatokat tart fenn Dél-Koreával, Japánnal és Kínával is (ASEAN+3-as csoport) és az Egyesült Államokkal, amely, mint közismert, stratégiai érdekeltségekkel rendelkezik a Csendes-óceán dél-keleti térségében és már kötött egy szabadkereskedelmi megállapodást Szingapúrral. Kiemelt stratégiai jelentőséggel bír Obama elnök javaslata arra vonatkozóan (a tárgyalások március óta folyamatban vannak), hogy a – jelenleg Bruneit, Chilét, Új-Zélandot és Szingapúrt összefogó – Trans-Pacific Partnership-TPP-t terjesszék ki az USA-ra, Ausztráliára, Perura és Vietnámra is.

3. EU–ASEAN: a kapcsolatok jelenlegi állása

3.1 Az EU-ASEAN közötti kapcsolatok jelentősége egyértelmű a két gazdaságföldrajzi térség kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatainak tekintetében. Az Európai Bizottság 2006-os *Global Europe* című közleményében az ASEAN-t a növekedési potenciál tekintetében legkiemeltebb piacok között említette: 2004 és 2008 között a javak és szolgáltatások EU–ASEAN

közötti kereskedelme több, mint 25 %-kal növekedett és 2008-ban elérte a 175 milliárd eurót (a DG Trade adatai alapján).

3.2 Az ASEAN jelenleg az Európai Közösség harmadik legfontosabb kereskedelmi partnere az Egyesült Államok és Kína után, összes behozatalának mintegy 7 %-ával. Az EU–ASEAN kereskedelmi mérlege jelentős deficitet mutat, amely 2008-ban (az Eurostat adatai szerint) mintegy 25 milliárd eurót tett ki. Az EU mindenekelőtt gépeket (2008-ban 29,2 milliárd euróért) és mezőgazdasági termékeket (2008-ban 12,4 milliárd euróért) importál, miközben a szolgáltatások területén többlet mutatható ki (2007-ben +2,6 milliárd euró, az Eurostat adatai szerint).

3.3 A befektetések tekintetében a 2005 és 2008 közötti időszakban az EU-ból az ASEAN felé irányuló tőkeáramlás 200 %-os növekedést mutatott (az Eurostat adatai szerint 105,4 milliárd euró összértéket ért el). Az európai befektetők az ASEAN-ba áramló közvetlen külföldi összbefektetések mintegy 27 %-át adják. Ezek túlnyomó többsége Szingapúrt (65 %) célozza, ezt követi Malajzia (9 %), Thaiföld, Indonézia, Brunei és Vietnám (mindegyik 5–7 %), míg a befektetések kevesebb, mint 1 %-a áramlik más országok felé. Ugyanebben az időszakban viszont az ASEAN-ból az EU felé irányuló tőkeáramlás is jelentősen emelkedett: 2007-ben 29,7-ről 43,6 milliárd euróra (az Eurostat adatai alapján). A kifelé irányuló tőkeáramlás 85 %-a mindazonáltal összesen két országból jön: Szingapúrból és Malajziából⁽⁹⁾.

3.4 Bár a kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatok mértéke növekszik, az ASEAN piacai jelentős vámjellegű és nem vámjellegű korlátozásokat tartanak fenn. Ezeknek a korlátozásoknak a megszüntetése egy EU–ASEAN szabadkereskedelmi megállapodáson keresztül egyértelmű haszonnal járna az Európai Unió számára, főként a szolgáltatások területén, de az ASEAN országai részére is, amelyek számára a tendenciát tekintve a haszon – bár különböző mértékben jelentkezik – annál magasabb, minél nagyobb az integráció mértéke (lásd a TSIA-t, DG Trade)⁽¹⁰⁾.

3.5 2007 júliusában kereskedelmi tárgyalások kezdődtek meg az EU és a legkevésbé fejlett országok közé nem tartozó hét ASEAN-ország⁽¹¹⁾ között, amelyeket azonban 2009 márciusában közös megállapodással felfüggesztettek. A kereskedelmi tárgyalások során áthághatatlan akadálynak bizonyult az ASEAN-partnerek nagymértékű különbözősége gazdasági szempontból (eltérő a humán fejlettség mértéke, a várható élettartam, a szegénységi szint, illetve az állami kiadások prioritásai) és az alkalmazott kereskedelmi politikák terén, amihez alapvető politikai különbségek is társulnak (elegendő a katonai diktatúrára vagy az emberi jogokkal kapcsolatos kérdésekre gondolni Burma/Mianmarban). E témában az EGSZB csatlakozik az Európai Parlament álláspontjához, mely 2008. januárjában nemlegesen nyilatkozott a jelenlegi katonai diktatúra irányítása alatt álló Burmával kötendő kereskedelmi megállapodás időszerezéséről.

⁽⁸⁾ A CLMV betűszó a szervezet újabb tagjaira vonatkozik (Kambodzsa, Laosz, Myanmar és Vietnám).

⁽⁹⁾ Az ASEAN világszinten az első 100-ba tartozó 18 multinacionális cége közül 11 Szingapúrból, 6 pedig Malajziában található (az UNCTAD adatai alapján).

⁽¹⁰⁾ DG Trade, *Trade Sustainability Impact Assessment (TSIA) of the FTA between the EU and ASEAN*, 2009 június, TRADE07/C1/C01 – Lot 2.

⁽¹¹⁾ Indonézia, Malaysia, Szingapúr, Brunei, Thaiföld, Fülöp-szigetek, Vietnám.

3.6 Miközben a gazdasági és kereskedelmi integrációra irányuló törekvésekből kifogyott a lendület, az EU és az ASEAN közötti politikai és intézményi kapcsolatok – kizárólag kormányközi szinten ugyan – lassan megélnéltek. Példa erre többek között az ASEAN-EU program a regionális integráció támogatásáért (I. és II. ütem) ⁽¹²⁾, a Transzregionális EU–ASEAN kereskedelmi kezdeményezés (TREATI) ⁽¹³⁾, valamint az EU–ASEAN közötti regionális párbeszéd eszköze (READI) ⁽¹⁴⁾.

3.7 E megállapodások mellett a két szervezet közös nyilatkozatot is elfogadott a terrorizmus elleni küzdelemről (14. miniszteri találkozó, 2003.) ⁽¹⁵⁾; 2007. március 15-én Nürnbergben pedig a 16. miniszteri találkozó keretében közös cselekvési tervet fogadtak el (Nürnbergi cselekvési terv a 2007–2012 közötti időszakra).

3.8 Az EU és az ASEAN ezen túlmenően külügyminiszteriek és magas rangú tisztviselők közös találkozóinak formájában tartja fenn a politikai együttműködést. Az EU–ASEAN külügyminiszterek 2009. május 27–28-án, a kambodzsai Phnom Penh városában tartott, 17. találkozója alkalmat adott a nürnbergi cselekvési terv végrehajtásának első két évéről szóló mérleg elkészítésére, illetve a sürgető kérdések megvitatására (mint a globális recesszió és az A/H1N1 vírussal kapcsolatos járvány veszélye). Összegzésképpen új dokumentum került elfogadásra, mely meghatározza a 2009–2010-es kétéves időszakban követendő prioritásokat és célkitűzéseket: lásd az úgynevezett „Phnom Penh Agenda”-t.

⁽¹²⁾ A Regionális integráció támogatására szolgáló ASEAN–EU program (ASEAN-EU Programme for Regional Integration Support (APRIS I), melynek aláírására 2003. szeptemberében, Dzsakartában került sor, 4,5 millió euróval járult hozzá a vietnámi cselekvési program céljainak teljesítéséhez, az ASEAN egyablakos rendszerének megvalósításához a vámjárások harmonizálása érdekében, a kereskedelem technikai akadályainak csökkentéséhez, a régió minőségi szabványainak összehangolásához és az ASEAN-titkárság technikai jellegű támogatásához. Az APRIS II fontosabb célkitűzései (lásd: A regionális integráció támogatására szolgáló ASEAN–EU program (APRIS)-II. szakasz, Dzsakarta, 2006. november) viszont a következők: a kereskedelem területén az ASEAN-szabványok nemzetközi szabványokhoz történő hozzáigazításának támogatása, beruházási téren cselekvési terv elfogadásának elősegítése a tőke régióba történő beáramlása és szabad mozgása előtt álló akadályok felszámolásának meggyorsítása érdekében, intézményi téren a konfliktuskezelésre szolgáló ASEAN-mechanizmus megszilárdításának elősegítése, valamint az ASEAN titkárságának támogatása, hogy biztosítani lehessen hatékony működését. Az APRIS II a 2006–2009-es időszakra vonatkozik, és pénzügyi fedezetét az EU egy korai, 8,4 millió eurós kötelezettségvállalása garantálja. 2007-ben további 7,2 millió eurós támogatást kaptak az APRIS-II projekt kezdeményezései, mindenképp abból a célból, hogy a régió országai közös szabványokat alakítsanak ki a mezőgazdasági-élelmiszeripari, az elektronikai, a kozmetikai és a fatermékszektorban.

⁽¹³⁾ Technikai segítségnyújtásra vonatkozó program, amellyel az EU a délkelet-ázsiai országokat abban támogatja, hogy gyorsabban elérjék az ASEAN által kitűzött integrációs célokat a következő területeken: az agrár-élelmiszeripari és ipari termékekre vonatkozó szabványok, valamint a kereskedelem technikai akadályai. Lásd: Transzregionális EU–ASEAN kereskedelmi kezdeményezés, Luang Prabang, 2003. április 4.

⁽¹⁴⁾ A READI lefedi az együttműködés összes nem kereskedelmi területét, és előmozdítja a politikai párbeszédet a közös érdeklődésre számot tartó területeken, mint amilyen például az információs társadalom, az éghajlatváltozás, a polgári légi közlekedés biztonsága, a foglalkoztatás és a szociális ügyek, vagy az energia, a tudomány és a technológia.

⁽¹⁵⁾ Lásd: Közös nyilatkozat a terrorizmus elleni küzdelemről, Brüsszel, 2003. január 27–28.

3.9 Bár nem tartozik bele szorosan az EU–ASEAN párbeszédbe, megemlítendő még az ASEM-mel (Asia–Europe Meeting) kapcsolatos pozitív tapasztalat, mely továbbra is az Európa és Ázsia közötti többoldalú kapcsolattartás elsőszámú csatornája jelenleg. ⁽¹⁶⁾ Az éves kétoldalú kormányközi csúcstalálkozók ⁽¹⁷⁾ mellett az ASEM az Ázsia és Európa Civil Fórumát (Asia Europe People’s Forum), az Ázsia–Európa Parlamenti Partnerséget és az Ázsia–Európa Vállalkozói Fórumot is megrendezi. Ezenkívül létrehozott egy *Trans-Eurasia Information Network* (TEIN) elnevezésű hálózati platformot is az oktatási és kutatási együttműködés elősegítése érdekében ⁽¹⁸⁾.

4. Az EU–ASEAN kapcsolatok fontosabb témái

4.1 Az EGSZB véleménye szerint – a teljesség igénye nélkül – hasznos lenne a figyelmet néhány olyan, elsőbbséget élvező és kritikus kérdésre összpontosítani, amelyek stratégiai jelentőségűeknek tekinthetők az EU–ASEAN kapcsolatok jövőbeli alakulása szempontjából, az irányvonalak és a konkrét intézkedések lehetőségeinek meghatározása céljából.

4.2 Ahogyan fent már aláhúztuk, az EU–ASEAN tárgyalások jelenleg szünetelnek. A térségbeli jelenlétének fenntartása érdekében az EU tárgyalásokat kezdett az ASEAN néhány tagállamával (Szingapúrral és Vietnámmal kezdve a sort) kétoldalú szabadkereskedelmi megállapodások aláírása érdekében.

4.2.1 Kétségtelen, hogy az ASEAN országai továbbra is igen eltérőek mind politikai-intézményi (az ASEAN-ban demokratikus és tekintélyelvű rendszerek egyaránt megtalálhatóak, nem beszélve olyan valódi katonai diktatúrákról, amilyen Burmát jellemzi), mind gazdasági szempontból (valamennyi társadalmi-gazdasági fejlettségi mutató alapján jelentős eltérés tapasztalható az ún. ASEAN-6 országok gazdasága és a 4 új CLMV tagország között). Az ASEAN intézményei (a titkárság és az elnökség) ráadásul nem rendelkeznek a tárgyalásokra vonatkozó mandátummal. Óvatosságra intenek ezenkívül a CLMV-országok mely gazdasági integrációjával járó szociális költségek is ⁽¹⁹⁾.

4.2.2 Ugyanakkor a kétoldalú megállapodások opciója továbbra is jellemzően „a második legjobb” választás marad, egyes országoknak (Burma, Kambodzsa és Laosz) a tárgyalásokból való kizárását pedig maguk az ASEAN tagországok illették éles kritikával. Ezenfelül alapvetően fontos és nélkülözhetetlen regionális alapon megvalósuló valódi tárgyalást elősegíteni a térségbeli európai jelenlét megerősítése érdekében, valamint – a térségbeli gazdaságok szoros összefonódását látva

⁽¹⁶⁾ Az ASEM jelenlegi 45 tagja a világ éves GDP-jének mintegy felét, a világ összlakosságának mintegy 60 %-át és a világkereskedelem mintegy 60 %-át jelenti (az Európai Bizottság adatai).

⁽¹⁷⁾ A nyolcadik csúcstalálkozóra ez év októberében Brüsszelben kerül sor, és témája „az életminőség javítása” lesz.

⁽¹⁸⁾ A TEIN3 projekt (<http://www.tein3.net/>) az ázsiai–csendes-óceáni térség mintegy 8 000 kutatási központja és akadémiai intézménye számára hozott létre egy portált, mely a tudományos együttműködést és az európai partnerintézményekkel közös projektekben való részvételt segíti elő. Az Európa és Ázsia közötti kutatás során a telematikusi együttműködést a GÉANT hálózattal való számítógépes kapcsolat biztosítja.

⁽¹⁹⁾ A WTO által elfogadott „speciális és differenciált megközelítés” szerint az EU kész figyelembe venni a partnerországok eltérő fejlettségi szintjét. Figyelmet érdemel az, hogy Laosz és Kambodzsa exportja már most kedvezményes hozzáférést élvez az uniós piacra, a „Bármit, csak fegyvereket ne!” kezdeményezésnek köszönhetően.

– a Kínával való párbeszéd előmozdítása végett. Ebből a szempontból az ASEAN országokkal megkötendő kétoldalú szerződések elindítását kizárólag a regionális természetű politikai partnerségre vonatkozó szélesebb megállapodás felé vezető első lépésnek szabad tekinteni, mind az ázsiai térségnek a nemzetközi politikai-gazdasági egyensúlyban és közvetetten az EU–Kína kapcsolatokban betöltött központi szerepe miatt, mind pedig a délkelet-ázsiai térség országainak – az EU által technikailag és pénzügyileg támogatott – arra irányuló szándéka miatt, hogy 2015-re közös piacot hozzanak létre.

4.3 Az EU a kiszélesített együttműködésre vonatkozó különleges megállapodásokról (*Partner and Co-operation Agreements-PCAs*) tárgyal az ASEAN országaival, és támogatja az ASEAN kezdeményezést az integráció előmozdításáért (IAI), valamint a szubregionális növekedés területeivel kapcsolatos kezdeményezéseket⁽²⁰⁾. Emellett megerősödött az együttműködés az oktatás és szakképzés területén, a legfontosabb célkitűzések között az oktatási standardok emelése, a nyelvtanulás előmozdítása, valamint a modern információs és kommunikációs technológiák használata szerepel⁽²¹⁾.

4.3.1 Az élelmiszerbiztonság kényes kérdésére való tekintettel az EU erősíteni kívánja a FAO-val való együttműködését a régióban. A FAO az ASEAN-nal közösen létrehozta az *ASEAN Integrated Food Security Framework* (AIFS) keretmegállapodást, illetve a hozzá tartozó stratégiai cselekvési tervet (*Strategic Plan of Action for Food Security* (SPA-FS)). A FAO ezen felül egyetértési megállapodást készít elő az ASEAN-nal a kölcsönös kapcsolatok formalizálása céljából, valamint a régió élelmiszerbiztonságát érintő technikai segítségnyújtással kapcsolatos intézkedések megkönnyítése érdekében.

4.3.2 A régiónak a külső behatásokkal szembeni sebezhetőségére tekintettel, valamint a szabadkereskedelmi megállapodások megkötése által kiváltott várható mellékhatások miatt, melyek egyes tagországok és a szabad versenynek jobban kitett némely társadalmi csoport sebezhetőségét növelni fogják, nagyobb figyelmet kell szentelnie a gazdasági együttműködés

ezen részeinek, beleértve az egyéb nemzetközi intézményekkel és kutatóközpontokkal való tudáscserét is.

4.4 Az Európai Unió és az ASEAN közötti együttműködés továbbra is határozottan kormányközi természetű, és a külügyminiszterek és magas tisztviselők részvételével rendszeres időközönként (kétévente) megrendezett találkozók által bontakozik ki. Ezek a miniszteri találkozók ugyanakkor hozzájárultak a külpolitikai kérdésekben elfoglalt álláspontok fokozódó kezeléséhez. Így például az EU csatlakozási kérelmet nyújtott be az ASEAN *Treaty of Amity and Co-operation*-hoz (*ASEAN Barátságai és Együttműködési Szerződés*), az ASEAN pedig e célból elfogadta a Szerződésnek nemzetek fölötti jogi személyekre való kiterjesztését.

4.4.1 A 2009–2010-es kétéves időszakra vonatkozó társadalmi-kulturális együttműködést a Phnom Penh-i menetrend szabályozza, amely közös követendő célkitűzéseket határoz meg különböző ágazatok számára: az egészségbiztonságtól, a tudomány és technológia, a szakképzés, a művészeti és kulturális örökség védelmének területéig. Mindazonáltal a civil társadalom bevonása még a társadalmi együttműködés területén is paradox módon szerény marad. Jelenleg ugyanis hiány van olyan testületekből, amelyek lehetővé tennék a szociális partnerek és a többi polgár különböző igényeinek és elvárásainak kifejezését a jelenlegi helyzettel, illetve az EU–ASEAN együttműködés jövőbeli perspektíváival kapcsolatban.⁽²²⁾

4.4.2 Végül az emberi jogok szempontjából elégedettségre ad okot az emberi jogok védelmével foglalkozó kormányközi bizottság nemrégiben (az ASEAN chartájának hatálybalépése által) történt létrehozása. Bár a testületnek (legalábbis jelenleg) nincsen kényszerítő és szankcionáló ereje, így inkább az emberi jogok támogatásáért, mint védelméért felelős, kétségkívül egy első lépésről van szó az emberi jogok összetettebb védelme felé, amely a szervezet feladata lesz majd az elkövetkezendő években. Az EGSZB ugyanakkor hangsúlyozza, hogy amennyiben nem történik változás az emberi jogok helyzetét illetően, nincs lehetőség előrehaladásra a jelenlegi burmai katonai diktatúrával való tárgyalások során.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Jelenleg öt közös projekt van megvalósítási szakaszban, 55,5 millió euró összköltségvetéssel.

⁽²¹⁾ Elsőbbséget kell biztosítani a szakképzéssel, a közlekedéssel, az energiával és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos projekteknek. Lásd: *Regional EU-ASEAN Dialogue Instrument*, Kuala Lumpur, 2005.

⁽²²⁾ Az egyetlen (részbeni) kivétel a 2001-ben létrehozott, brüsszeli székhelyű ASEAN-EU Business Network, melynek célja a felek közötti kereskedelmi kapcsolatok ösztönzése.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A „28. rendszer” – lehetőség a kevesebb közösségi szintű jogalkotásra (saját kezdeményezésű vélemény)

(2011/C 21/05)

Előadó: **Jorge PEGADO LIZ**

2009. július 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A „28. rendszer” – lehetőség a kevesebb közösségi szintű jogalkotásra.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2010. március 30-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a 2010. május 27-i ülésnapon) 124 szavazattal 8 ellenében, 20 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Megjegyzések és ajánlások

1.1 Az utóbbi időben számos alkalommal és számos rendezvény során vetette fel a civil társadalom azt a kérdést, hogy speciális területeken el lehet-e fogadni egy opcionális rendszert a hagyományos jogharmonizáció alternatívájaként, ezáltal teljes körűen szabályozva a jogi kapcsolatok bizonyos fajtáit, mégpedig a polgári jogi szerződéseket.

1.2 Az úgynevezett 28. rendszer lehetséges használatára vonatkozó utalások különböző európai bizottsági és európai parlamenti dokumentumokban is megjelentek, főként olyan jelentős témákkal kapcsolatban, amelyek esetében a kívánt teljes körű harmonizáció várhatóan nem könnyű vagy nem lehetséges.

1.3 Az EGSZB számos véleményében hangot adott annak, hogy támogatja a mechanizmus elmélyült tanulmányozását és specifikus területeken való esetleges alkalmazását.

1.4 Az EGSZB „Az európai biztosítási szerződés” című saját kezdeményezésű véleményében⁽¹⁾ kezdeményezett vállalkozástól eltekintve, amelyet a „Restatement of European Insurance Contract Law” projektcsoporthoz bízott meg az európai biztosítási szerződésről szóló jogszabályok elveinek nemrégiben történő közzétételével a közösségi referenciakeret keretében, az európai jogalkotó mindössze néhány esetben alkalmazott hasonló megközelítést a társasági jog, a szellemi tulajdonjog és a nemzetközi jog területén.

1.5 Mindmáig azonban nem került sor elmélyült vitára egy ilyen eszköz jellegéről, tárgyáról, jogi keretéről, alkalmazási területeiről, előnyeiről és hátrányairól, valamint az egységes piac megvalósításához való esetleges hozzájárulásáról.

1.6 Ebből a célból, valamint a proaktív jogalkotásra irányuló megközelítésről szóló véleményével⁽²⁾ összhangban az EGSZB úgy határozott, hogy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki, valamint ehhez kapcsolódóan nyilvános meghallgatást tart, amelyen az érintettek képviselői, kutatók, különböző tagalla-

mokbeli és európai bizottsági köztisztviselők adhatnak hangot nézeteiknek.

1.7 Az elmúlt néhány évben írt anyagok és kifejezett vélemények többségére és különösen a meghallgatáson elhangzottakra való tekintettel az EGSZB arra az álláspontra jutott, hogy néhány alapvető paramétert figyelembe kell venni egy olyan opcionális rendszer meghatározása és kialakítása során, amely előnyökkel jár a „jobb jogalkotás”, valamint az egyszerűsített, érthető és felhasználóbarát szabályozási környezet szempontjából.

1.8 Ezért

a) az opcionális rendszert valamennyi tagállamban „második rendszernek” kell tekinteni, amely a résztvevők számára lehetőséget ad a tagállami szerződésjog két rendszere közötti választásra,

b) az opcionális rendszert uniós szinten kell meghatározni és uniós jogszabályok révén kell létrehozni,

c) az opcionális rendszernek meg kell könnyítenie a felek közötti együttműködést a kidolgozási folyamatban,

d) az opcionális rendszernek olyan kötelező érvényű rendelkezéseket kell tartalmaznia, amelyek magas szintű védelmet biztosítanak a gyengébb fél részére, legalábbis hasonlóak az uniós vagy nemzeti kötelező szabályokhoz, és szükség esetén alkalmazhatóak,

e) az opcionális rendszernek a felek választási lehetőségét az eszköz egészére kell korlátoznia, hogy ezáltal elkerülhető legyen a rendelkezések „kimazsolázásának” lehetősége.

1.9 Az e jogalkotási mechanizmus végrehajtásának lehetséges jogi alapjáról szóló jövőbeli vitához az EGSZB néhány új módszert javasolt, figyelembe véve, hogy a jogi alap kiválasztása az alkalmazási területtől is függhet.

⁽¹⁾ HL C 157., 2005.6.28., 1. o.

⁽²⁾ HL C 175., 2009.7.28., 26. o.

1.10 Az EGSZB részletesen foglalkozott az eszköz használatának számos előnyével, pl.:

- a) lehetővé tenné a szerződő felek számára, hogy az Európai Unió egész területén egyetlen szerződésjogi rendszer alapján végezzenek tranzakciókat. Az egységes piac előtti akadályok, mint például a nemzeti jogrendszerek különbségei által okozott jogi kockázatok és költségek, automatikusan megszűnnének,
- b) az alkalmazásáról szóló döntést a piacra hagyná, ezért az érdekeltek csak akkor választanák, ha előnyösnek tartanák,
- c) az egyes tagállamok egyéni jogi kultúráját nem érintené, ami elfogadhatóbbá tenné a politikai porondon,
- d) jól kidolgozott formában és uniós rendelkezések által végrehajtva lehetővé tenné, hogy a felek egyértelműen tagállamon belüli helyzetekben is alkalmazzák,
- e) a bíróságok nem kezelhetnék választott „külföldi” jogként. Így alkalmazhatók lennének az olyan elvek, mint a „*iura novit curia*”, és továbbra is korlátlan lenne a tagállami legfelsőbb bíróságokhoz, valamint az Európai Bírósághoz való hozzáférés, ami külföldi jogszabályok vagy általános elvek alkalmazása esetén gyakran nem lehetséges. Ugyanígy a peren kívüli panasztételi és jogorvoslati mechanizmusokat kínáló intézmények sem utasíthatnának el ügyeket azzal érvelve, hogy az adott eset külföldi jog hatálya alá tartozik.

1.11 Az EGSZB tudatában van annak, hogy a végrehajtás bizonyos nehézségekkel jár:

- a) az opcionális eszköz és az európai nemzetközi magánjog összeegyeztethetősége, nem utolsósorban a nemzeti közrendre vonatkozó szabályokat tekintve (közrend – 593/2008/EK rendelet [Róma I.], 21. cikk),
- b) még egy opcionális ágazati eszköz is számos általános magánjogi elvet igényel,
- c) egy csak magánjogi kérdésekre vonatkozó opcionális eszköz nem tud lefedni adójogi problémákat,
- d) a fogyasztókat megfelelően tájékoztatni kell egy opcionális eszköz jellegéről, előnyeiről és hátrányairól,
- e) ezt a „28. rendszert” nem kellene alkalmazni a munkajogra, sem pedig a tagállamokban érvényben lévő munkaszerződésekre.

1.12 Az EGSZB tehát meg van győződve arról, hogy ezt a vitát különböző szinteken – tudomány, érdekelt felek (szak-

emberek, fogyasztók stb.), kutatóintézetek és uniós intézmények – kell elmélyíteni, főként a „jobb szabályozás” gyakorlatának keretében, az egységes piac megvalósításához való hozzájárulás érdekében.

1.13 Az EGSZB ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy mind elméleti, mind gyakorlati szinten tanulmányozza ezt a témát, hogy meghatározhassa megvalósíthatóságának és hasznosságának feltételeit.

1.14 Az EGSZB azt ajánlja továbbá, hogy az Európai Bizottság vagy az Európai Parlament előzetes hatáselemzésében vegye fontolóra a 28. rendszer elfogadásának lehetőségét valamennyi új jogalkotási kezdeményezés esetében; ugyanilyen értékelést kellene alkalmazni a már kidolgozás alatt álló javaslatokra is, a szervezett utazási formákról szóló irányelv küszöbön álló átdolgozásával kezdve. Az ilyen értékelésnek gondosan meg kell vizsgálnia, hogy az opcionális jogalkotás milyen hatással járhat a nemzeti jog jelenlegi kötelező érvényű rendelkezéseire. Értékelnie kell, fennáll-e annak veszélye, hogy az opcionális jogalkotást a kötelező érvényű nemzeti jogszabályok megkerülésére használják fel a gyengébb felek rovására.

2. Bevezetés – A vélemény célja

2.1 A jobb jogalkotás és a lehetőségek szerinti kevesebb szabályozás az egységes piac egyik célkitűzése. Az Európai Bizottság és az Európai Parlament által kidolgozott, valamint az EGSZB számos véleményében teljes mértékben támogatott „jobb szabályozási” program valamennyi kezdeményezése a legjobb megoldásokat kívánta feltárni annak érdekében, hogy jogi környezet felhasználóbarátabb és érthetőbb legyen a vállalatok, a munkavállalók és a fogyasztók számára.

2.2 A lényeges kérdések uniós szintű szabályozásának jobb és koherensebb módjával kapcsolatos viszonylag új elgondolás először az EGSZB „Az európai biztosítási szerződés” című véleményében merült fel⁽³⁾. A vélemény azt javasolta, hogy az európai biztosítási szerződésre vonatkozó jogalkotásnak egy olyan opcionális rendszeren kell alapulnia, amely alternatívát jelent a különböző nemzeti jogrendszerek harmonizálására.

2.3 A közös referenciakeret keretében a „Restatement of European Insurance Contract Law” projektcsoport kidolgozta és ismertette az Európai Bizottsággal az uniós opcionális eszköz modelljére tett, mindeddig egyedüli strukturált javaslatot.

2.4 Az utóbbi években különböző rendezvényeken jogászok, kutatók és egyes civil társadalmi érdekelt felek is utaltak arra, hogy ez a rendszer hasznos alternatívát jelenthet a harmonizáció hagyományos módszerére olyan specifikus területeken, mint például a nyugdíjrendszer vagy a pénzügyi szolgáltatások területe.

⁽³⁾ HL C 157., 2005.6.28., 1. o.

2.5 Az Európai Bizottság fokozatosan hivatkozni kezdett a „28. rendszer” használatának lehetőségére a különböző területeken, az EGSZB pedig néhány véleményében egyetértésnek adott hangot⁽⁴⁾.

2.6 Bár a rendszer alkalmazásának koncepcióját, jellegét és keretét még pontosan meg kell határozni, különösen fontos annak bemutatása, hogy nemcsak hogy megvalósítható, de előnyökkel is jár a „jobb jogalkotás”, valamint az egyszerűbb, érthető és felhasználóbarát szabályozási környezet szempontjából. Ez a célja ennek a saját kezdeményezésű véleménynek.

3. A „28. rendszer” koncepciója

3.1 A rendszer jellege és jellemzői

3.1.1 A „28. rendszer” és az „opcionális eszköz” kifejezések, amelyek gyakran szinonimaként használatosak, olyan európai szerződésjogot, illetve magánjogot kívánnak megjeleníteni, amely nem prioritást élvez a nemzeti jogrendszerekhez képest, hanem alternatívát nyújt, a szerződéses felekre hagyva az alkalmazásáról szóló döntést.

3.1.2 A „28. rendszer” kifejezés, bár általánosan használatos az uniós intézmények számos dokumentumában és a témáról megjelent cikkek többségében, kissé félrevezető lehet, mivel azt a benyomást keltheti, hogy a tagállamok 27 „tagállami” – „hazainak” tekinthető – szerződésjogával szembeni „idegen” jogrendszerről van szó.

3.1.3 Ezért megfelelőbbnek tűnik a magánjog „2. rendszeréről”⁽⁵⁾ beszélni valamennyi tagállamban. Ez a kifejezés világossá teszi, hogy egy európai opcionális eszköz, mint bármely más európai jogforrás, a tagállamok nemzeti jogrendszerének részét képezné. Röviden: a „2. rendszer” két hazai szerződésjogi rendszer közötti választási lehetőséget jelentene a felek számára: a tagállami jogalkotó, illetve az európai jogalkotó által létrehozott rendszert.

3.1.4 Egy ilyen „2. rendszert” a felek az Európai Unió egészében alkalmazhatnának vállalkozói tevékenységükhöz. A szerződő feleknek az egyes tagállamokban így nem kellene 27 tagállami jogrendszerrel foglalkozniuk, hanem egy közös európai magánjogi rendszerre alapozhatnák tranzakcióikat. Ez azért lenne hasznos, mert egyik szerződéses fél sem kényszerülne elfogadni olyan jogrendszer alkalmazását, amelyet idegen jogrendszernek tart.

3.1.5 Egy „2. rendszer” különösen hasznos lenne olyan területeken, ahol a nemzetközi magánjog (Róma I.) megtiltja vagy korlátozza a jogrendszernek a felek általi szabad megválasztását, mint a közlekedési (Róma I., 5. cikk), a fogyasztói (Róma I., 6. cikk), a biztosítási (Róma I., 7. cikk) és a foglalkoztatási (Róma I., 8. cikk) szerződések esetében. Az opcionális eszközt még nemzetközileg kötelező érvényű rendelkezésekre (Róma I., 9. cikk) is lehet alkalmazni, feltéve, ha megfelelően figyelembe veszi az ilyen jogszabályok által védett általános érdekeket⁽⁶⁾. Mindazonáltal ezt a 2. rendszert nem kellene alkalmazni a munkajogra, sem pedig az Európai Unió tagállamaiban érvényben lévő munkaszerződésekre.

3.1.6 A „2. rendszer” ezért a Közösség egész területén lehetővé tenné, hogy a vállalkozások ugyanazon a szerződésjogi rendszeren alapuljanak, még olyan területeken is, ahol a nemzetközi magánjog kötelezővé teszi a gyengébb felet védő jogszabályok alkalmazását.

3.1.7 Ilyen jellegű opcionális eszközre utal a Róma I. rendelet (14) preambulumbekkezdése: „*Ha a Közösség egy megfelelő jogi eszközben az anyagi szerződési jogra vonatkozó szabályokat fogadna el, [...] ez a jogi eszköz lehetővé teheti a felek számára, hogy e szabályok alkalmazását válasszák.*”

3.1.8 Mivel egy opcionális eszköz valamennyi tagállam jogrendszerében egy második szerződésjogi rendszert jelentene, az opcionális eszköz választását tisztán tagállami esetekben is lehetővé kellene tenni. Ennek következtében a vállalkozók valamennyi – nemzeti vagy nemzetközi – tranzakciójukat a 2. rendszerre alapozhatnák, ami segítene a tranzakciók jogi költségeinek további csökkentésében.

3.1.9 A „2. rendszer” egy további jellemzője az lenne, hogy a bíróságok nem tekinthetnék az opcionális eszközt választott „idegen” jognak. Így alkalmazhatók lennének az olyan elvek, mint a „*iura novit curia*”, és továbbra is korlátlan lenne a tagállami legfelsőbb bíróságokhoz való hozzáférés, ami külföldi jogszabályok vagy általános elvek alkalmazása esetén gyakran nem lehetséges. Ugyanígy a peren kívüli panasztételi és jogorvoslati mechanizmusokat kínáló intézmények sem utasíthatnának el ügyeket azzal érvelve, hogy az adott eset külföldi jog hatáskörébe tartozik. Például a biztosítási ügyekkel foglalkozó német ombudsman az eljárási szabályzatának megfelelően visszautasíthatja, hogy foglalkozzon egy panasszal, ha az egyértelműen egy idegen jogrendszer hatálya alá tartozik⁽⁷⁾. Egy európai opcionális eszköz azonban a szerződésjog „2. rendszerét” jelentené valamennyi tagállamban, így a német biztosítási ombudsman nem tekinthetné azt „idegen” jogrendszernek.

⁽⁴⁾ HL C 157., 2005.6.28., 1. o., előadó: J. Pegado Liz; HL C 318., 2006.12.23., 200. o., előadó: J. von Fürstenwerth; HL C 65., 2006.3.17., 134. o., előadó: G. Ravoet; HL C 309., 2006.12.16., 26. o., előadó: E. M. Iozia; HL C 65., 2006. 3.17., 13. o., előadó: U. Burani; HL C 27., 2009. 2.3., 18. o., előadó: A. Grasso; HL C 151., 2008.6.17., 1. o., előadó: E. M. Iozia; HL C 175., 2009.7.28., 26. o., előadó: J. Pegado Liz.

⁽⁵⁾ Az opcionális eszköz „2. rendszerként” való felfogásáról lásd még: Heiss: Introduction, in: Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss (szerk.): Principles of European Insurance Contract Law (2009), I. 45.

⁽⁶⁾ A francia nemzetgyűlés nemrég fogadott el egy tájékoztató jelentést a fogyasztói jogokról (előadó: M. Karamanli), amely egy 28. európai jogrendszer tesztelését javasolja a Róma I. rendelet keretében.

⁽⁷⁾ Lásd: Heiss: Introduction, in: Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss (szerk.): Principles of European Insurance Contract Law (2009) I. 47.

3.1.10 Végül, de nem utolsósorban pedig egy európai jogalkotó által kibocsátott opcionális eszköz az Európai Bíróság előzetes döntéshozatala alá tartozna, ami biztosítaná az opcionális eszköz tagállami bíróságok általi egységes alkalmazását az EU-ban ⁽⁸⁾.

3.2 Opcionális szerződésjog és a gyengébb fél védelme

3.2.1 A fentiekben ismertetett „2. rendszer” választási lehetőséget kínálna, amelyet nem korlátoznának kötelező érvényű nemzeti jogszabályok, feltéve, ha megfelelően figyelembe veszi az ilyen jogszabályok által védett általános érdekeket. Ez szükségessé teszi annak biztosítását, hogy a gyengébb felek, különösen a fogyasztók védelme ne gyengüljön ⁽⁹⁾, és hogy a rendszert ne használhassák fel a tagállami jog kötelező érvényű rendelkezéseinek megkerülésére.

3.2.2 Ez háromféle módon garantálható:

- a) először is a „2. rendszernek” magának is kötelező érvényű rendelkezéseket kell tartalmaznia, és magas szintű védelmet kell biztosítania a gyengébb fél számára ⁽¹⁰⁾;
- b) másodsorban el kell kerülni, hogy a „2. rendszer” egyes előírásait megállapodás útján ki lehessen zárni, hogy megakadályozható legyen a tagállami jogrendszer és a „2. rendszer” összekeverése mindkét jogforrás leglazább normáinak kiválasztásával;
- c) a fogyasztókat tájékoztatni kell az opcionális eszközökről a fogyasztói szervezetek által rendelkezésre bocsátott általános fogyasztói információk révén, továbbá a vállalkozók szerződéskötést megelőző kötelessége, hogy tájékoztassák a fogyasztókat arról, hogy a felajánlott szerződés az opcionális eszköz hatálya alá tartozik.

3.2.3 Ennek következtében a „2. rendszer” alkalmazhatósága nem sarkallná az erősebb felet arra, hogy az alacsonyabb szintű védelmet nyújtó jogszabály használatát javasolja szerződéses partnerének. A „2. rendszer” választására ösztönözne viszont annak lehetősége, ha a szerződési feltételeket a nemzeti joghoz való igazítás nélkül, a „2. rendszer” alapján alkalmazhatnák a

⁽⁸⁾ Uo.

⁽⁹⁾ Az amszterdami egyetem munkatársa, M. Hesselink szerint a társadalmi igazságosság értelmében „(...) a 28. rendszert egy kék gomb megnyomásával lehet választani. Ha a közös referenciakeret opcionális eszközzé válna a vállalkozások és a fogyasztók közötti szerződések terén, ez nem vezetne szociális dömpinghez. (...) A közös referenciakeret-tervezet, amennyiben az európai jogalkotó lehetővé teszi a jogrendszer megválasztását, kölcsönösen nyertes helyzeteket teremthet a vállalkozások és a fogyasztók közötti szerződésekben.”

⁽¹⁰⁾ Lásd: Heiss/Downes, Non-Optional Elements in an Optional European Contract Law: Reflections from a Private International Law Perspective, ERPL 13 (2005) 693 (699).

Közösségen belül, ami már önmagában is magasabb szintű védelmet jelentene a gyengébb fél számára, mint – általában véve – a tagállamok joganyaga.

3.2.4 A magas szintű fogyasztóvédelmet bevezető opcionális eszköz előnyt jelent majd a fogyasztó számára, mivel azokat a termékeket, amelyek az opcionális eszköz alapján kerülnek az európai piacra, könnyebben össze lehet majd hasonlítani. Így az opcionális eszköz valóban növelné az átláthatóságot.

3.3 Az opcionális eszköz jogalapja és formája

3.3.1 Jellegének és jellemzőinek tárgyalásakor továbbra is kulcsfontosságú kérdés az ennek az eszköznek az elfogadására vonatkozó közösségi hatáskör. Néhány szerző úgy gondolja, hogy az EUMSZ. 81. cikke (korábban: az EKSz. 61. cikkének c) albekezdése és 65. cikke) jelenthetné a jogalapot, mivel véleményük szerint a kollízió szintje, nem pedig az anyagi jog a meghatározó. Ennek értelmében az EU-nak csak megbízható alapra van szüksége, amelyre hivatkozva a felek az opcionális eszközt választhatják alkalmazandó jogként, és így a tagállami szabályoknak a nemzetközi magánjoggal való összeegyeztethetőségére kell csak összpontosítani. Az EUMSZ. 81 cikkére alapozott eszköz azonban csak „a határokon átnyúló vonatkozású polgári ügyeket” fedné le, és nem bírna kötelező hatállyal az Egyesült Királyság, Írország és Dánia vonatkozásában.

3.3.2 Mások úgy gondolják, hogy az EUMSZ. 352. cikke (korábban: az EKSz. 308. cikke) alapján lehetne a Közösséget a legmegfelelőbb módon felhatalmazni arra, hogy a Szerződésekben lefektetett célkitűzések egyikének megvalósítására opcionális eszközt vezessen be, arra hivatkozva, hogy a Szerződések állítólag „nem biztosítják a szükséges hatáskört” ⁽¹¹⁾.

3.3.3 Nem zárható ki azonban az EUMSZ. 114. cikke (korábban: az EKSz. 95. cikke) alkalmazásának lehetősége sem, mivel azoknak a „jogszabályoknak a közelítéséről” szól, amelyek „közvetlen hatást gyakorolnak a közös piac megteremtésére és működésére”, céljuk pedig „a 26. cikkben meghatározott célkitűzések megvalósítása” (korábban: az EKSz. 14. cikke). Ezen túlmenően mindazokban az esetekben, amikor még arra is felhatalmazása van a közösségi jogalkotónak, hogy az EUMSZ. 114. cikke alapján közelítse a tagállamok szerződés-jogát, rendelkeznie kellene egy opcionális eszköz bevezetésének lehetőségével, amely végül is alig érinti a nemzeti rendszereket, és ezért a szubszidiaritás elvének leginkább megfelelő válasznak minősül.

3.3.4 Sajátos jogalapot biztosít az EUMSZ. új 118. cikke. Alkalmazási köre azonban a szellemi tulajdonjogra korlátozódik.

⁽¹¹⁾ Hesselink/Rutgers/de Booy: The Legal Basis for an Optional Instrument on European Contract Law [Az európai szerződésjogra vonatkozó opcionális eszköz jogalapja], Centre for the Study of European Contract Law, 2007/04. sz. munkadokumentum.

3.3.5 A legmagasabb fokú egységesség biztosítása érdekében egy ilyen eszközt rendeletbe kellene foglalni (az EUMSZ. 288. cikkének második bekezdése). Így valamennyi tagállam anyagi jogának részét képezné, és ezért csak akkor alkalmaznák, ha az érintett szerződés esetében a Róma I. rendelet kollíziós szabályának megfelelően egy tagállam joganyagát kellene alkalmazni. A minimumkövetelmények megállapításán túlmenően átfogó szabályozást kellene biztosítani.

3.3.6 Minden esetben alaposan fel kellene mérni az egyes új opcionális eszközöknek a szubsidiaritás elvével való összeegyeztethetőségét.

3.4 Tartalom

3.4.1 A jövőbeli opcionális eszköznek tartalmaznia kellene egy általános részt, amely az eszköz választható alkalmazását szabályozza, valamint egy speciális részt, azoknak a jogterületeknek a részletes szabályozásával, amelyeket lefed.

3.4.2 Az opcionális eszköz a következőképpen épülhetne fel:

Első fejezet: Általános rendelkezések

Az első fejezet, amely csupán 4 vagy 5 cikkből állna⁽¹²⁾, meghatározná az opcionális eszköz alkalmazásának célját, és ismertetné a felek előtt álló lehetőségeket. Azokat a szabályokat is meghatározná, amelyek kötelező jellegűek (különösképpen a gyengébb felet védő szabályokat). Végezetül megtiltaná a nemzeti jog alkalmazásának lehetőségét, ehelyett a hiányosságok kiküszöbölését a tagállamok joganyagában közös általános elvek alkalmazásával⁽¹³⁾ biztosítaná.

Második fejezet: Egyedi rendelkezések

A második fejezet azokra a jogterületekre vonatkozóan állapítana meg anyagi jogi szabályokat, amelyekre vonatkozóan az opcionális eszközt alkalmazni lehetne.

3.5 Előnyök és nehézségek

3.5.1 Az opcionális eszköz mindenekelőtt azt tenné lehetővé a szerződő felek számára, hogy az Európai Unió teljes területén egyetlen szerződési jogrend alapján állapodjanak meg egymással. Mind a fogyasztók, mind pedig a vállalatok vonatkozásában megszűnnének a belső piac működését zavaró olyan akadályok,

⁽¹²⁾ Az európai biztosítási szerződésjog alapelveinek modelljére alapozva, és további viták tárgyát képezve.

⁽¹³⁾ A félreértések elkerülése végett érdemes vagy meghatározni ezeket az általános elveket, vagy a „Principles, definitions and model rules of European Private Law – Draft Common Frame of Reference” [Az európai magánjog elvei, fogalom meghatározásai és mintaszabályai – Közös referenciakeret-tervezet] (I–III. kötet, előzetes összefoglaló kiadás, 2009) kiadványban szereplő valamennyi szerződéstípusra alkalmazandó általános szabályokra hivatkozni, amennyiben és amikor ezeket elismerik, vagy egy közösségi jogi eszköz révén bevezetik.

mint például a nemzeti jogrendszerek eltéréseiből adódó jogi kockázatok és költségek⁽¹⁴⁾.

3.5.2 Ezen túlmenően az opcionális eszköz előnyöket biztosítana a nemzeti jogszabályok egységesítésével vagy harmonizálásával szemben is.

3.5.2.1 Először is, az opcionális eszköz a piacra bízta az alkalmazására vonatkozó döntést. Ez biztosítja, hogy csak akkor alkalmazzák, ha ezt a szerződő felek előnyösnek tartják. Várható, hogy a nemzetközi piaci szereplők alkalmazzák majd az opcionális eszközöket, míg a helyi szereplők megtakarítják majd az átültetés költségeit, különösen ami a szerződési feltételeknek az új európai rendszerhez való igazítása érdekében történő átfogalmazását illeti.

3.5.2.2 Másodszor, változatlan maradna az egyes tagállamok saját jogi kultúrája. Így az opcionális eszköz politikailag is elfogadhatóbbá válna. Ugyanez az érv vonatkozik az egyes tagállamok nemzeti jogászaira is, akik valószínűleg ellenzik majd a hagyományos jogszabályok helyettesítését a közösségi szerződésjoggal. Nem lesz azonban okuk az opcionális eszközzel szembeni fellépésre, ha az érintetlenül hagyja a nemzeti joganyagot.

3.5.3 Mindemellett „2. rendszerekre” már jelenleg is vannak példák (lásd 3.6.3 pontot). Ez világosan mutatja, hogy az opcionális eszközöket illetően a nemzetek alkotmányjoga nem ad okot aggodalomra.

3.5.4 Technikai jellegű problémákat vethet fel azonban az opcionális eszköznek a szerződésjog vagy a magánjog más területein való bevezetése. Világos, hogy nem egyszerű a választás lehetőségének megteremtése, valamint a két, egymással párhuzamosan létező szerződési joganyag között fennálló kapcsolat szabályozása. Ahogy azonban a jövőben lehetségessé váló opcionális eszköz felvázolása is mutatja, a technikai problémák megoldhatók.

3.6 Hasonló eszközök

3.6.1 Már léteznek opcionális eszközök, mégpedig mind globális, mind európai szinten.

3.6.2 Globális szinten ide sorolható az áruk nemzetközi adásvételére vonatkozó szerződésről szóló ENSZ-egyezmény (1980)⁽¹⁵⁾, valamint az UNIDROIT-egyezmények a nemzetközi faktorálásról⁽¹⁶⁾ és a nemzetközi pénzügyi lízingről⁽¹⁷⁾. Ezek az egyezmények az opt-out modellt követik⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁴⁾ Lásd például Basedow: Ein optionales Europäisches Vertragsgesetz: Opt-in, opt-out, wozu überhaupt? [Opcionális európai szerződésjog: opt-in, opt-out, mire szolgál egyáltalán?], ZEuP 2004, 1.

⁽¹⁵⁾ Ennek szövege a www.uncitral.org honlapon érhető el.

⁽¹⁶⁾ Uo.

⁽¹⁷⁾ Uo.

⁽¹⁸⁾ Lásd az áruk nemzetközi adásvételére vonatkozó szerződés 6. cikkét, a nemzetközi faktorálásról szóló egyezmény 3. cikkét, és a nemzetközi pénzügyi lízingről szóló egyezmény 5. cikkét.

3.6.3 Európai szinten több opcionális eszköz is létezik:

- európai vállalatok alapításáról szóló rendeletek, például az európai részvénytársaságról (SE) ⁽¹⁹⁾, az európai gazdasági egyesülésről ⁽²⁰⁾ és az európai szövetkezetéről ⁽²¹⁾ szóló rendeletek;
- európai szellemi tulajdonjog létrehozásáról szóló rendeletek, például a közösségi védjegyről ⁽²²⁾ és a közösségi szabadalomról ⁽²³⁾ szóló rendeletek;
- európai polgári eljárások létrehozásával foglalkozó rendeletek, például az európai fizetési meghagyásra ⁽²⁴⁾ és a kis értékű követelések európai eljárására ⁽²⁵⁾ vonatkozó rendeletek.

További opcionális eszközökre, köztük az európai öröklési tanúsítványra ⁽²⁶⁾ is született már javaslat. Ezek a rendeletek és javaslatok európai eszközökkel egészítik ki a nemzeti jog által biztosítottakat.

4. A „28. rendszer” és a jobb szabályozás

4.1 Az egységes piac teljes megvalósítása

4.1.1 Igen hasznos lenne egy opcionális eszköz az egységes piac működésének szempontjából, amely emellett az önkéntes harmonizálásnak a szubszidiaritás elvével összhangban álló legtokéletesebb formáját jelenti.

⁽¹⁹⁾ Az európai részvénytársaság (SE) statútumáról szóló, 2001. október 8-i 2157/2001/EK tanácsi rendelet – HL L 294., 2001.11.10., 1. o.

⁽²⁰⁾ Az európai gazdasági egyesülésről szóló, 1985. július 25-i 2137/85/EGK tanácsi rendelet – HL L 199., 1985.7.31., 1. o.

⁽²¹⁾ Az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló, 2003. július 22-i 1435/2003/EK tanácsi rendelet – HL L 207., 2003.8.18., 1. o.

⁽²²⁾ A közösségi védjegyről szóló, 2009. februári 207/2009/EK tanácsi rendelet – HL L 78., 2009.3.24., 1. o.

⁽²³⁾ A rendeletet 2009. december 4-én fogadták el, de még nem tették közzé a Hivatalos Lapban.

⁽²⁴⁾ Lásd az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló, 2006. december 12-i 1896/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 10. preambulumbekzdését – HL L 399., 2006.12.30., 1. o., módosított változat

⁽²⁵⁾ Lásd a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről szóló, 2007. július 11-i 861/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 8. preambulumbekzdését – HL L 199., 2007.7.31., 1. o.

⁽²⁶⁾ Lásd az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok és közokiratok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési tanúsítvány bevezetéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet-javaslat VI. fejezete – COM(2009) 154 végleges.

4.1.2 Ezen túlmenően egy opcionális eszköz a fogyasztók szabad mozgását is segíti majd, valamint erősíteni fogja a határokon átvéelő mobilitást és a vállalatok közötti versenyt.

4.1.3 A Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével nem változik a választható rendszer kialakításának helyzete.

4.2 Európai szerződésjog

4.2.1 „Az európai szerződésjog közös elvei” hálózat (CoPECL-hálózat) nemrég véglegesítette közös referenciakeret-tervezetét ⁽²⁷⁾, amelyet megküldött az Európai Bizottságnak. E szabályok olyan modellt biztosítanak az európai jogalkotó számára, amelyet az opcionális eszköz bevezetésekor alkalmazhat, Viviane Reding biztos ajánlásával összhangban ⁽²⁸⁾. Továbbra is szükséges azonban a közös referenciakeret/közös alapelvek opcionális alkalmazására vonatkozó szabályozás, az európai biztosítási szerződésjog alapelveinek 1:102. cikkében ⁽²⁹⁾ már megfogalmazott javaslattal összhangban.

4.3 A jövőbeli alkalmazás területei

4.3.1 A szerződésjognak azokon a területein mutatkozik nagyobb igény az opcionális eszközre, ahol érvényesülnek a nemzeti jog kötelező érvényű szabályai, jogi korlátot jelentve az egységes piac működése szempontjából ⁽³⁰⁾. Erre a pénzügyi szolgáltatások vonatkozásában (ideértve a biztosítást is) már az Európai Bizottság is felhívta a figyelmet ⁽³¹⁾. Ezért a pénzügyi szolgáltatások (banki és biztosítási jog – az ez utóbbi területtel kapcsolatos javaslatot összhangba kell hozni a közös referenciakerettel) jelenthetik az opcionális eszköz jövőbeli alkalmazásának egyik fő területét, minden körülmények között megfelelő figyelmet szentelve a fogyasztóvédelmi jognak.

⁽²⁷⁾ Lásd Bar/Clive/Schulte-Nölke at al. (szerk): Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law – Draft Common Frame of Reference (DCFR) [Az európai magánjog elvei, fogalom-meghatározásai és mintaszabályai – Közös referenciakeret-tervezet] előzetes összefoglaló kiadás (2009); a biztosításra vonatkozó közös referenciakeret-tervezet Basedow/Birds/Clarke/Cousy/Heiss (szerk): Principles of European Insurance Contract Law [Az európai biztosítási szerződésjog alapelvei] (2009) tartalmazza.

⁽²⁸⁾ Viviane Redingnek, az igazságügy, alapvető jogok és uniós polgárság kérdéskör területéért felelős biztosjelöltnek a meghallgatása, Európai Parlament, 2010. január 7.

⁽²⁹⁾ Az európai biztosítási szerződésjog alapelveinek 1:102 cikke, amely ezek opcionális alkalmazásával foglalkozik, a következőket állapítja meg: „Akkor kell alkalmazni az európai biztosítási szerződésjog alapelveit, amikor a felek, a jogválasztás szabadságának a nemzetközi magánjog általi bármely korlátozásától függetlenül, megállapodnak azoknak az általuk kötött szerződésre vonatkozó érvényességéről.” (Basedow: The Optional Application of the Principles of European Insurance Contract Law [Az európai szerződésjog alapelveinek opcionális alkalmazása], Fuchs (szerk.): European Contract Law – ERA Forum Special Issue [Európai szerződésjog – ERA Forum különszám], 2008, 9. kötet, 111. o.).

⁽³⁰⁾ Lásd Heiss/Downes: Non-Optional Elements in an Optional European Contract Law [Az opcionális európai szerződésjog nem opcionális elemei], ERPL (2005), 693, 697 és ezt követően.

⁽³¹⁾ Lásd például: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Koherensebb európai szerződésjog – Cselekvési terv, 2003. február 12., COM(2003) 68 végleges, 47., 48. pont

4.3.2 A „28. rendszer” alkalmazására a fogyasztási cikkek (különösképpen az interneten keresztüli) adásvétele esetében is sort lehetne keríteni. A fogyasztási cikkek adásvételét illetően azonban gondosan meg kell vizsgálni, hogy milyen kapcsolatban áll az opcionális eszköz a fogyasztók jogairól szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvjavaslattal ⁽³²⁾.

4.3.3 Az opcionális eszközöket a magánjognak a szerződésjogtól eltérő területein is be lehetne vezetni: a „28. rendszer” használatának szempontjából az ingó javakra és nem materiális árukra vonatkozó biztosítási jogok területe is nyilvánvalóan szóba jöhet. Az európai öröklési tanúsítványra vonatkozó európai bizottsági javaslat ⁽³³⁾ az opcionális eszközöknek az öröklési jog területén való lehetséges alkalmazását ismerteti. A házassági vagyoni jog az opcionális eszköz másik jövőbeli alkalmazási területét jelentheti.

4.3.4 Az általános szerződésjog területén kevésbé sürgető az opcionális eszköz iránti igény. Az általános szerződésjogot lefedő közös referenciakeret-tervezetet nem opcionális eszköz formájában dolgozták ki. Ennek ellenére a közös referenciakeret-tervezet szerzői bevezetőjükben kiemelik, hogy az „egy vagy több opcionális eszköz alapjaként” ⁽³⁴⁾ használható. Ezt a javaslatot korlátozó módon is végre lehetne hajtani, amennyiben a közös referenciakeret-tervezet általános rendelkezéseit egy olyan opcionális eszközbe foglalják bele, amely a szerződésjognak csak bizonyos területeire vonatkozik. Így elkerülhetővé válna a hiányos szabályozás, amely szükségszerűen megjelenne abban az esetben, ha csak az egyes szerződéstípusokra vonatkozó előírások lépnének hatályba.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 27-én.

5. Az Egységes Piac Megfigyelőközpontja által 2010. január 6-án tartott nyilvános meghallgatás eredményei

5.1 Az európai társasági jog, a szellemi tulajdonnal kapcsolatos eljárásjog és az öröklési jog területén a „28. rendszer” számos változata létezik már, emellett idevonatkozó javaslatok is születtek. Ezek mind meghaladják a nemzeti korlátozásokat, kisebb mértékben érintik a nemzeti jogot, és új lehetőségeket nyitnak meg a piaci szereplők számára a határokon átnyúló kereskedelemben. A „28. rendszernek” azonban szigorúan meg kell felelnie a fogyasztóvédelmi szabályoknak, és következetesebbnek kell lennie, mint a harmonizálás. A „28. rendszer” egyik kulcseleme a nyugdíjak kérdése, mivel 18 millió nyugdíjas él más tagállamban. Végezetül a „28. rendszernek” a megfelelő tájékoztatásra és bizalomépítésre (pl. szerződések) kell összpontosítania, valamint egyszerűbb szolgáltatásokhoz és termékekhez kell vezetnie (különösképpen a pénzügyi szolgáltatások esetében). A lakossági pénzügyi szolgáltatások területén elsőbbséget kell adni a jobb fogyasztóvédelmet biztosító szabályozásnak: a válság rámutatott, hogy a fogyasztóknak ajánlott valamennyi pénzügyi szolgáltatást szabályozni kell, és egyszerűsített pénzügyi szolgáltatásokat kell nyújtani mindazon fogyasztók számára, akik erre igényt tartanak. Továbbra is napirenden marad a „28. rendszerhez” hasonló opció engedélyezésére és ennek jogalapjára vonatkozó politikai konszenzus elérése. Az Európai Bizottság hatáselemzéseinek rendszeresen meg kell vizsgálniuk az „opcionális megközelítés” lehetőségét, vagyis egy „28. rendszer” elfogadását, miközben ez csak a sajátos problémákra adhatna választ, és nem jelentené a szerződésjog általános alternatíváját.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽³²⁾ COM(2008) 614 végleges.

⁽³³⁾ Lásd COM(2009) 154 végleges, amellyel a 3.6.3 pont foglalkozik.

⁽³⁴⁾ *von Bar/Beale/Clive/Schulte-Nölke von Bar/Clive/Schulte-Nölke et al. szerkesztésében, Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law - Draft Common Frame of Reference (DCFR)* [Az európai magánjog elvei, fogalommeghatározásai és mintaszabályai – Közös referenciakeret-tervezet], előzetes összefoglaló kiadás (2009), Bevezetés, 79. pont

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Társadalmilag felelős pénzügyi termékek (saját kezdeményezésű vélemény)

(2011/C 21/06)

Előadó: **Carlos TRIÁS PINTO**

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. október 1-jén úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki az alábbi tárgyban:

Társadalmilag felelős pénzügyi termékek.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2010. május 4-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésen (a 2010. május 26-i ülésnapon) 129 szavazattal 3 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A „társadalmilag felelős termékek” megnevezés úgy is értelmezhető, hogy a banki, biztosítási és irányítási szektorhoz kapcsolódó valamennyi termékre és szolgáltatásra is vonatkozik. Ez a vélemény azonban leginkább az olyan, kollektív befektetési alapok által lehetővé tett társadalmilag felelős befektetésekkel foglalkozik, amelyek mind az intézményes befektetők, mind pedig a nagyközönség számára hozzáférhetőek. Természetüknél fogva a kollektív befektetési alapok befektetéseket eszközölnék. Ezért ahhoz, hogy egy ilyen alap társadalmilag felelősnek számíthasson, megfelelő kritériumok alapján, gondosan kell megválasztania befektetéseit. A legtöbb alap vállalatok részvényeibe fektet be. A legtöbb alap számára az a központi kérdés, hogy a szükséges etikai, társadalmi és irányítási kritériumoknak megfelelő vállalatokat tudjon találni. A társadalmilag felelős befektetések terén fejlett piacokon számos olyan különféle szervezet található, amelyek meghatározzák, hogy az egyes vállalatok milyen mértékben tesznek eleget az etikai, társadalmi és irányítási kritériumoknak.

1.2 Számos olyan konzultatív szerv létezik, amely technikai segítséget nyújt a társadalmilag felelős befektetésekhez. A nemzetközi tőzsdeindexek, amilyen a Dow Jones fenntarthatósági indexe (DJSI) vagy a FTSE4Good, fontos információkat bocsátanak rendelkezésre a társadalmilag felelős befektetési alapok létrehozásához és általános vagy szelektív alapon történő működtetéséhez. Egyes alapok például az etikai és irányítási szempontból már kiválóan működő vállalkozásokra összpontosíthatnak. Mások zöld vagy ökológiai menetrendet választanak. E változatok mindegyike lehetséges.

1.3 A válság utáni környezetben a társadalmi és morális értékekkel rendelkező vállalatokhoz kell irányítani a befektetéseket, hogy ezáltal vissza lehessen nyerni a polgároknak a pénzügyi piacokba vetett bizalmát. Kimondhatjuk: a jelenlegi válságot követően már sosem beszélhetünk többet *business as usual*-ról.

1.4 Utólag megfigyelhető, hogy az elmúlt években sok pénzintézet teljesítménye messze elmaradt azokról a társadalmi és irányításbeli normáktól, amelyeket ilyen jelentős cégektől elvárhatnánk. Az EGSZB szerint ezért a pénzintézetek társadalmi

felelősségvállalásra irányuló programjainak meg kell felelniük a XXI. századi Európa társadalmi és a megfelelő irányítással kapcsolatos elvárásainak.

1.5 A társadalmilag felelős befektetések eredményei szerint kedvezően viszonyul egymáshoz az olyan intézmények társadalmi és pénzügyi értékelése, amelyek társadalmilag felelős befektetési alapokat kínálnak. Sőt, a társadalmilag felelős befektetések nem termelnek kisebb hozamot és nem járnak nagyobb kockázattal, mint a hagyományos befektetések.

1.6 A kollektív befektetési intézmények és a foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmények fontos eszközt jelentenek abban, hogy a megtakarításokat a produktív befektetések irányába tereljék. Ugyanakkor jobban oda kell figyelni a befektetési tanácsadásra, a kezelési módszerek fejlesztésére, illetve a kommunikációban megjelenő emberi kapcsolatok és társadalmi felelősségvállalás elemére.

1.7 Miközben hozzájárulnak a társadalmilag felelős befektetésekhez, a pénzintézetek szakembereinek az alábbi szempontokra kell tekintettel lenniük: hosszú távú szemlélet, a közérdek szem előtt tartása, megbízhatóság és szigorú elemzés.

1.8 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy az ilyen termékek jelenlegi kezelési rendszereivel kapcsolatos „szabványosítás” és konszolidáció megkönnyítése érdekében támogassák a társadalmilag felelős befektetések fejlesztését, és így ösztönözzék az információk átláthatóságát, a befektetői elemzések összehasonlíthatóságát, a műszaki képzést és a bevált gyakorlatok cseréjét. Van némi jele annak, hogy a pénzügyi piacok is kedvezően reagálnak a szabványosítási rendszerek alkalmazására és a testületek által kiadott tanúsítványok megszerzésére.

1.9 A társadalmilag felelős befektetések szűrésének – történjen ez akár szabályozás, akár hivatásos tanácsadók bevonása révén – egyik kedvező hatása, hogy bizonyos értékpapírokat kizárhat a befektetési portfólióból, ami környezeti, társadalmi és irányításbeli (ESG) magatartásuk javítására készíti majd a vállalatokat.

1.10 Az EGSZB speciális pénzügyi tájékoztató és oktató kezdeményezéseket szorgalmaz: kiadványok összeállítását, képzéseket vagy speciális webes felületek létrehozását, illetve pénzügyi ismeretek oktatását.

1.11 A pénzügyi képzés egyik célja az, hogy a családokat olyan felelősségteljes és óvatos befektetésekre ösztönözzék, amely illeszkedik kockázatvállalási profiljukhoz, vagyoni helyzetükhöz, illetve saját céljaikhoz.

1.12 A szocio-demográfiai változások arra készítetnek, hogy a hosszú távú befektetések érdekében elgondolkodjunk egyfajta kulturális és üzleti átalakuláson. Az EGSZB szerint a közintézményeknek megfelelő pénz- és adóügyi szabályozások létrehozásával, illetve magával a közbeszerzéssel ösztönözniük kell a társadalmilag felelős alapokba való befektetést.

1.13 A közhivatalokra fontos szerep hárul a felelős befektetések iránti kereslet (magán- vagy intézményi befektetők) és kínálat (forgalmazók és alapkezelők) serkentésében is. Maguk a közigazgatási szervek is serkenthetnék a piacot állami befektetési vagy tartalékalapok kezelése útján. Azon kívül, hogy példát mutatnak, már működésük is alapvető katalizátorként szolgál, lehetséges emelôhatást kifejtve.

1.14 A maguk részéről a kibocsátók és a vállalatok is mobilizálhatják a befektetőket úgy, hogy meggyőzik őket arról, hogy fenntarthatósági politikáik az irányítás minőségének mutatóit jelentik, azaz átláthatóságot és ezeknek a kritériumoknak a befektetési stratégiájukba való belefoglalását.

2. A pénzügyi intézmények társadalmi felelőssége

2.1 A vállalatirányítás kontextusában az ún. „társadalmilag felelős vállalat” cím lehetőségeket teremt azon pénzügyi intézmények számára, amelyek meg tudnak felelni a társadalmi elvárásoknak.

2.2 *A vállalatok társadalmi felelőssége európai keretének előmozdítása* c. 2001-es európai bizottsági zöld könyv, ⁽¹⁾ majd később az OECD *Corporate Social Responsibility* c. dokumentumának ⁽²⁾ megjelenésével megerősödött az érintettekkel szemben felelős vállalat társadalmi-gazdasági modellje. ⁽³⁾

2.3 A pénzügyi intézmények körében alapító elveik alapján ⁽⁴⁾ a takarékpénztárak, illetve a hitelszövetkezetek és az öngéplező egyesületek a társadalmilag felelős vállalatok előd-

jeinek tekinthetők. Identitásukat meghatározó társadalmi vetületük ⁽⁵⁾ folytán olyan egyedi célkitűzéseik vannak, amelyek közel állnak a „szociális gazdaság” filozófiájához, amely gazdasági és társadalmi értelemben is egyre nagyobb teret nyer világszerte, ⁽⁶⁾ és amely a fogyasztókkal élők integrációja iránti elkötelezettség megnyilvánulása is.

2.4 A jelenlegi pénzügyi válság a bankszektorból indult ki, ahol a bankárok részéről történő túlzott kockázatvállalást súlyosbította a bankfelügyelet hiánya. Ennek során jelentek meg a pénzügyi termékek (jelzáloghitelek, fogyasztási hitelek, derivatív és strukturált termékek) és a morális kockázatok a bankok kereskedési folyamatában. Ebből a szempontból az egyértelműen érdekkonfliktusokba keveredett hitelminősítő intézetek és az ismert szabályozási hiányosságok kulcsszerepet játszottak a válság elmélyülésében.

2.5 A pénzügyi intézmények elsődrendű felelőssége az, hogy körültekintően és szigorúan irányítsák saját üzletmenetüket, és egyúttal finanszírozási alapokat biztosítsanak a termelő gazdaság projektjeihez és a családok fogyasztásához.

2.6 A jelenlegi pénzügyi válságban a bankok nem hagyhatják figyelmen kívül a társadalommal szemben vállalt kötelezettségeiket. A válság rávilágított a vállalatok felelőtlenségére, és azt is megmutatta, hogy több és jobb vállalati társadalmi felelősségre van szükség. A vállalati társadalmi felelősség a vállalati identitás, elkötelezettség és stratégia kérdése.

2.7 Mindezek fényében az EGSZB úgy véli, hogy stratégiai cselekvési irányvonalakat kell lefektetni a pénzügyi szektorban, hogy serkentsük a társadalmilag felelős befektetések növekedését, hogy megfelelő adóügyi intézkedéseket segítsünk elő, hogy termékszabványosítási rendszereket hozzunk létre, hogy javítsunk a befektetők védelmén, hogy helyes banki gyakorlatokat honosítsunk meg, és hogy megerősítsük a felelősségteljes és releváns pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó európai piacot.

3. Társadalmilag felelős pénzügyi termékek

3.1 Meghatározás és a vélemény alkalmazási területe

3.1.1 Az alábbiakról van szó: **megtakarítási termékek** (folyószámlák, magas hozamú számlák, megtakarítási betétek, strukturált betétek); **befektetési termékek** (kollektív befektetési intézmények: befektetési alapok és befektetési társaságok); nyugdíjak és biztosítások: nyugdíjprogramok és nyugdíjalapok, időskori előtakarékosági programok, tőkealapú vagy unit-linked életbiztosítás, tematikus alapok); **hitelfinanszírozási eszközök és pénzügyi támogatási eszközök** (mikrohitelek, rotációs alapok, kölcsöngarancia- és kockázatitőke-alapok). Ezek mindegyike figyelembe vesz **környezeti, társadalmi és a helyes kormányzáshoz kapcsolódó kritériumokat**, anélkül, hogy szem előtt tévesztené a kockázat és pénzügyi jövedelmezőség szükségesség célkitűzéseit.

⁽¹⁾ COM(2001) 366 végleges. Lásd még: „A Bizottság közleménye – A növekedési és munkahely-teremtési partnerség megvalósítása: Európa mint kiválósági központ a vállalatok társadalmi felelőssége terén” COM(2006) 136 végleges.

⁽²⁾ *Corporate Social Responsibility: Partners for Progress*, OECD, Párizs, 2001.

⁽³⁾ Lásd az EGSZB *Az európai pénzügyi intézetek etikai és szociális dimenziója* című véleményét, HL C 100., 2009.4.30., 84. o.

⁽⁴⁾ Lásd: Az Európai Takarékpénztárak Szövetsége 143/90. sz. dokumentumát.

⁽⁵⁾ Castelló, E. (2005): *El liderazgo social de las Cajas de Ahorros* [A takarékpénztárak vezető szerepe szociális téren] FUNCAS.

⁽⁶⁾ García, J. L.: *Las cuentas de la economía social: magnitudes y financiación del tercer sector en España*, 2005. [A szociális gazdaság számlái: a harmadik szektor mérete és finanszírozása Spanyolországban, 2005] Civitas Ediciones, 2009. Civitas Ediciones.

Lásd az Európai Parlament *Szociális gazdaság* c. jelentését. Előadó: Patricia Toia.

3.1.2 A vélemény elsősorban a **befektetési termékekkel** foglalkozik, legyen szó akár a kiskereskedelmi, akár az intézményi piacról. Nagy vonalakban olyan szervezetekbe történő befektetésekről van szó, amelyek tisztességesebb magatartást tanúsítanak, és hangsúlyt fektetnek a fenntartható fejlődésre. Ennélfogva ezek a termékek a társadalom általános fejlődését szolgáló hatékony eszközök kívánnak lenni, arra ösztönözve a vállalatokat, hogy a befektetők érdekeinek megfelelő magatartást tanúsítsanak.

3.1.3 A társadalmilag felelős befektetési alapokat azonban nem szabad összekeverni a szolidaritási befektetési alapokkal. Ez utóbbiak hozamuk egy részét egyszerűen szociális szervezeteknek adják, a befektetési célpontok kiválasztásakor azonban semmiféle társadalmi felelősségi kritériumot nem kell figyelembe venniük. A szolidáris és a társadalmilag felelős befektetés azonban megjelenhet egyazon alapon is.

3.2 Eredet és fejlődés

3.2.1 A társadalmilag felelős befektetés eredete morális természetű okokhoz kötődik. A nyolcvanas évektől kezdődően a globalizáció, a fokozott környezeti és szociális tudatosság, valamint az új információs és kommunikációs technológiák fejlődése következtében ez a jelenség egyre erőteljesebbé vált.

3.2.2 A társadalmilag felelős befektetés az angolszász világból ered.⁽⁷⁾ Európában⁽⁸⁾ vannak jelentős növekedést mutató piacok, pl. az Egyesült Királyság, Hollandia, Norvégia, Franciaország, Svájc, Belgium, és bár kisebb mértékben, de ide sorolható Olaszország, Spanyolország és Németország is.

3.3 Fogalmi pontosítások

3.3.1 A társadalmilag felelős befektetési alapok vállalatokba fektetnek be. A hagyományos etikus befektetés háttérében alapvetően morális, ideológiai vagy szociális okok húzódtak meg, ezzel szemben jelenleg igyekszik egyszerre figyelembe venni a vállalati teljesítménnyel kapcsolatos gazdasági, környezeti, szociális és vállalatirányítási kritériumokat, hosszú távú kilátásokat szem előtt tartva.

3.3.2 A befektetési döntések társadalmi felelősségi kritériumok alapján születnek meg (szűrő), ami abban nyilvánul meg, hogy bizonyos befektetéseket kizárnak, és azokat választják, amelyek jobban megfelelnek az adott feltételeknek. Ebből a szempontból a társadalmilag felelős befektetések számára az jelenti a kihívást, hogy befolyásolhassák a jövőbeli vállalati stratégiákat, és hozzáigazíthatják a befektető értékeit a befektetéséhez.

⁽⁷⁾ Eurosif (2008). 2007-ben az USA-ban a befektetések volumene mintegy 1 917 milliárd euró volt.

⁽⁸⁾ Eurosif (2008). Az ISR európai vagyona 2 665 milliárd eurót tett ki 2007-ben.

3.3.3 A tanácsadók mintegy 60 kritériumot használnak. Az alábbi táblázatban felvázolunk néhányat a leggyakrabban alkalmazottak közül: ⁽⁹⁾

Negatív kritériumok	Pozitív kritériumok
Fegyverkezés	Esélyegyenlőség
Állatkísérletek	Újrahasznosítás
A harmadik világ országainak kizsákmányolása	Energiamegtakarítás és a természeti erőforrások megőrzése
Környezetszennyezés	Az információk átláthatósága
Génmódosítás	Társadalmi szolidaritás vállalása
Pornográfia, dohány és alkohol	A képzés és oktatás támogatása
Környezetkárosítás	Termékszabványosítás

3.3.3.1 A fenti felsorolás nem jelenti azt, hogy negatív kritériumok fennállása esetén az adott vállalatokat valóban felelőtlenül irányítják. Éppen ellenkezőleg, üzleti tevékenységük a legmagasabb etikai normákat is követheti, még ha bizonyos befektetők egyes ágazatokat – például a fegyverkezést – morálisan elítélendőnek tartanak is.

3.3.4 Dinamikusan kell értelmezni a társadalmilag felelős befektetések keretében felhasznált fenntarthatósági kritériumokat, azaz nem szabad kizárni új, fontos szempontok figyelembevételét a vállalatok társadalmi felelőssége terén. Az esélyegyenlőség keretén belül például a fogyasztással élővel kapcsolatos értékeket is figyelembe kellene venni, például a szakmai beilleszkedésnek, illetve a munkahely és a kereskedelmi helyszínek, valamint a termékek és a szolgáltatások hozzáférhetőségének mutatóit.

3.3.5 Ahhoz, hogy világviszonylatban is összehasonlítható adatokat kapjunk a társadalmilag felelős befektetések alakulásáról, a piacssegmentációs stratégia megkülönbözteti az intézményi piacot (elsősorban a foglalkoztatói nyugellátást szolgáló intézményekre gondolunk) és a kiskereskedelmi piacot (a befektetési alapokra szűkítve azt).

3.4 Új intézmények

3.4.1 A pénzügyi piaci intézmények mechanizmusokat dolgoztak ki működésük fenntarthatóvá tételére. Az „érintett felekkel” folytatott párbeszéd az ún. hagyományos bankokra és az etikus bankokra is jellemző,⁽¹⁰⁾ és elektronikus platformon tartott gyűlések és eszmecserek révén valósítható meg.

⁽⁹⁾ Muñoz et al (2004): „The social responsibility performance of ethical and solidarity funds: An approach to the case of Spain”. Business Ethics. A European Review. 13. kötet, 2./3. szám, április, július.

⁽¹⁰⁾ Az „etikus” jelző általánosan elfogadott, amely nem zárja ki a többi – pl. „civil”, „alternatív” vagy „szociális” – jelzőt. Lásd: INVERCO (etikai bizottság) (1999).

3.4.2 A társadalmilag felelős befektetések fejlődése olyan új intézmények létrehozásához vagy hagyományos intézmények átalakításához vezetett, amelyek részt vesznek a nemzetközi tőzsdeindexek (például a Dow Jones Sustainability DJSI index vagy a FTSE4Good) kialakításában és terjesztésében, adatbázisok összeállításában és értékesítésében, fenntarthatóságelemző és társadalmilag felelős befektetésekkel kapcsolatos tanácsadást nyújtó irodák kialakításában stb.

3.4.3 Az ENSZ „felelősségteljes befektetési elveinek” kidolgozását számos tényező segítette, például az Európai Bizottság aktív szerepe; az Egyesült Államok Szociális Befektetési Fórumának (Social Investment Forum, SIF), illetve az Európai Szociális Befektetési Fórumnak (Eurosif) a létrehozása hozzájárul az érintett felekkel folytatott párbeszédhez. ⁽¹¹⁾

3.5 Portfóliókezelés

3.5.1 A szocioökonómiai modellezés a hagyományos pénzügyi modellek közé sorolja a szociális jövedelmezőségi intézkedéseket, túllépve a jövedelmezőség-kockázat kettősségen. Így a társadalmilag felelős befektetés alapvető célja olyan befektetések kiválasztása, amelyek a pusztán pénzügyi kritériumok mellett társadalmi, környezeti szempontokat és a jó kormányzás kritériumait is alkalmazzák.

3.5.2 Az elmúlt években felismerték, hogy a pénzügyi területen létre kell hozni a társadalmi felelősség piacát, teret engedve az úgynevezett fenntartható vagy társadalmilag felelős pénzügyeknek. Ez az áramlat összekapcsolódik a „Behavioral Finance” (viselkedésalapú pénzügy) elvének újabb felismeréseivel, és a piaci szereplők gazdasági és pszichológiai magatartásának elemzését kibővíti a szociális és környezeti magatartással is. ⁽¹²⁾

3.5.3 Különböző értékelési módszerek alkalmazásával a „fenntarthatóság-elemző ügynökségek” ⁽¹³⁾ fejlesztették ki legjobban a vállalatok társadalmilag felelős magatartás szempontjából történő értékelésének és minősítésének technikáit. Az ezen a téren végzett tanulmányok eredményei utalnak arra, hogy „a társadalmilag felelős befektetések nem jelentik azt, hogy mindez a jövedelmezőség rovására megy” – a közép- és hosszú távú hozam szempontjából nézve.

3.6 Termékszabványosítás

3.6.1 A társadalmilag felelős pénzügyi termékek értékeléséhez és használatához (akár befektetési, megtakarítási vagy finanszírozási termékekről van szó) először teljesen egyértelműen definiálni kell azokat a követelményeket, amelyeknek a társadalmi felelősség elveinek alkalmazhatóságához, illetve a nyomon követés, a folyamatos értékelés és az átláthatóság garantálásához kell eleget tenni.

3.6.2 A Spanyol Szabványügyi és Tanúsítási Egyesület (AENOR) ⁽¹⁴⁾ éppen egy, a társadalmilag felelős pénzügyi termékekre vonatkozó szabvány vizsgálatán dolgozik (UNE 165001: 2002 EX, etikus pénzügyi termékek). Ennek célja, hogy lefedjék az általános követelményeket annak érdekében, hogy iránymutatást adjanak az ilyen termékeket kifejlesztő és értékesítő intézményeknek, illetve hogy elősegítsék a felhasználók számára ezeknek az etikai kritériumoknak a minél nagyobb átláthatóságát és megismerését.

3.6.3 Ezzel párhuzamosan az Európai Unió egyes országaiban az elmúlt években kritériumokat dolgoztak ki az ágazat önszabályozására. ⁽¹⁵⁾ Ez számos esetben állami felügyeleti szervek ösztönzésére történt, hogy regisztrálni lehessen a egyre nagyobb számú társadalmilag felelős új befektetési alapot. A további ellenőrzésről és harmonizációról auditorok és szakmai tanácsadók gondoskodnak majd.

3.6.4 Felhívjuk a figyelmet arra az Eurosif és a tagállamok különféle Szociális Befektetési Fórumai által támogatott kezdeményezésre is, amely az önszabályozási kritériumok alkalmazásakor biztosítandó átláthatóság előmozdítására irányul. Ez a fogyasztó számára tájékoztatást nyújt a felhasznált kritériumokról és azok alkalmazásáról, a termékek érdemeinek és társadalmi felelősségének sérelme nélkül.

3.6.5 A pénzintézetek által a társadalmilag felelős befektetésekkel kapcsolatban kidolgozott jelentések összehasonlíthatóságát célzó kezdeményezés célja egy olyan szabványdokumentum létrehozása, amely kielégíti az EU különböző országaiban élő befektetők tájékozási igényét.

4. Fogyasztóvédelmi rendszerek

4.1 A pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó vállalatokba vetett fogyasztói bizalom a pénzügyi válság hatására megingott. Megkérdőjelezzük az ágazat morális alapjait, ezért a pénzintézeteknek célszerű ösztönözniük az olyan intézkedéseket, amelyek a társadalmilag felelős pénzügyi termékek meggyökeresedését és megszilárdulását szolgálják.

4.2 Az ügyfél-tájékoztatás javítása

4.2.1 A pénzügyi válság egyik hatása, hogy a szabályozó szervek egyre jobban aggódnak a megtakarításokkal rendelkezőkért és a befektetőkért. Ezt a hozzáállást erősítik döntőbírói testületekkel, tájékoztató füzetekkel és útmutatókkal, a pénzügyi termékek reklámjainak felügyeletével ⁽¹⁶⁾ (melyeknek egyértelműnek, pártatlannak és megtévesztéstől mentesnek kell lenniük), reklamációkkal foglalkozó szolgáltatások beindításával, illetve egyfajta fogyasztóvédelmi ombudsman kinevezésével.

⁽¹⁴⁾ AENOR (2008): „Etika. A vállalati társadalmi felelősség kezelésének rendszere”.

⁽¹⁵⁾ A foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmények ellenőrző bizottságai felvilágosítással szolgálnak arról, hogy a befektetésekkel kapcsolatos döntések során figyelembe vették-e a társadalmi felelősségvállalás szempontjait.

⁽¹⁶⁾ Lásd az EGSZB alábbi véleményét: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az értékpapírok nyilvános kibocsátásakor vagy piaci bevezetésükre közzéteendő tájékoztatóról szóló 2003/71/EK és a szabályozott piacra bevezetett értékpapírok kibocsátóival kapcsolatos információkra vonatkozó átláthatósági követelmények harmonizációjáról szóló 2004/109/EK irányelv módosításáról COM(2009) 491 végleges – CESE 257/2010.

⁽¹¹⁾ Lásd az EGSZB alábbi véleményét: „A befektetési alapok hatása az ipari szerkezetváltásra”, HL C 128., 2010.5.18., 56. o.

⁽¹²⁾ Ezen a téren említést érdemel de Amartya Sen úttörő munkássága: „Collective choice and social welfare” (1970), Holden-Day.

⁽¹³⁾ A befektetőknek konzultációs lehetőséget kínálnak, illetve felügyeleti szervként is működnek.

4.2.2 A banki gyakorlatban viszont néha előfordul, hogy nem tájékoztatják igényeiknek megfelelően az ügyfeleket. Az Európai Bizottság közelmúltban végzett tanulmánya⁽¹⁷⁾ például olyan szabálytalanságokat tár fel, amelyeket az európai bankok követnek el számos országban. Ilyenek például a félreérthetőség, a számlavezetés megnövekedett költségei, illetve a különböző pénzügyi ajánlatok nehéz összehasonlíthatósága és a legelőnyösebb kiválasztása.

4.2.3 Az ügyfelek kapcsán az átláthatóság egyértelmű, pontos, érthető és összevethető tájékoztatást takar. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a társadalmilag felelős pénzügyi termékeknek magukban kell foglalniuk legalább a társadalmilag felelős befektetés, az alkalmazott gyakorlati kritériumok (szűrő), a társadalmilag felelős befektetéssel foglalkozó bizottság⁽¹⁸⁾ összetételének, a kezelés, a letét stb. költségeinek a meghatározását, valamint azt, hogy rendszeresen küldenek független jelentéseket arról, hogy az adott termék megfelel-e a társadalmi felelősségvállalás elveinek.

4.2.4 Az ügyfélszolgálatok által szerzett információk segítenek a folyamatos javulásban (ami a szolgáltatások színvonalának kulcsfontosságú eleme) és a felelősségteljes értékesítés utáni ügyfélszolgálatban a termék életciklusa alatt, illetve amíg az ügyfél használja azt.

4.3 A pénzügyi képzés ösztönzése

4.3.1 A pénzügyi képzés jelenti az egyik olyan feladatot, amelyhez a közsféra és a magánszektor közötti együttműködés keretében kell hozzájárni, hogy meg lehessen felelni annak a kihívásnak, melyet az egyre összetettebb pénzügyi környezet jelent. Ezt a képzést azonban el kell különíteni a konkrét pénzügyi termékek kereskedelmével kapcsolatos érdekeltségektől.

4.3.2 „Pénzügyi nevelési tervek” néven a felügyeleti szervek és a pénzügyintézetek különböző kezdeményezésekre fogtak, hogy javítsák a lakosság pénzügyi kultúráját. Ez egyben eszköz is elsősorban a családok túlzott eladósodásának elkerülésére, és annak megkönnyítésére, hogy a családok olyan termékeket választhassanak, melyek megfelelnek kockázatvállalási profiljuknak és vagyoni helyzetüknek.

4.3.3 A megkezdett pénzügyi nevelési intézkedések elősegítik a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom megszilárdulását, amit az Európai Unió is fontos szempontként ismert el a pénzügyi képzésről szóló európai bizottsági közleményben,⁽¹⁹⁾ illetve a 2008. május 14-i ECOFIN-Tanács végleges következtetéseiben.⁽²⁰⁾

⁽¹⁷⁾ „Data collection for prices of current accounts provided to consumers”, Európai Bizottság, 2009, http://ec.europa.eu/consumers/strategy/docs/prices_current_accounts_report_en.pdf.

⁽¹⁸⁾ Szakértőkből álló testületi szerv, amely segítséget nyújt a pénzügyintézeteknek, a kezelőknek és a terméket felügyelő szervnek az etikai szűrő megfelelő alkalmazásának ellenőrzésében és a továbbítandó információ átnézésében. Bár ez még nem minden esetben van így, valamennyi pénzügyi terméknek saját bizottsággal kellene rendelkeznie.

⁽¹⁹⁾ COM(2007) 808 végleges.

⁽²⁰⁾ Tanácsi sajtóközlemény, 8850/08 (Presse 113), 14. o.

4.3.4 A társadalmilag felelős befektetésekről szóló tanulmányok készítésének ösztönzése, illetve a piaci szereplők tájékoztatása lehetővé teszi, hogy a pénzügyintézetek „bevált gyakorlatokat” fogadjanak el fenntarthatósági politikáikban. A didaktikai célt szolgáló anyagok és a magatartási kódex nagy segítséget jelentenek a képzés fejlesztésében.

4.4 A pénzügyi szolgáltatók tanácsadása

4.4.1 A pénzügyi eszközök piacairól szóló irányelv⁽²¹⁾ arra kéri a pénzügyintézeteket, hogy fokozzák a befektetők védelmét, és hogy ügyfeleiknek olyan termékeket kínáljanak, amelyek megfelelnek a befektetői profiloknak. Ezenfelül a tanácsadás és az értékesítés világos elhatárolását kéri, valamint azt, hogy a pénzügyi közvetítők részletesen ismerjék az általuk forgalmazott termékeket. Így a megfelelőségi vizsgálat részeként az ügyféltől meg kellene kérdezni, hogy egyetért-e a társadalmilag felelős befektetésekre irányuló politikákkal, amikor felkínáljuk vagy (a portfóliókezelés keretében) allokáljuk nekik a legmegfelelőbb társadalmilag felelős befektetéseket.

4.4.2 A társadalmilag felelős termékeknek olyan belső ellenőrzési mechanizmusokat is magukban kell foglalniuk, amelyek feltárják a befektetések kockázatait, és azt is felügyelik, hogy nem áll-e fenn érdekellentét, rendszeresen jelentést téve mindezekről a társadalmilag felelős befektetésekkel foglalkozó bizottságnak (amelynek nagyrészt külső szakértőkből kell állnia, ezzel is garantálva az objektivitást).

5. A társadalmilag felelős befektetések kilátásai

5.1 A társadalmilag felelős befektetés megerősödve kerülhet ki egy olyan helyzetből, mint amilyen a jelenlegi, amennyiben a befektetők képesek lesznek megkülönböztetni a vállalatok társadalmi felelősségére valóban hangsúlyt helyező vállalatokat azoktól, amelyek ezt csupán marketingfogásként alkalmazzák.

5.2 A foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmények jelentős szerepet töltenek be a felelős befektetések növekedésében. Ramón Jáuregui Atondo⁽²²⁾ szerint pedig a társadalombiztosítási tartalékalap 10 %-ának fenntartható kritériumok szerinti esetleges piaci kihelyezése⁽²³⁾ elősegítené a társadalmi felelősség kultúrájának kialakulását.

5.3 Érdemes megemlíteni a Business Centre Club, az egyik legnagyobb lengyel vállalkozói szervezet által szervezett *Medal of Social Solidarity* programot, amely jó példája annak, hogy miként lehet mobilizálni az üzleti világot és a közhivatalokat. Speciális kitüntetésről van szó, amellyel olyan személyeket díjaznak – köztük vállalatvezetőket is –, akik segítenek például a vállalati társadalmi felelősség gondolatának meghonosításában.

⁽²¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-i 2004/39/EK irányelve a pénzügyi eszközök piacairól (MiFID).

⁽²²⁾ Európai parlamenti képviselő és a *Responsible Alternative* mozgalom tagja.

⁽²³⁾ Több uniós ország is rendelkezik ilyen alappal.

A díjakat (érmeket) több száz vállalatvezető, miniszter, diplomata, miniszterelnök, sőt a lengyel köztársasági elnök, az Európai Bizottság vagy az EGSZB elnökének jelenlétében adják át.

5.4 Ahhoz, hogy a társadalmilag felelős befektetések beérjenek, az EGSZB szerint impulzusra van szükség a közintézmények részéről a megfelelő legális piacok kiépítésének megkönnyítésére, a fenntarthatóság feltételeinek megfelelő befektetések ösztönzésére, a bevált módszerek megismertetésében való közreműködésre, illetve az ilyen jellegű pénzügyi termékekbe történő befektetések ösztönzésére – például megfelelő adóügyi intézkedések révén.⁽²⁴⁾ A piac ösztönzésének egyik nagyon hatásos módja, ha a közintézmények saját befektetéseik esetében fenntarthatósági szempontokat alkalmaznak, legyen szó fix vagy változó hozamról, az állami vagyonalapokon vagy a társadalom-

biztosítási alapokon keresztül, ahogyan ez Franciaországban jellemző. A szabályozás és az átláthatóság szempontjából ki kell emelni, hogy milyen hatással járna olyan jogszabályok kidolgozása, melyek brit példára arra kötelezik a befektetési alapkezelőket és a foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmények kezelőit, hogy jelezzék, hogy befektetéseik kiválasztása során figyelembe vettek-e társadalmi és környezeti tényezőket.

5.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy milyen fontos a vállalatok elkötelezettsége és a pénzügyi piacokon tevékenykedő közvetítők aktív szerepe. A foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmények kezelőinek, a társadalmilag felelős befektetésekhez kapcsolódó termékekkel foglalkozó bizottságok, az ellenőrző bizottságok és a szakszervezetek mind olyan tényezők, melyek fellendítik a társadalmilag felelős alapok piacát.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽²⁴⁾ Közgazdászok határok nélkül (2007): „Hogyan ösztönözhetők a társadalmilag felelős befektetések Spanyolországban?”, UNED.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A háztartási munka professzionalizálása (kiegészítő vélemény)

(2011/C 21/07)

Előadó: **Béatrice OUIN**

2010. február 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata végrehajtási rendelkezései 29. cikkének A. pontja alapján kiegészítő véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A háztartási munka professzionalizálása.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2010. május 5-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a 2010. május 26-i ülésnapon) 133 szavazattal 7 ellenében, 11 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

2008 márciusában tartott, 301. ülésén az ILO Igazgatótanácsa úgy határozott, hogy a „háztartási alkalmazottak emberhez méltó munkájának” kérdését felveszi a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia (2010 júniusában tartandó) 99. ülésének napirendjére, hogy a jelenséget a kétszeri megvitatás módszerével tárgyalja. Ennek célja, hogy meghatározza a legjobb módját a munkavállalók ezen kategóriája számára nyújtandó jogok és megfelelő munkafeltételek biztosításának. Az ILO a legalkalmasabb eszközök tárgyában már kezdeményezte is a vitát az államok és a szociális partnerek között. Az EGSZB szeretné, ha egy hatékony, és az e munka sajátosságaihoz igazított eszközt is elfogadnának. Kéri továbbá az európai szereplőket, a tagállamokat és a szociális partnereket:

1.1 További kutatások folytatására annak érdekében, hogy adatok álljanak rendelkezésre a szabályozásokról, a háztartási alkalmazottak foglalkoztatási és munkakörülményeiről, a szociális védelmükről, valamint ezek tagállamokbeli alkalmazásáról. A jelenlegi elemzések részlegesek és nem teszik lehetővé az európai szintű összehasonlítást, miközben az egyes helyzetek nagyon eltérőek.

1.2 Adóügyi, társadalombiztosítási, valamint munka- és polgári jogi előírásokat magukban foglaló jogi szabályozások bevezetésére a tagállamokban, ami nagyobb mértékben ösztönzi a háztartásokat a háztartási alkalmazottak bejelentett módon való foglalkoztatására, illetve a potenciális háztartási alkalmazottakat a legális szerződésen alapuló munkavállalásra.

1.3 Tanácsok és ajánlások kidolgozására és széles körű terjesztésére a munkaadó magánszemélyek, valamint az általuk foglalkoztatott háztartási alkalmazottak számára; a munkaadók és az alkalmazottak kötelezettségeiről és jogairól szóló tájékoztatás és képzés ösztönzésére, különösen amennyiben létezik a munkaadóknak kedvezményeket vagy adókedvezményeket biztosító rendszer.

1.4 A létező referencia-útmutató bővítésére, amely ismerteti a háztartáson és családon belüli minőségi munkavégzés feladatait és az azzal járó felelősségi köröket, illetve a szükséges készségeket és képességeket, továbbá a különböző országokban tapasztalható helyzetek összehasonlítására, és az e tevékenységekről folytatott európai ágazati párbeszéd ösztönzésére.

1.5 A különböző szervezeti típusok (közszolgálatok, vállalatok, szövetségek, szövetkezetek, közvetlen foglalkoztatás) összehasonlítására, az alkalmazottak jogai és a nyújtott szolgáltatás minősége szempontjából.

1.6 Az olyan jellegű munkaszervezés megteremtésére, amely lehetővé teszi a helyettesítést a munkaadók vagy ügyfelek háztartásában (ami nélkül pusztán illúzió marad a szabadsághoz, a betegszabadsághoz, valamint a szülési és a képzési szabadsághoz való jog), és amely magában foglalja a két háztartás között utazással eltöltött idő javadalmazását is. Szükség van a munkavállalók szervezetbe való tömörülésének a lehetőségére is, hogy ezáltal megvédhessék jogaikat, ki tudjanak törni elszigeteltségükből, és hogy a vállalatok és közigazgatási szervek alkalmazottaival azonos jogokról tárgyalhassanak munkaadóikkal.

1.7 A szakmai tapasztalatról és az egész életen át tartó tanulásról szóló bizonyítványok biztosítására, e munka értékének elismerése érdekében, valamint azért, hogy a munkaadók és ügyfelek biztosítékot kapjanak a foglalkoztatottak szakmai képességeiről.

1.8 Az innováció ösztönzésére ennek az ágazatnak a megszervezésében, a hatékonyabb és hasznosabb megvalósítás érdekében támogatva az innovatív gondolatok kipróbálását és az új szervezési és partnerségi formák kifejlesztését.

1.9 A háztartási munkavégzésre jellemző szakmai kockázatok csökkentésére és megelőzésére, valamint olyan munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági, illetve társadalombiztosítási feltételek garantálására (ideértve a szülési szabadságot és a nyugdíjat is), amelyek nem rosszabbak más alkalmazottakénál.

1.10 Az ebben az ágazatban elterjedt illegális munka elleni küzdelemre és a visszaélések áldozatává váló, rendezetlen státuszú bevándorló női munkaerő védelmére: a „kettős büntetés” eltörlésére e nők esetében, akiket visszatoloncolnak hazájukba, amikor az elszenvedett erőszak, sőt szexuális zaklatás, vagy a fizetésük elmaradása miatt a rendőrségre mennek panaszt tenni. E nők védelme érdekében alkalmazni kell a nemzetközi egyezményeket ⁽¹⁾.

2. Általános megjegyzések

2.1 Megállapítások

2.1.1 Takarítónők, dajkák, otthoni kisegítők, bejárónők ... e kizárólag nők által űzött foglalkozások nem számítanak még valódi mesterségnek, azért is, mivel a háziasszonyok ingyen végzik ezt a munkát. Akkor, amikor a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet a „háztartási alkalmazottak emberhez méltó munkájával” foglalkozik, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság mélyebben kívánja vizsgálni a 2009 októberében a nemek közötti egyenlőség, a gazdasági növekedés és a foglalkoztatási arány közötti kapcsolatokról elfogadott véleményében ⁽²⁾ felvetett témákat: e vélemény rámutatott arra, hogy a személyeknek szolgáltatást nyújtó foglalkozások professzionalizálása jelentőséggel bír mind a nemek közötti egyenlőség, mind pedig a gazdasági növekedés szempontjából.

2.1.2 Az európai államok a személyeknek történő szolgáltatásnyújtást át nem helyezhető munkahely-kínálatnak tekintik. Sok esetben adómentességeket vagy kedvezményeket vezetnek be, amelyek célja az illegális foglalkoztatás kifehéritése és az új munkahelyek létrehozásának oly módon való ösztönzése, hogy segítik a kedvezményezettet magánéletük és hivatásuk jobb összeegyeztetésében.

2.1.3 A 2010. júniusi konferenciára készített ILO-jelentés ⁽³⁾ szerint a háztartási munka az iparosodott országokban a teljes foglalkoztatás 5–9 %-át teszi ki. E jelentés bevezetőjében megállapítják, hogy „számos országban a fizetett háztartási munka továbbra is egy gyakorlatilag láthatatlan foglalkoztatási forma. Nem gyárban vagy irodában, hanem egy magánszemély otthonában végzik. Az alkalmazottak nem családfenntartó férfiak, hanem az esetek túlnyomó többségében nők. Nem másokkal együtt végzik munkájukat, hanem a négy fal között, egyedül. Munkájuk célja nem a hozzáadott érték előállítás, hanem ellátás és szolgáltatás nyújtása háztartások millióiinak. A háztartási munka leggyakrabban olyan nem fizetett feladatokat takar, amelyeket hagyományosan a nők végeznek otthonukban. Ez magyarázatot ad arra, hogy anyagilag miért alulértékelt ez a munka, valamint arra is, hogy miért végzik gyakran informálisan és illegálisan. Nem tartják a munkajog általános keretébe illeszkedő megszokott munkának, habár eredete az »úr-szolga« kapcsolatra vezethető vissza. Ezért a jogi rendelkezések jelentős része nem foglalkozik a

háztartási munka sajátos munkaviszonyával, emiatt pedig e dolgozók egyenlőtlen, igazságtalan és sokszor kizsákmányoló elbánásban részesülnek” ⁽⁴⁾.

2.1.4 „Gyakorlatban a médiában a bántalmazásról és kizsákmányolásról szóló beszámolók, ideértve a szexuális erőszakot és a rabszolgáltatás eseteit is, mindenekelőtt a munkaadójuknál lakó, külföldről bevándorolt háztartási alkalmazottak esetében”, teszi hozzá. Miközben folyamatosan nő az ebben az ágazatban foglalkoztatott személyek száma, a háztartási munka továbbra is a legbizonytalanabb, a legrosszabbul fizetett, a legkevésbé védett, és az egyik legkockázatosabb foglalkoztatási forma. Mivel egy sajátos, a nemzetközi szabályozások által le nem fedett foglalkoztatási formáról van szó, az ILO 1948 óta a megfelelő szabályozás kidolgozásán fáradozik.

2.1.5 Ez a vélemény a lakóhelyen, a háztartás számára végzett fizetett háztartási munkáról szól, ideértve a háztartási feladatokat, a gyermekgondozást és más személyes szolgáltatásokat. Nem foglalkozik sem a szociális szolgáltatásokkal, sem pedig a magánvállalkozásokkal, ehelyett a magánszemélyek által foglalkoztatott munkavállalók munkakörülményeit tárgyalja. Mivel az e munka által érintettek – vagyis azok, akik végzik, és azok, akiknek a javára végzik – száma egyre nő, és mivel sajátos jelleggel bír, fontos, hogy e sajátosságokhoz igazodó, megfelelő szabályozási rendszerbe illeszkedjen.

2.1.6 Az európai háztartásokban alkalmazott legtöbb férfinak és nőnek több munkaadója van. Csupán a – gyakran bevándorló háttérrel rendelkező – női alkalmazottak kis része él munkaadója otthonában. Igen gyakori a nem hivatalos munkaviszony. A háztartásokban dolgozó nők gyakran kiszolgáltatott személyek, akik vidékről érkeznek, alig ismerik jogukat és alacsony az iskolázottsági szintjük, vagy bevándorlók, akik rosszul beszélik a fogadó ország nyelvét.

2.1.7 A törvényi helyzettől függetlenül a munkajog vállalatok számára lett kidolgozva, és a gyakorlatban az esetek túlnyomó többségében nem alkalmazzák a háztartásban elvégzett munkára, vagy pedig nehezen ellenőrizhető, illetve nem is kerül sor ellenőrzésre. Nem alkalmazhatóak egyébként a nyereségérdekelt, jövedelemtermelő tevékenységeket szabályozó előírások sem. E munkát Adam Smith ⁽⁵⁾ nem termelő jellegű munkának tartja. Értékét nem ismerik el, miközben nélkülözhetetlen a társadalom működése szempontjából.

2.1.8 „A háztartási alkalmazottakat, mivel jogállásukat a munkajog sok esetben nem határozza meg világosan, gyakran kizárják a hivatalos szabályozásokból, úgy a szövegek, mint a tettek szintjén.” ⁽⁶⁾ Habár a háztartási alkalmazottak az uniós tagállamokban az előírások szerint nincsenek kizárva az általános munkajogi normákból, a gyakorlatban igen ritkán alkalmazzák rájuk ezeket az előírásokat. A munkaadó magánszemélyek rosszul tájékozottak kötelezettségeikről és felelősségeikről. A háztartásokban alkalmazott nők elszigeteltek, következőképpen nehezen tudnak szervezetbe tömörülni.

⁽¹⁾ Lásd a vendégmunkások jogállásáról szóló európai konvenciót, valamint az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezményét.

⁽²⁾ HL C 318., 2009.12.23., 15. o.

⁽³⁾ Lásd ILO: „Emberhez méltó munkát a háztartási alkalmazottak számára” – IV. jelentés a nemzetközi munkaügyi konferencia 99. ülésére, 2010. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_104701.pdf

⁽⁴⁾ Vö. ua., 1. o.

⁽⁵⁾ Vö. ua., 11. o.

⁽⁶⁾ Lásd ugyanott.

2.2 A professzionalizálás meghatározása

2.2.1 A háztartási és a házimunka fogalma olyan feladatokat takar, amelyek a családban végzett kötetlen tanulás tárgyát képezik. Ez a tanulási folyamat generációról generációra változik. Európában a gyapjúfonást és a baromfietetést ma a mosógép mosási programjának kiválasztása helyettesíti, de ide tartozik a szupermarketek frissárupultja előtt a le nem járt szavatosságú élelmiszerek kiválasztása is. El kell ismerni ezt a kötetlen tanulást, és meg kell határozni az ismeretek és a képességek szükséges tartalmát. Az egész életen át tartó tanulást is be kell vezetni. A többi ágazathoz hasonlóan e területre is be kell, hogy gyűrűzzenek a technológiai innovációk, és integrálni kell a táplálkozás területére vonatkozó új ismereteket, valamint a környezet megőrzésére vonatkozó új követelményeket.

2.2.2 E foglalatosságok jobb feltételek közötti végzése a teljesítendő feladatoknak, a felelőségeknek és az elvárt készségeknek a pontos leírását, majd a szükséges ismeretek formális elsajátítását, vagy pedig a gyakorlati tapasztalat elismerését követeli meg annak érdekében, hogy bármely ügyfél számára hibátlanul szolgáltatni tudják ezeket. A tanulást és a tapasztalatok birtoklását egy alkalmassági bizonyítvánnyal kellene elismerni. A munkaadóknak és az ügyfeleknek is érdeke, hogy olyan személyekhez fordulhassanak, akik igazolt képességekkel rendelkeznek.

2.2.3 A professzionalizálás lehetővé teszi az alkalmazottnak, hogy a hivatalokban vagy a műhelyekben dolgozó munkavállalókkal azonos jogokat és védelmet élvezzenek: a két háztartás közötti utazást magában foglaló méltányos fizetés, a heti munkaidő meghatározása, a fizetett szabadság lehetősége, a higiéniai és biztonsági előírások tiszteletben tartása, a méltányos nyugdíj, az anyasági védelem⁽⁷⁾, a fizetett betegszabadság, a rokkantsági ellátás, az elbocsátásra vagy a munkaszerződés felbontására vonatkozó szabályok, a visszaélés esetén rendelkezésre álló jogorvoslat, valós hozzáférés a szakképzéshez és a karrierépítéshez ugyanúgy, mint a többi szakma esetében. A szerződés kötés elterjedésével lehetővé válna mind a munkavállaló, mind pedig a munkaadó védelme.

2.2.4 A professzionalizálás révén e munka mesterség lesz, és lehetővé válik az e tevékenységet végző nőkről élő sztereotípiák leküzdése. A professzionalizálás felé történő előrelépést a nők és a férfiak közötti egyensúly mértékével lehetne mérni.

2.3 A háztartási munka meghatározása

2.3.1 A háztartási munka legfőbb jellemzője, hogy láthatatlan. Igen ritka a háztartási munkát végzők feladatainak, és elsősorban a rájuk háruló felelőségeknek a megnevezése és felsorolása. A munkaadók olyan személyekre bízák otthonukat és gyermekeiket, akiknek a képességeit nem áll módjukban leellenőrizni⁽⁸⁾. Az otthonokban végzett, a családok mindennapi életét biztosító – időkölségvetésben kifejezhető – munka értékét

érintő felmérések⁽⁹⁾ hangsúlyozzák, hogy a társadalom nem lenne működőképes e munka elvégzése nélkül. Ezt az értéket el kell ismerni.

2.3.2 A háztartási és családi munka olyan tevékenységeket érint, amelyeket az állami szociális ellátók, az állam által fenntartott szervezetek vagy a magánvállalkozások által alkalmazott személyek, illetve közös megegyezéssel, bejelentett vagy nem bejelentett módon a magánszemélyek foglalkoztatásában álló háztartási alkalmazottak végeznek. Bár a háztartási munkát minden esetben majdnem kizárólag nők végzik, a foglalkoztatási és munkakörülmények általánosságban véve kedvezőbbek az állami szociális ellátók és a vállalkozások alkalmazásában, ahol az alkalmazottak szervezetekbe tömörülhetnek, a szociális partnerek a kollektív megállapodásról tárgyalnak, illetve lehetséges az adminisztratív kontroll.

2.3.3 Az ILO-jelentés⁽¹⁰⁾ megállapítja: „Az ILO-nak a foglalkozásokra vonatkozó nemzetközi osztályozási rendszere (CITP) alapján a háztartási munkát két nagy (5. és 9.) csoportba sorolják, bizonyos feladatokat és bizonyos szintű képzettséget társítva ezekhez. Az 5. nagy csoport a kereskedelmi létesítményeket, az intézményeket és a magánháztartásokat foglalja magában. Két nagy kategóriát fed le: házvezető(nő) és éttermi kiszolgáló személyzet (512. alcsoport), ideértve a háztartási és a vele azonos besorolású személyzetet, valamint a szakácsokat; gondozó és a vele azonos besorolású személyzet, ideértve a gyermekfelügyeletet és az otthoni ápolást ellátó személyzetet (513. alcsoport). Az 5121. cím alatt érintett feladatok a háztartási szolgáltatások szabályozására helyezik a hangsúlyt. Az 5131. csoport meghatározása szerint a gyermekfelügyelők olyan személyek, akik »felügyelik a munkaadó gyermekeit és nyomon követik mindennapi tevékenységüket«, feladataik pedig a következők:

- segítik a gyermekeket a tisztálkodásban, az öltözködésben és az étkezések ideje alatt,
- iskolába kísérik, illetve hazaviszik a gyermekeket, és elkísérik őket szabadidős tevékenységeikre,
- játszanak a gyermekekkel, illetve szórakoztatják őket, felolvasnak nekik vagy történeteket mesélnek,
- rendben tartják a gyermekek háló- és játszószojóját,
- foglalkoznak a gyermekekkel az iskolai ebézünet ideje alatt, vagy az egyéb tanítási szünetekben,
- foglalkoznak a gyermekekkel az iskolai kirándulások, múzeumlátogatások vagy más hasonló kirándulások ideje alatt,
- ellátják a fentiekhez kapcsolódó feladatokat,
- más munkavállalókat ellenőriznek.

Az otthoni ápolószemélyzetre (5133. csoport) hasonlóképpen érvényes, hogy »foglalkoznak bizonyos személyes szükségletekkel, és általánosságban véve otthoni ápolást nyújtanak olyan személyeknek, akiknek testi vagy szellemi betegségeik, fogyatékosságuk, vagy az idős korhoz kötődő gyengeségük miatt szükségük van erre«. Az e kategóriába tartozó munkavállalók, ideértve az otthoni ápolást végző személyzetet is, a következő feladatokat látják el:

⁽⁷⁾ A szülési szabadságról szóló irányelv felülvizsgálata (a Tanács 1992. október 19-i, 92/85/EGK irányelve) bevezeti a háztartási alkalmazottak jogát e szabadságra.

⁽⁸⁾ HL C 277., 2009.11.17., 102. o.

⁽⁹⁾ Háztartási munka: megfizethetetlen vagy értéktelen?, Marianne A. Ferber és Bonnie G. Birnbaum (1977), <http://www.roiow.org/1980/387.pdf>;

Időfelhasználás a gyermekgondozásban és a háztartási munkában, valamint a gyermekek összköltsége, Björn Gustafsson és Urban Kjulin © 1994 Springer, <http://www.jstor.org/pss/20007438>.

⁽¹⁰⁾ Lásd a 3. lánjegyzetet, 31–32. o.

- segítenek a lefekvés és a felkelés alkalmával, valamint az átöltözéskor,
- cserélik az ágyneműt, segítenek a fürdésnél és a tisztálkodásnál,
- felszolgálják a maguk által vagy harmadik fél által elkészített ételeket, és megetetik a gondozottat, ha az segítségre szorul,
- odaadják a felírt gyógyszereket és felügyelik a gyógyszerek bevételét,
- az egészségi állapot romlásának minden jelét észlelik és erről tájékoztatják a kezelőorvost vagy az illetékes szociális szolgálatokat,
- ellátják a kapcsolódó feladatokat,
- más munkavállalókat ellenőriznek.

A 913. alcsoport »a bejárónőket és más kisegítőket, a takarítókat és a mosást végző személyeket« érinti. A magánszemélyek otthonában, szállodákban, hivatalokban, kórházakban és más létesítményekben, illetve a mindenféle gépjárműben végzett, a belső terek és a bútorok tisztán tartására irányuló munkákra vonatkozik. Ez az alcsoport a bejárónőket és a háztartásokban takarítókat, valamint a kézzel történő mosást és vasalást végzőket foglalja magában. A 9131. cím alá sorolt bejárónők és a háztartásokban takarítók »söprést, porszívózást, padlófelmosást és fényezést végeznek, rendben tartják az ágyneműt, megveszik a háztartásban szükséges termékeket, elkészítik és felszolgálják az ételeket, emellett pedig sok más háztartási feladatot is ellátnak«.

2.3.4 Ha az orvosi ellátás nem is képezi a háztartási munkák részét, a bejárónőnek vagy pótmamának képesnek kell lennie arra, hogy beadja a gyógyszereket a gondjaira bízott személyeknek, és reagáljon az olyan váratlan eseményekre, melyek veszélyeztetik e személyek életét. Erre a feladatra ki kell őt képezni.

2.3.5 Az ezeket a feladatokat végző személyeknek munkaadójuk távolléte vagy függőségi helyzete esetében önállóan kell lenniük és be kell tudniuk osztani idejüket, bizalmat kell keltőnek kell lenniük – hiszen rájuk bízuk otthonunk kulcsát, gyermekeinket, idős szüleinket, vagyis azokat, akik számunkra a legértékesebbek –, felelősségteljesnek, kezdeményezőkésszűnek és diszkrétnak kell lenniük, és amikor teljes felelősség nehezedik rájuk a gyermekek vagy a függőségi helyzetben lévők iránt, egyszerűen több feladatot is el kell tudniuk végezni, ébernek, figyelmesnek, meggyőzőnek, türelmesnek, kiegyensúlyozottnak kell lenniük, tudniuk kell összpontosítani, odafigyelni, tekintéllyel kell rendelkezniük, és tudniuk kell, mi a teendő baleset esetén. Empátiával, továbbá pszichológiai, dietetikai, higiéniai ismeretekkel is kell rendelkezniük.

2.4 A háztartási munka jellemzői

A háztartási munka bizonytalan helyzetű és rosszul fizetett, mivel értékét nem ismerik el. Ez több okra is visszavezethető: a háziasszonyok ingyen is elvégzik, a munkaadók magánszemélyek, akik nem tudnak, vagy nem akarnak többet fizetni, egyedül dolgozó nők végzik, túlnyomórészt több munkaadónak is, e nőknek nincs lehetőségük önszerveződésre, nem sztrájkolhatnak, nem tudják a vállalati dolgozókhoz hasonlóan a termelést követeléseik alátámasztásaként megakadályozni, az ilyen foglalkozásokhoz kötődő elképzelések, valamint a nő és az anya képéhez tapadt sztereotípiák elfedik a munka mögött

rejlő valódi szakképzettséget, a munkavégzés helye magánlakás, így azt lehetetlen ellenőrizni, végül a gyakran illegális helyzetben lévő, jogokkal nem rendelkező bevándorlók munkája.

2.4.1 E tevékenységeket bizonytalanság övezi, a háztartás szükségleteivel összefüggésben: a gyermekek növekszenek és önállósodnak, a gondozásra szoruló idősök meghalnak, és amikor a háztartás forrásai csökkennek, például a munkanélküliség miatt, megválnak a háztartási alkalmazottól.

3. Részletes megjegyzések

3.1 A professzionalizálás céljai

3.1.1 A családi élet és a munka jobb összeegyeztethetősége

3.1.1.1 A nők munkavállalása, amely a nemek közötti egyenlőség előfeltétele, tette szükségessé olyan szolgáltatások létrejöttét, amelyek helyettesítik a háztartásbeli nők által végzett munkákat. A nők munkavállalása jelentősebb pénzügyi eszközöket is biztosított a családok számára, sokuknak lehetővé téve ilyen szolgáltatások igénybe vételét, ami egyben munkalehetőségeket is teremt.

3.1.1.2 Ezek a szolgáltatások azért alakultak ki, mert nélkülözhetetlenek a családi élet és a szakmai élet közötti egyensúly kialakításához. A férfiaknak és nőknek lehetőségük kell legyen arra, hogy ne a családi és magánéletük rovására végezhesék szakmai munkájukat, ebben az esetben pedig harmadik személyekre kell bízniuk a családi és háztartási feladatok egy részét.

3.1.1.3 Ahhoz, hogy egyenlőséget érjünk el a nők és a férfiak között a munkaerő-piaci részvétel terén, és hogy tekintettel legyünk a népesség előregedése által kiváltott új szükségletekre, a jövőben továbbra is fejlődniük kell ezeknek a szolgáltatásoknak, ezek tehát az alkalmazottak még jelentősebb részét fogják érinteni.

3.1.2 Minőségi munkahelyek és szolgáltatások

3.1.2.1 Ha fejleszteni akarjuk ezeket a szolgáltatásokat, akkor garantálni kell minőségüket, általánossá kell tenni a már létező képzéseket, be kell vezetni az egész életen át tartó tanulást a fejlődés nyomon követésére, és bővíteni kell a képességek ellenőrzésének lehetőségét. A professzionalizálás azt jelenti, hogy javul az ilyen foglalkoztatás minősége az ügyfelek és kedvezményezettek, valamint az alkalmazottak szempontjából is. Ez a legbiztosabb útja annak, hogy a jövőben olyan jelölteket találjunk, akik kedvet éreznek ehhez a foglalkozáshoz.

3.1.3 A szegénység elleni küzdelem

3.1.3.1 Köztudott, hogy Európában a nőket nagyobb arányban sújtja a szegénység. Az alacsony fizetések és a munkaviszony bizonytalansága, a bejelentetlen munka – amelyek a háztartási munka jellemzői – a társadalmi kirekesztés tényezői. Európában a háztartási munka területén a legjelentősebb a bejelentetlen munka, megelőzve az építőipari és a vendéglátó-ipari ágazatot ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Lásd: „Be nem jelentett munka az Európai Unióban”, az Eurobarometer 284. sz. különkiadása, wave 67., 2007. október 3., 21. o.

3.1.4 Az informális munkavégzés és az illegális bevándorlás elleni küzdelem

3.1.4.1 A modern rabszolgaság Európában kiderített esetei a rendezetlen státusú háztartási alkalmazottakat érintik, akiknek a munkaadó nem fizet, hanem cserébe a tartózkodási engedély megszerzését ígéri. Ezek a munkavállaló nők a legsebezhetőbbek: nem mernek panaszt tenni a rossz bánásmóddal, erőszakkal és szexuális visszaélésekkel kapcsolatban, mivel félnek, hogy kiutasítják őket. A háztartási munkát össze kellene kapcsolni az irányított bevándorlással, amely jelenleg a magasan képzett személyekre összpontosít. Európa demográfiai helyzete szükségessé teszi a bevándorlás által biztosított lehetőségek igénybevételét, különösképpen a függő helyzetben lévő idős személyek szükségleteinek kielégítése terén.

3.1.4.2 Az informális munkavégzés következtében a dolgozó nem részesül szociális védelemben, a közösség pedig nem jut adóbevételhez és szociális járulékhöz. Rontja a háztartási munkáról alkotott képet, alantas munkavégzésként állítván be azt, ez pedig erősíti a sztereotípiákat és káros az egész szakma arculatára nézve is. Emellett növeli az elszegényedés kockázatát.

3.1.4.3 A nem bejelentett háztartási munka jelenségének visszaszorítása érdekében számos olyan – ülönösen adóügyi, társadalombiztosítási, valamint munka- és polgári jogi előírásokat magukban foglaló – intézkedésre van szükség, amely beépül az egyes tagállamok jogrendszerébe. A nem bejelentett módon történő foglalkoztatásra vagy munkavégzésre való hajlandóság oka többnyire gazdasági jellegű, mivel ez a munka mindkét fél számára jövedelmezőbb, mint a bejelentett munka. A tagállami intézkedések céljaként a jövedelmezőségben tapasztalható különbségek csökkentését kellene kitűzni. Fontos továbbá, hogy az intézkedéseket a helyi társadalmi és kulturális körülményekhez alkalmazkodó kezdeményezések támasszák alá (médiakampány, közszereplők példamutatása, tájékoztatás a nem bejelentett munkával kapcsolatos kockázatokról).

3.2 Foglalkoztatási feltételek

3.2.1 A munkáltatói szervezetek és a szakszervezetekbe tömörült alkalmazottak tárgyalások útján kollektív szerződésekről állapodtak meg. Ezekre az előrelépésekre kell támaszkodni a háztartási alkalmazottak sorsának javítása érdekében. Tanulmányozni kell a háztartási munkákat jelenleg szabályozó kollektív szerződéseket, és a legjobb gyakorlatokból ihlet merítve lehetne ezeket általánossá tenni. A különböző szervezeti típusokat (vállalatok, szövetségek, szövetkezetek, közvetlen

foglalkoztatás) is össze kell hasonlítani az alkalmazottak jogai, valamint a nyújtott szolgáltatás minősége szempontjából.

3.2.2 Számos európai országban a munkaadó magánszemélyek és a háztartási munkát vállaló nők is rosszul tájékozottak jogaikról és kötelezettségeikről. A munkaadók a bejárónőre vagy a dajkára nem úgy tekintenek, mint jogokkal rendelkező alkalmazottra. A sztereotípiák miatt a munkaadók pusztán segítőnek tekintik őket, akiknek szívességből néhány órás munkát adnak. Gyakran semmiféle írott munkaszerződést nem ír alá a két fél, nincsenek egyértelműen meghatározva a munkafeltételek, a fizetések, a szabadságok, a munkaidő, a feladatok, a szerződés felbontása, a végkielégítés. Világosabbá kell tenni mindenki jogait és kötelezségeit, ez védelmet jelent a munkaadó számára is, akinek jobban át kellene látnia a háztartási alkalmazott felvételével járó kockázatokat (lopás, baleset), valamint saját kötelezségeit is.

3.2.3 Higiénia és biztonság: a háztartási munkát veszélytelennek tekintik helytelen módon. Az égési sérülések, vágott sebek, háztartási termékekkel való mérgezés, esés, háztartási gépek miatti áramütés mind gyakori balesetek, főként, ha a munkaadó nincs tudatában annak, hogy figyelembe kell venni a biztonsági szabályokat, és nem tájékoztatja a munkavállalót a veszélyekről és elkerülési módjairól.

3.2.4 Egészség, anyasági védelem, nyugdíj: a szülési szabadság gyakran elbocsátáshoz vezet, mivel a munkaadónak szüksége van arra, hogy valaki elvégezze a háztartási munkát, ezért más alkalmazottat keres, és nem érzi kötelességének, hogy visszavegye a szülési szabadságról visszatérő munkavállalót. Az időszakos helyettesítést biztosító szervezet nélkül lehetetlen a jogok alkalmazása, amelyek így elméletiek maradnak. A társadalombiztosítási és nyugdíjrendszerek gyakran alkalmatlanok a több munkaadónál végzett néhány órás munkavégzés figyelembe vételére.

3.2.5 Szakképesítés, képzés: a szükséges kompetenciák hosszú ideig informális tanulás tárgyát képezték. Az elmúlt néhány évben megállapítható, hogy az ilyen ismereteket egyre kevésbé adják át egymásnak a családban. A fiatal anyák tanácsalannok első gyermekük megszületésekor, a fiatal szülők már nem tudják, hogyan kell kiegyensúlyozott tápértékű ételeket készíteni, inkább a készen kapható ételeket részesítik előnyben, ami a gyermekkori elhízás egyik oka. A feladatok és a kompetenciák megnevezése és oktatása lehetővé tenné, hogy szélesebb körben terjedjenek el, mégpedig mindkét nem körében.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

463. PLENÁRIS ÜLÉS, 2010. MÁJUS 26. ÉS 27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az állatjóléti címkézésre, valamint az állatok védelmével és az állatjóléttel foglalkozó referenciaközpontok európai hálózatának létrehozására irányuló lehetőségekről

(COM(2009) 584 végleges)

(2011/C 21/08)

Előterjesztő: **Leif E. NIELSEN**

2009. október 28-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az állatjóléti címkézésre, valamint az állatok védelmével és az állatjóléttel foglalkozó referenciaközpontok európai hálózatának létrehozására irányuló lehetőségekről

COM(2009) 584 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2010. május 6-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a 2010. május 26-i ülésnapon) 106 szavazattal 2 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Fennáll az igény egy olyan címkézési rendszer kialakítására, amely az állati termékeket illetően objektív alapokon nyugvó, jobb választási lehetőségeket bocsát a fogyasztók rendelkezésére, azokban az esetekben, amikor az állatjóléti követelmények meghaladják az EU minimálkövetelményeit. A címkézés megbízható információkon alapuló elismert garanciát kíván adni, amely a fogyasztókkal való kommunikációra alkalmas.

1.2 A rendszernek tudományos alapokon nyugvó normák értékelésén és összehasonlításán kell alapulnia. A rendszernek önkéntes jellegűnek, harmonizáltnak és piacorientáltnak kellene lennie, továbbá pontosan meghatározott kritériumok betartása mellett a tanúsításra, valamint magán- és egyéb címkékkel való kombinációs lehetőségekre kellene épülnie. A címkézési rend-

szereknek egyúttal a nemzetközi kötelezettségeknek is eleget kellene tennie, és megfelelő feltételek mellett alkalmazhatónak kell lennie az EU-ba irányuló importra is.

1.3 Az EGSZB értékeli az Európai Bizottság kezdeményezésére végrehajtott mélyreható vizsgálatokat, amelyek alapján felmérték a címkézési rendszerekre és a referenciaközpontok európai hálózatának létrehozására irányuló különböző lehetőségek következményeit. A vizsgálatok legrealisabb lehetőségként egyértelműen egy olyan címkézési rendszerre utalnak, amely megfelel a fent ismertetett szempontoknak; ez egyben az EGSZB korábbi ajánlásaival is egybevág ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Az EGSZB az állatvédelmi címkézésről szóló, 2007. március 15-i feltáró véleményét a Tanács német elnöksége kérésére dolgozta ki (HL C 161., 2007.7.13., 54. o.).

1.4 Az Európai Bizottság ettől függetlenül elmulasztja az ún. „garanciarendszer” iránti követelés megvizsgálását, valamint a prioritások meghatározását ezen lehetőségek számára. Ehelyett megválaszolatlanul hagyja e kérdéseket, noha legtöbbjük nem realiztikus. Ésszerűbb lett volna, és a folyamatot is előbbre vitte volna, ha az Európai Bizottság konkrét javaslatot vázol fel a további tárgyalások alapjául. Ez nem utolsósorban azért lett volna fontos, mivel a Tanács két évvel ezelőtt kérte az Európai Bizottságot, hogy az EGSZB ajánlásait vegye a további tárgyalások alapjául.

1.5 A vitát nem kellene feleslegesen elnyújtani, különösen a „Welfare-Quality”-projektre ⁽²⁾ való tekintettel, amelyek az eredményeit a lehető leghamarabb gyakorlatba kellene átültetni. Ezen túlmenően a részt vevő intézmények között meglévő hálózatot és a kutatók kötelezettségvállalását továbbra is fenn kellene tartani, és ki kellene használni, anélkül hogy túl sok időt vesztesztek az elméleti lehetőségek konkrét javaslatok nélküli további megvitatására.

1.6 Így a „Welfare Quality”-projekttel szilárd alapot teremtettek azon tudományos mutatók kidolgozásához, amelyek elsősorban az állatok jóllétén és viselkedésén – ezzel együtt pedig közvetett módon az alkalmazott termelési rendszereken és módszereken – alapulnak, és amelyeket tovább lehet fejleszteni egy átlátható és megbízható fogyasztói tájékoztatást nyújtó osztályozás irányába.

1.7 Az EGSZB ezek alapján támogatja, hogy a „Welfare Quality”-projekt továbbfejlesztett formájaként európai hálózatot építsenek ki. Az EGSZB a korábbi ajánlásaival összhangban úgy véli, hogy az említett lehetőségek közül a legjobb megoldás a címkézési rendszernek egy központi koordinált hálózattal való összekötése. Szükséges lenne, hogy az érintett szereplők időben és széles körben befolyásolni tudják a rendszer működését és a normák meghatározását.

1.8 A javasolt szabályozásnak azon, jelenleg érvényes uniós minőségi szabályozások kiegészítéseként kell szolgálnia, amelyek fenntartott jelöléseket alkalmaznak az ökológiai termékek és tojástermelési technológiák esetében, illetve az olyan földrajzi jelölések és hagyományos specialitások szabályozásának kiegészítéseként, amelyek elsősorban a termelési rendszerekre és a származásra, nem pedig az állatvédelemre vonatkoznak.

2. Háttér

2.1 Mérhető mutatók, szigorúbb állatvédelmi normák, címkézés, és az európai hálózat kialakítása adják az Európai Bizottság állatvédelmi cselekvési tervének ⁽³⁾ lényeges elemeit.

⁽²⁾ A „Welfare Quality®” uniós finanszírozású kutatási projektet 2004 és 2009 között 39 intézet mintegy 250 kutatója, és 13 európai ország felsőoktatási intézményei, valamint a témában jártas harmadik országok hajtották végre. A projekt keretében tudományos alapokon állatjóléti követelményeket és olyan gyakorlati stratégiákat dolgoztak ki, amelyek az állatvédelmi szempont beépítését célozták a mezőgazdaság-feldolgozás-kereskedelem-értékesítés láncba, a fogyasztók számára is biztosítva a megfelelő információkat.

⁽³⁾ COM(2006) 13, 2006. január 23.

A cél az, hogy a fogyasztók jobb alappal rendelkezzenek olyan állati termékek kiválasztásához, amelyeket az uniós minimum-követelményeknél szigorúbb állatvédelmi normák mellett állítottak elő. Ez a jobb tájékoztatás, az állatvédelem iránt való fogékonnyá tétel, normák kidolgozása, valamint bevált eljárásoknak az európai állatvédelmi és állatjóléti hálózat keretén belüli cseréje és alkalmazása révén valósulhat meg. A civil társadalom képviselőjeként és változatos összetétele alapján az EGSZB nyilvánvaló feladata hozzájárulni egy rugalmas és működő rendszer felállításához.

2.2 A jelentés a Tanács 2007. májusi felkérésén alapul, amely az állatjóléti címkézési lehetőségek értékelését irányozta elő. Alapjául az EGSZB feltáró véleménye és a hozzá kapcsolódó konferencia ⁽⁴⁾ szolgált. A Tanács felkérte az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg az állatvédelmi címkézés lehetőségeit, figyelembe véve az EGSZB ajánlásait is, amelyek alapja annak megvizsgálása volt, hogy az állatvédelmi mutatókra épülő és a „Welfare Quality”-projekt céljai elérésével összhangban álló címkézési rendszer bevezetésének milyen gyakorlati lehetőségei vannak. Ezen túlmenően a Tanács, akárcsak az EGSZB, ehhez kapcsolódóan uniós szintű tájékoztatókampányt javasolt az állatvédelem és címkézési rendszer témájában.

2.3 A szóban forgó jelentés mellékletei széles körű külső kutatásokat tartalmaznak azokról a lehetőségekről, amelyek az állatjóléti címkézésre és az állatvédelemről szóló kommunikációra, valamint egy európai hálózat kiépítésével összefüggő szempontokra vonatkoznak. A Tanács kérésének megfelelően a jelentésről és a vizsgálatokról folytatott intézményközi eszmecserének kell az Európai Bizottság további megfontolásainak az alapját adnia.

2.4 A jelentés és az Európai Bizottság szervezeti egységei által végzett vizsgálatok hozzá tartozó összegzése összefoglalja a különböző kötelező és önkéntes címkézési rendszerek létező lehetőségeit, anélkül hogy kiemelne egyet közülük. Kiderül belőle azonban, hogy a jövőbeli rendszernek fogyasztóbarát információkon, tudományos alapokon, független tanúsítási szervek bevonásán, a versenytorzulások elkerülésének biztosításán, valamint nemzetközi kötelezettségvállalások betartásán kell alapulnia.

2.5 A referenciaközpontok európai hálózata az Európai Bizottság szerint alkalmas arra, hogy normákat és mutatókat harmonizáljon, meglévő forrásokat koordináljon, a bevált eljárások cseréjéhez hozzájáruljon, független információkat biztosítson, valamint hogy hozzájáruljon az átfedések elkerüléséhez. A választható megoldások: a jelenlegi helyzet fenntartása további intézkedések nélkül; egy centralizált megközelítés; illetve egy inkább feladatspecifikus stratégia, amelynek során centralizált és decentralizált elemek kerülnek meghatározásra.

⁽⁴⁾ Az „Állatjólét — az állatjólét javítása címkézés révén?” címmel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, az Európai Bizottság és a Tanács német elnökségének szervezésében 2007. március 28-án, Brüsszelben megrendezett konferencia hangsúlyozta, hogy figyelembe kellene venni az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. március 15-én elfogadott „Állatvédelmi címkézés” című feltáró véleményben tett javaslatokat (a Mezőgazdasági és Halászati Tanács 2797. ülésének következtetései, Brüsszel, 2007. május 7.).

2.6 Az Európai Bizottság erre vonatkozóan többek között meg fogja vizsgálni az adminisztratív hátrányokat és a költségeket, valamint a címkézési rendszerek és a termelési minőség viszonyát, például a biogazdálkodás esetében. Ennek során fel kell használni a „Welfare-Quality”-projekt eredményeit, és meg kell vizsgálni a lehetséges társadalmi, gazdasági és ökológiai következményeket. Az Európai Bizottság ezen túlmenően további vizsgálatokat is folytat majd annak megállapítására, hogy a korábbi közvélemény-kutatások során kinyilvánított vélemények megváltoztak-e, és ha igen, miért.

3. Megjegyzések

3.1 Az EGSZB továbbra is támogatja az Európai Bizottság állatvédelmi cselekvési tervét ⁽⁵⁾, és kedvezően értékeli, hogy az állatok védelméről és kíméletéről szóló jegyzőkönyv fontos szerepet tölt be a Lisszaboni Szerződésben, ami a téma iránti növekvő érdeklődésre utal ⁽⁶⁾.

3.2 A végrehajtott elemzések dokumentálják az állatvédelem és az állatjólét koherensebb és jobban koordinált megközelítésének szükségességét az EU-n belül. A tagállamokon belüli önkéntes címkézési rendszerek és minőségi szabályozások sokasága így zavarhoz, valamint ahhoz vezethet, hogy a termékeket helytelen és szakszerűtlen módon különböztetjük meg egymástól. Ezen túlmenően egyenlőtlen feltételek létrejöttét teszik lehetővé a termelési és kereskedelmi lánc érintett tagjai számára.

3.3 A fogyasztók etikai, minőségi vagy egyéb okokból is dönthetnek az állatvédelem mellett, dokumentáció hiányában azonban nem bíznak a piaci értékesítés során alkalmazott érvek helytállóságában és megbízhatóságában. Az uniós minimumkövetelményeket meghaladó állati termékek jobb piaci értékesítésének elengedhetetlen alapja ezért egy objektív és tudományos alapokon nyugvó dokumentáció. Az is világos, hogy a címkézés csak akkor éri el a kívánt hatást, ha az adatok érhetőek, és a fogyasztó megfelelő információkkal rendelkezik azok jelentéséről, valamint ha megfelelően érdeklődik ez iránt.

3.4 Ezért igény van arra, hogy felismerhető garanciát dolgozzunk ki, objektív és megbízható információk alapján. Az EGSZB 2007. évi véleményéhez kapcsolódóan feltétel nélkül támogatja az erre irányuló törekvéseket. Üdvözlí az időközben végrehajtott, rendkívül alapos munkát, és megérti az ehhez kapcsolódó időráfordítást.

⁽⁵⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő témában: „A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az állatjólétért és az állatok védelméért 2006 és 2010 között folytatott közösségi cselekvési tervről”, HL C 324., 2006.12.30., 18. o.

⁽⁶⁾ A 13. cikk alapján „az Unió és a tagállamok teljes mértékben figyelembe veszik az állatok mint érző lények kíméletére vonatkozó követelményeket, miközben tiszteletben tartják a tagállamok – különösen a vallási szertartásokra, kulturális hagyományokra és regionális örökségre vonatkozó – jogszabályi vagy közigazgatási rendelkezéseit és szokásait.” Ez a kötelező érvényű rendelkezés jegyzőkönyv formában váltja fel a korábbi becsületbeli megállapodást, és hatáskörrel ruhazza fel például az Európai Bíróságot, hogy jogvitákban határozzon.

3.5 Mindazonáltal célravezető lett volna, ha az Európai Bizottság a fennálló lehetőségeket prioritások szerint kategorizálta volna, és ha az ahhoz kapcsolódó politikai folyamat számára kiindulópontként felvázolt volna egy vagy több releváns javaslatot, többek között egy, az EGSZB ajánlásain alapuló javaslatot is. Minden arra mutat, hogy az átfogó elemzések egyértelműen megerősítik az EGSZB ajánlásait, amelyek szerint a címkézési rendszernek reálisan önkéntesnek, harmonizálnak és a piac által vezéreltnek kell lennie ahhoz, hogy ezáltal a minimumkövetelményeket meghaladó állati termékek vonatkozásában gyakorlati és realiztikus értékesítési lehetőségeket teremtsen.

3.6 Az Európai Bizottságnak fel kellene használnia az e területen Európa-szerte végzett átfogó munkákat – tudásalapú rendszerek alkalmazásával tájékoztatás nyújtható az áruk és szolgáltatások kínálójának és termelőjének egyaránt, és piacorientált intézkedések, valamint megfelelő fogyasztói magatartásformák ösztönözhetőek. Példa erre a méltányos kereskedelmi címkézés („fair trade” címke), az Erdőgazdálkodási Tanács, a Tengergazdálkodási Tanács és az Esőerdő Szövetség. A rendszer kezelése, a kiterjedés, a célok és a normák meghatározása adják a legfontosabb elemeket; emellett biztosítani kell a független vizsgálatot, a hatásvizsgálatot, a költség-haszon elemzést, valamint nyilvános közlemények és reklámok felügyeletét ⁽⁷⁾.

3.7 A kutatás összehangolása biztosítaná a források hatékonyabb felhasználását, és ebben az összefüggésben az EGSZB fontosnak tartja, hogy előmozdítsa az intézményközi vitát. Ez különösen a „Welfare-Quality”-projekt kontextusára érvényes, amelynek eredményeit hamarosan gyakorlati alkalmazásokra kellene váltani, a kutatók szerepvállalását pedig szinten kell tartani, valamint az eddigi eredményekre támaszkodva tovább folytatni a munkát anélkül, hogy túl sok időt vesztegetnénk az elméleti lehetőségek konkrét javaslatokat nem eredményező folyamatos vitájára. A részt vevő harmadik országok kutatóival kialakított hálózat továbbá döntő fontosságú a kutatási eredmények szélesebb körű terjesztését és az uniós politika jobb megértését illetően, ami a jövőbeli kereskedelmi kapcsolatok szempontjából jelentős tényező.

Címkézési rendszerek

3.8 Bár az elemzés nem foglal egyértelműen állást a címkézési rendszerrel kapcsolatban, közvetett módon mégiscsak utal arra, hogy egy egyszerű és rugalmas rendszer lenne a leginkább realiztikus lehetőség. Ez minden lényeges elemét tekintve megfelel az EGSZB ajánlásainak és javaslatainak, amelyek tudományos megalapozottságból, piaci feltételekből, önkéntességéből, valamint a magánjellegű címkékhez kapcsolódó alkalmazási lehetőségből indulnak ki.

3.9 Ezért az EGSZB véleménye szerint a rendszernek lényegében a következő elemeken kellene alapulnia:

⁽⁷⁾ Egy ilyen rendszer érdekében az ISO 65 szabvány szerinti akkreditációt is meg lehetne célozni – általános követelmények olyan szervezetek részére, amelyek terméktanúsítványokat kínálnak.

- Az egy vagy több javasolt referenciaközpont az állatok várható élettartamának figyelembevételével meghatározza az objektív kritériumokat, gyakorlati és realiztikus termelési körülményekbe ültetve át ezeket úgy, hogy a kutatást, fejlesztést és az új technológiák alkalmazását a lehető legjobban támogassák ⁽⁸⁾.
- A kritériumokat normákba ⁽⁹⁾ ültetik át a címkézési rendszerben való alkalmazás céljára. Ennek során meg kell felelni többek között azoknak a szempontoknak, hogy a normákat – az érintett érdekcsoportok figyelembevételével – egy független szerv mérni és ellenőrizni tudja.
- A termelés és kereskedelem így önkéntes alapon egy olyan, az EU által elismert címkét vezethetne be, amely tanúsítványt nyújt az uniós minimumkövetelményeket meghaladó normákról.
- A normák például a minimumkövetelményeket meghaladó, három különböző szintnek felelhetnének meg, aszerint, hogy ez mennyiben releváns az adott állatfaj, illetve az adott termék szempontjából ⁽¹⁰⁾.
- A specifikus követelmények betartását és a címkézés alkalmazásának ellenőrzését az önellenőrzés és a független vizsgálat szavatolja ⁽¹¹⁾.

3.10 E modell alapján az adott címke alkalmazása, ellenőrzése és felhasználása piaci körülmények között történik, függetlenül a hatóságoktól. A címkének a már meglévő címkékhez való (egy csillagokból, színekből vagy pontokból álló rendszerrel összekapcsolt) önkéntes hozzáadása révén a javaslat ezenfelül megoldást kínál a címkézési jelölések túlzott halmozásának problémájára. Az érdeklődő és motivált fogyasztónak rendelkezésére állnának ezek az információk, a rendszerbe vetett bizalom pedig a tudományos megalapozottságon és független tanúsításon alapul.

3.11 A bevezetés ütemének feltétlenül összhangban kellene állnia a piac szükségleteivel, ugyanakkor a termelő szervezeteknek, a vállalkozásoknak és a kiskereskedelemnek lehetőségük

⁽⁸⁾ A WQ-projekttel összhangban az értékelés során elsősorban az állatok viselkedését („welfare outcomes”) és nem a termelési rendszereket („input and resources”) kell előtérbe helyezni. Így a termelési rendszer értékelése az állatok viselkedésén keresztül valósul meg. A mutatóktól elvárják, hogy az adott állatfaj minden lényeges jellemzőjére kiterjedjenek, azaz az alábbiakat foglalják magukban: tenyésztési ismérvek, elhelyezési körülmények, a természetes viselkedés lehetővé tétele, napi ellenőrzés, betegség és egészségügyi szempontok, az anyától való leválasztás, állatorvosi beavatkozások, ideértve a vágóhídra történő szállítást, az elkábítást és a levágást. A rendszer ezenfelül ösztönzőket kínál az önkéntes innovációk és az egyéni javító célú kezdeményezések számára.

⁽⁹⁾ A „normák” kifejezést használjuk, elkerülendő a „szabványok” fogalommal való összetévesztést. Ez utóbbiakat specifikus eljárások alapján az európai szabványügyi hatóságok dolgozzák ki.

⁽¹⁰⁾ Ez megfelel a „Welfare-Quality”-projekt háromszintű osztályzásának: kiváló (legmagasabb szint), haladó (megfelelő állatvédelem) és a „minimumkövetelményeket meghaladó”.

⁽¹¹⁾ Egy olyan intézmény, szervezet vagy tanúsítványt kiadó szerv, amely az EN ISO 17000 idevágó európai és nemzetközi ISO-szabványai szerint működik vagy az EN ISO 45011 szabvány alapján tanúsítványt kiadó szervként engedélyezett.

lenne arra, hogy a rendszert alkalmazzák termékkínálatukra, amennyiben ez meghaladja a minimumkövetelményeket, és hogy termékeiket eszerint hozzák forgalomba. Így például a rendszert az egyre erősödő „branding” tendenciához kapcsolódóan kellene alkalmazni, amely során a kiskereskedelem a termékcímkézéstől eltérően felvilágosítást nyújt egy adott termék állatbarát jellegéről.

3.12 A rendszert hasonló feltételek mellett már bevezetett termékekre is lehetne alkalmazni, így az a Kereskedelmi Világszervezet rendelkezéseinek szempontjából sem okozna problémát, mivel az önkéntes címkézési rendszerek megengedettek a Kereskedelmi Világszervezet gyakorlatában, amennyiben megfelelő módon és a harmadik országok termelői számára azonos feltételek mellett hozzáférhető.

3.13 A piacorientált megközelítés többek között feltételezi, hogy a rendszer eléggé vonzó a fogyasztó és a kiskereskedelem számára, és hogy a termelő költségeit kiegyenlíti a jobb piaci hozzáférés és a magasabb árak.

A Referenciaközpontok Európai Hálózata

3.14 Az állatok védelmének célirányos és objektív fejlesztését a meglévő és releváns uniós kutatási intézmények bevonása mellett kell megvalósítani. Ezért az EGSZB e területen egy olyan európai hálózat létrehozása mellett száll alá, amelyet egy vagy több referenciaközpont koordinál, és szervezeti felépítésében hasonló a már meglévő állategészségügyi referenciaközpontokhoz ⁽¹²⁾.

3.15 Bár az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA), a Közös Kutatóközpont (GFS) és nemzeti referencialaboratóriumok bizonyos mértékig foglalkoznak állatjóléti érdekekkel, nem alkalmasak ezek uniós szintű koordinálására. A hálózat feladata, hogy kiegészítse az uniós intézmények tevékenységét – semmi esetre sem szabad átfedéseknek keletkezniük. A hálózatnak elvben az állatok tudományos célokra történő felhasználásának minden formájával foglalkoznia kell, külső érdekektől függetlenül.

3.16 A hálózatnak a következő egymással összefüggő feladatokat kellene ellátnia:

- az állatok védelmének értékelésére szolgáló mutatók meghatározása és naprakésszé tétele, mégpedig tudományos alapon és az érdekeltek nézeteinek figyelembevételével;
- az állatjóléti intézkedések és fejlesztések hatásvizsgálatainak elvégzése;

⁽¹²⁾ Az Európai Bizottság a Referenciaközpontok Európai Hálózata (ENRC) kifejezést használja, bár itt tulajdonképpen kutatóintézetek hálózatáról van szó. Ezt a haszonállatok védelméért felelős szervezetekhez hasonlóan egy vagy több referenciaközpont koordinálja (esetleg egy központ állatfajonként), amely mutatók alapján egy független szervezet által jóváhagyandó állatjóléti követelményeket dolgoz ki. Bár javasolják az érintett partnerek bevonását, a szóban forgó intézmények szervezeti felépítése nem kerül közelebről kifejtésre.

— a kutatás és a tudományos szempontok állandó továbbfejlesztése a normák aktualizálása érdekében;

— a normák átültetéséről szóló információk és párbeszéd, valamint egy globális szintű, aktívabb állatjóléthez való hozzájárulás.

3.17 A szervezés legösszegebben a meglévő „Welfare-Quality”-hálózatnak az adott harmadik országokban működő nagyobb hálózathoz kapcsolódó továbbfejlesztése révén történhetne. A „Welfare-Quality”-projekt így megteremtette egy címkézési rendszer kidolgozásának alapját az állatokra vonatkozó olyan tudományos mutatók kidolgozása révén, amelyeket az átlátható és megbízható fogyasztói tájékoztatás alapjaként a fent említett osztályozási rendszerrel lehetne tovább fejleszteni.

3.18 A hálózat által javasolt normákról egy független intézménynek kellene döntenie. Mivel a részt vevő partnerek aktív együttműködése egyértelmű feltétele a rendszer működésének, őket a stratégia és a munkaprogram kialakításának tekintetében a lehető legátfogóbban be kell vonni a döntéshozatali folyamatba.

Egyéb kérdések

3.19 Az EGSZB állatjóléti címkézésre vonatkozó javaslata az adott pillanatban legaktuálisabb tudományos ismereteken és értékeléseken alapul. Az összehangolt követelmények lehetővé teszik a fogyasztó számára, hogy vásárlása során megfontolt döntéseket hozzon, és ez ösztönzőket teremt a termelők számára. Ennek előfeltétele lenne azonban, hogy tájékoztató kampányok és képzési programok révén ismertebbé váljon az állatjólét területe, valamint a normák és a címkék. Az európai szintű koordináció nyilvánvaló szükségességétől függetlenül a kidolgozásnak és végrehajtásnak regionális, illetve tagállami hatáskörbe kellene tartoznia, mivel a tapasztalatok szerint az EU-ban hozott, központi tájékoztatósi intézkedések kevés átütő erővel rendelkeznek a tagállamokban.

3.20 A fent említett javaslat egyáltalán nem ütközik az uniós biogazdálkodás hatályos rendszerével, amely több területen is tartalmaz állatjóléti szempontokat. Feltételezhető, hogy az öko-termékek esetében az állatjóléti szempontokat a normák (amint ezeket kidolgozzák) fokozatos alkalmazása révén megfelelő módon figyelembe fogják venni, és ezek így további adminisztratív költségek nélkül részévé válnak az öko-termékek ellenőrzési szabályozásának. A fogyasztók a biogazdálkodáshoz

szigorúbb állatjóléti követelményeket társítanak, és feltételezhető, hogy ismerik az EU-címkével megjelölt biotermékeket.

3.21 Az állatjóléti címkézéssel kapcsolatban javasolt szabályozás továbbá alapjában véve a tojásokra védett megjelöléseket alkalmazó, hatályos uniós minőségjelölési rendszereket, valamint a földrajzi megjelölésekre és hagyományos specialitásokra vonatkozó szabályokat hivatott kiegészíteni. Ezek a rendszerek hasonlóképpen a termelési rendszerekre és a származásra vonatkoznak, az állatjólétre azonban nem, bár bizonyos mértékig így is értelmezik őket. Mivel a fogyasztó már ismeri e rendszereket, meg kellene tartani őket. A „védett megjelölések” alkalmazásával szemben támasztott, termelési rendszereken alapuló további kötelező érvényű vagy önkéntes követelményektől azonban el kellene tekinteni, mivel – ahogy ez többek között a minimumkövetelmények meghatározásának kontextusában is egyértelműen megmutatkozik – a specifikus termelési feltételek nem alkalmasak a bonyolult uniós jogszabály-alkotási eljárás általi szabályozásra.

3.22 A mezőgazdasági termékek minőségpolitikájáról szóló európai bizottsági közlemény javaslatot tartalmaz az élelmiszerek tanúsításáról szóló magán- és állami előírásokra vonatkozó iránymutatások kidolgozásáról⁽¹³⁾. A javasolt iránymutatások egyik célja, hogy megóvja a fogyasztókat a megtévesztő információktól, másrészt pedig a piacra bízza, hogy miként reagál a fogyasztók állatjólét iránt tanúsított érdeklődésére. Ugyanakkor lényeges elemként a tanúsítást is bevezeti az uniós élelmiszer-politikába.

3.23 A javasolt rendszer semleges a vallási vonatkozású specifikus kérdések tekintetében, amennyiben a címkézés csak az állatjóléttel szemben támasztott követelményeknek az uniós minimumkövetelményeket meghaladó, közelebbről meghatározott szinten való megfelelést tanúsítja.

3.24 Az állatok védelmével és az állatjóléttel foglalkozó referenciaközpontok európai hálózatának központi szerepet kellene kapnia azon gerinces állatok jóllétének biztosításában, amelyeket gazdasági célból tartanak. Ezekhez az állatfajokhoz tartoznak a halak és a prémes állatok is, amelyeket egyenlő bánásmódban kellene részesíteni a többi haszonállattal. Ez a laboratóriumi állatokra is vonatkozik, ugyanakkor az Alternatív Módszerek Validálásával Foglalkozó Európai Központ (ECVAM) alternatívákat dolgoz ki az állatok tudományos célból való felhasználásához.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽¹³⁾ COM(2009) 234., 2009. május 28.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó technológiák fejlesztésébe történő beruházásról

(COM(2009) 519 végleges)

(2011/C 21/09)

Főelőadó: **Gerd WOLF**

2009. október 7-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyról:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó technológiák fejlesztésébe történő beruházásról

COM(2009) 519 végleges.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnöksége 2009. november 3-án megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel (az eljárási szabályzat 59. cikke) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a 2010. május 27-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Gerd WOLF személyében, továbbá 168 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és ajánlások

1.1 Az Európai Bizottság által előterjesztett SET-terv azokkal a jelenleg legfontosabb intézkedésekkel foglalkozik, amelyek az éghajlatvédelem és a biztonságos energiaellátás létfontosságú, egymáshoz kapcsolódó céljainak elérését, illetve Európa nemzetközi versenyképességének fenntartását célozzák. A javasolt beruházásokat és intézkedéseket az EGSZB teljes mértékben támogatja.

1.2 Csak rendkívüli mértékű közös erőfeszítésekkel sikerülhet ugyanis teljes energiarendszerünket – az energia biztosítását, átalakítását és felhasználását – ezekre a célokra irányítva átalakítani.

1.3 Ehhez olyan technológiákat és módszereket kell kifejleszteni az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energianyeréshez, illetve -felhasználáshoz, amelyek az eddigi technológiákkal nemzetközi szinten is versenyképesek.

1.4 Az EGSZB-t azonban komolyan aggasztja, hogy az Európai Bizottság, a tagállamok és a gazdaság magánszektora részéről ehhez szükséges ráfordításokat még mindig jelentősen alábecsülik. Ezért nyomatékosan azt ajánlja, hogy dolgozzanak ki ehhez egy, az Európai Bizottság, a tagállamok és a gazdaság által közösen fenntartott, kellő méretű és a jövőbeli uniós költségvetésekben is rögzített finanszírozási keretet. Addig pedig további finanszírozási lehetőségeket kellene mobilizálni, mindelelőtt a tagállamok szén-dioxid-kibocsátási tanúsítványokból származó teljes bevételét kellene kizárólag erre a célra fordítani. Ugyanez érvényes azokra a bevételekre, amelyek egy esetleges jövőbeli szén-dioxid-adóból nyerhetők.

1.5 Tekintve ugyanis az energia- és klímaprobléma alapvető jelentőségét, illetve az ettől függő versenyhelyzetet, az EGSZB

képtelen dolognak tartja, hogy az éghajlatvédelmet célzó többlet-adóbevételeket az energiaszektortól elvonják és más célokra fordítják.

1.6 Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatechnológiák fejlesztésébe történő beruházások lehetőséget adnak az innovációra, a gazdasági dinamikára, a fenntartható növekedésre és munkahelyek biztosítására. Ez annál is inkább így van, mivel a felhasználható és megfizethető energia gazdaságunk és életformánk éltető eleme; gazdaságossága döntő tényező Európa versenyképességéhez a globális mezőnyben. Ehhez viszont az energianyeres és -felhasználás perspektivikus formáira van szükségünk.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozza ebben az összefüggésben a villamos energia különleges jelentőségét. Azt ajánlja azonban, hogy a villamosipari ágazaton kívüli energiafelhasználásnak is több figyelmet szenteljenek, és keressenek innovatív kutatási megközelítéseket, mivel ezen a területen a fogyasztás nagy része még mindig fosszilis energiahordozókon alapul.

1.8 Az Európai Bizottság koordinálási feladatának teljesítéséhez az érintett szereplőkkel egyetértésben létre kellene hozni a megfelelő K+F programstruktúrákat is. Az Európai Bizottságnak a maga oldaláról tapasztalt, nemzetközileg elismert és elkötelezett szakértőkre van szüksége, akik egy-egy adott szakterületen is elmélyültek, és teljes mértékben azonosulni tudnak az általuk koordinált program sikerével.

2. Az Európai Bizottság közleménye (erősen leegyszerűsített és rövidített tartalom)

2.1 A SET-tervnek meg kell teremtenie a technológiai alapokat az EU energia- és éghajlatvédelmi politikájához.

2.2 A SET-terv fő elemét a 2010–2020-as időszakra szóló „uniós útitervek” jelentik; ezek alapján kell történnie a légkörbe kevés szén-dioxidot kibocsátó („alacsony szén-dioxid-kibocsátású”) technológiák kifejlesztésének. Ezeket – finanszírozási tervvel, illetve az ipar és a közsféra közötti felosztással együtt – az Európai Bizottság szervezeti egységeinek egy munkadokumentuma tartalmazza ⁽¹⁾.

2.3 Az Európai Bizottság közleménye többek közt az alábbiakat foglalja magában:

2.3.1 Európai ipari kezdeményezések, nevezetesen

- szélenergia
- napenergia
- villamosenergia-hálózat
- fenntartható bioenergia
- CO₂-leválasztás és -tárolás (CLT)
- fenntartható atommaghasadás
- üzemanyagcellák és hidrogén

2.3.2 Energiahatékonyság – „Intelligens városok” kezdeményezés

2.3.3 Európai Energiakutatási Szövetség (EERA) – kutatóintézetek és felsőoktatási intézmények közös programjait érinti.

2.3.4 További célok:

- egyéb technológiák, például a szélenergián kívüli egyéb megújuló energiafajtákat felhasználó offshore technológiák, energiatárolás, atomerőművek élettartamának meghosszabbítása és nukleáris hulladékok ártalmatlanítása;
- fúziós energia, mindenekelőtt az ITER projekt;
- alapkutatás, például közvetlenül a napenergiából nyert motorüzemanyagok, újszerű szilárdtest-fényforrások vagy nagy tárolási képességű elemek;
- tudományos és kutatói tömörülések bevonása; erre a kohéziós politika révén pénzügyi eszközök is rendelkezésre állnak;
- nemzetközi együttműködés.

2.3.5 A SET-tervhez szükséges uniós beruházásokat a mai évi 3 milliárd euróról évi mintegy 8 milliárd euróra kell növelni.

2.3.6 Az új európai kibocsátáskereskedelmi rendszer árvezési bevételeinek legalább 50 %-át nemzeti szinten az éghajlatvédelmi intézkedésekre kell visszaforgatni, egy részét környezetbarát technológiák kifejlesztésére fordítva.

2.3.7 A közfinanszírozásban rejlő ösztönző és húzó hatást a finanszírozási eszközök széles skálája révén maximális mértékben ki kell használni.

2.4 Az Európai Bizottság ezért felkéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy

- támogassa a 2010–2020 közötti időszakra létrehozott technológiai útiterveket,
- járuljon hozzá a jelenlegi közösségi programoknak a SET-tervben meghatározott kezdeményezések támogatására való összpontosításához,
- kérje fel a tagállamokat, hogy fokozzák erőfeszítéseiket az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó technológiák finanszírozásának támogatása terén,
- üdvözölje a pénzügyi eszközök javasolt megerősítését mint a SET-terv finanszírozásához való hozzájárulást,
- üdvözölje az Európai Bizottság és az EBB erre irányuló szándékát,
- járuljon hozzá olyan, új és már folyamatban lévő kezdeményezések megerősítéséhez, amelyek fókuszában a technológia áll.

3. Az EGSZB általános megjegyzései

3.1 **Koppenhágai éghajlatvédelmi konferencia.** Az EGSZB méltányolja az EU-nak és tagállamainak a koppenhágai éghajlatvédelmi konferencia eredményes lezárására tett erőfeszítéseit. A megcélzott +2 fokos maximális határ megfogalmazásában az éghajlatvédelmet komolyan szolgálni kívánó egyik első megközelítést látja. Annál is inkább sajnálja tehát, hogy nem sikerült a szándéknyilatkozatokon túlmutató és a résztvevőket kötelező megállapodásokat kötni.

3.1.1 **A probléma komolyságának alábecsülése.** A világ még mindig növekvő, energiára éhes, ⁽²⁾ jelentős felzárkóztatást igénylő népessége, az elsődleges energiahordozók véges készletei ⁽³⁾ és Európának az importjuktól való, egyre fokozódó függősége ellenére az energia- és éghajlatprobléma súlyosságát és a kezeléséhez szükséges befektetéseket számos politikus és egyéb érdekelt még mindig jelentősen alábecsüli – akár azért, mert a hatások csak hosszabb távon jelentkeznek, akár az éghajlati modellek bizonytalansága vagy gazdasági érdekek miatt, akár az életminőség romlásától tartva vagy a szükséges beruházásoktól visszariadva, akár azért, mert az éghajlat várható változásai az adott régióban nem tűnnek annyira kritikusnak.

⁽²⁾ A Nemzetközi Energiaügynökség becslései szerint a globális energiafelhasználás 2050-ig 50 %-kal növekszik majd.

⁽³⁾ Konzervatív becslések szerint 2050-re a fosszilis energiaforrások felét elhasználjuk.

⁽¹⁾ SEC(2009) 1296, 2009.10.7.

3.1.2 Az erőforrások takarékos kezelése. A versenyképes alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiotechnológiák⁽⁴⁾ kifejlesztése mellett ahhoz is hozzájárul, hogy az elsődleges fosszilis energiahordozók véges forrásait lassabban használjuk fel, továbbá hogy azok árának alakulását befolyásolhassuk, és ezáltal a fenntarthatóságot is elősegítsük. Csak így sikerülhet ugyanis meghosszabbítani a fosszilis energiahordozók rendelkezésre állásának időtartamát, és hatékonyabban felkészülni az utána következő időkre. Aki most nem cselekszik, annak később annál nehezebb dolga lesz.

3.1.3 A követendő út: alacsony CO₂-kibocsátású technológiák. Ezért is sürgető tehát, hogy kiemelt prioritással és fokozott erőfeszítéssel olyan technológiákat és módszereket dolgozzunk ki, illetve fejlesszünk tovább az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energianyerésre, amelyek nemzetközi szinten versenyképesek az eddig alkalmazott technológiákkal. Globális szinten az figyelhető ugyanis meg, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiahasználat technológiáit csak akkor alkalmazzák jelentős mértékben, ha az az adott szereplő számára pénzügyileg kecsegtető.

3.1.4 A 30 %-os kibocsátáscsökkentés lehetősége. Ha az EGSZB által is támogatott 30 %-os szén-dioxid-kibocsátáscsökkentési célt⁽⁵⁾ követik majd (vagyis akkor, ha a megfelelő nemzetközi előfeltételek teljesülnek), akkor a sürgősség, amiről beszéltünk, tovább fokozódik.

3.1.5 A fogyasztás tovább növekedhet. A Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) referencia-forgatókönyve⁽⁶⁾ a következő évtizedekre az elsődleges fosszilis energiahordozók terén (különösen szénből) is folyamatosan növekvő felhasználására számít. Eszerint az IEA csak a legnagyobb erőfeszítések árán⁽⁷⁾ lehet képes ennek a trendnek a megtörésére, vagyis annak elérésére, hogy a fosszilis energiaforrások felhasználása már 2020-ban elérje a csúcspontját, majd utána ismét csökkenjen, és fokozatosan alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiotechnológiák váltsák fel.

3.2 Kutatás-fejlesztés – a SET-terv. A kutatás és fejlesztés ezért döntő jelentőségű. Az Európai Bizottság által előterjesztett SET-terv célja, hogy ehhez jelentős hozzájárulást nyújtson. A terv magában foglalja a költségvetésből erre a célra előirányzott finanszírozási hányadot is.

3.2.1 Kutatás és fejlesztés – nemzetközi erőfeszítések és verseny. A koppenhágai éghajlatvédelmi konferencián ismét bebizonyosodott, hogy az olyan államok is – például az Egyesült Államok vagy Kína –, amelyek nem szálltak síkra kötelező érvényű megállapodások megkötéséért, a maguk részéről mégis igen jelentős ráfordítással végeznek kutatásokat az alábbi 3.1.2. pontban jelzett célok megvalósítása érdekében. Ez azonban ugyanakkor azt mutatja, hogy Európa csak nagymértékben felfokozott K+F-tevékenység révén lesz képes az élményben maradni.

⁽⁴⁾ Kivéve a CLT-t.

⁽⁵⁾ COM(2010) 2020, „Európa 2020”.

⁽⁶⁾ IEA: „World Energy Outlook 2009 – Reference Scenario”.

⁽⁷⁾ IEA: „World Energy Outlook 2009 – the 450 Scenario”.

3.2.2 Beruházási program az innováció, a dinamika és a munkahelyek érdekében. A megfelelő kutatásba és fejlesztésbe történő beruházások mellett kitűnő lehetőséget nyújtanak az innovációra, a gazdasági dinamika növelésére, a fenntartható növekedésre és a munkahelyteremtésre annál is inkább, mivel a felhasználható és megfizethető energia rendelkezésre állása gazdaságunk és életformánk életető eleme. Gazdaságos feltételek mellett megfelelő energiaellátás nélkül gazdaságunk, szociális rendszerünk és egész társadalmunk összeomlásának veszélyével kell szembenéznünk. Ezért az energianyeres perspektivikus formáira van szükségünk.

3.3 Egyetértés. Az EGSZB ennek megfelelően fontos és irányadó lépésként üdvözli az Európai Bizottság kezdeményezését és a közleményben javasolt intézkedéseket. Azzal a kéréssel fordul a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Bizottsághoz, a tagállamokhoz, de az iparhoz és a szociális partnerekhez is, hogy tegyenek meg minden tőlük telhetőt annak érdekében, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaipari technológiák fejlesztése és alkalmazása nagyobb mértékben beinduljon, és bocsássák rendelkezésre az ehhez szükséges kutatási és fejlesztési beruházásokat fedező pénzeszközöket.

3.3.1 A volumen és a súlypontok meghatározása megkérdőjelezhető. Az EGSZB nem tartja feladatának, hogy a jelen vélemény keretében részletekbe menően megvizsgálja, hogy az Európai Bizottság munkadokumentumában⁽⁸⁾ ismertetett pénzügyi keret és annak a megnevezett célok közötti felosztása megfelelő-e. Azt ajánlja ezért, hogy még egyszer ellenőrizzék, hogy a támogatási projektek súlypontjait helyesen határozták-e meg, és hogy a teljes ráfordítás megfelel-e a kitűzött feladat jelentőségének. Emellett gondoskodni kellene arról, hogy az intézkedések hatása egy megfelelő beindulási időszak letelte után megmutatkozzon, és a pénzügyi tervet szükség esetén ennek megfelelően átdolgozzák vagy kibővítsék.

3.3.2 A finanszírozás problémája. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy csak rendkívüli erőfeszítésekkel lesz lehetséges, hogy az elkövetkező évtizedekben teljes energiarendszerünket – az energia biztosításától annak átalakításán át a felhasználásáig – az éghajlatvédelem, a biztonságos energiaellátás és a fenntarthatóság összekapcsolt céljait szem előtt tartva átalakítsuk, és kiemelje, hogy az ehhez szükséges kutatási és fejlesztési ráfordítást erősen alábecsülik. Az EGSZB már csak az Egyesült Államok megfelelő K+F ráfordításainak volumenét tekintve is kételkedik abban, hogy az előirányzott beruházások elegendőek lesznek ahhoz, hogy széles fronton és a szükséges intenzitással ennyire kiterjedt fejlesztéseket eredményesen végrehajtsunk, és különösen hogy piacvezető pozíciót szerezzünk.

3.3.3 Átfogó finanszírozási koncepció. Az EGSZB ezért nyomatékosan azt ajánlja, hogy dolgozzanak ki ehhez egy, az Európai Bizottság, a tagállamok és a gazdaság által közösen fenntartott, kellő méretű és a jövőbeli uniós költségvetésekben is rögzített finanszírozási keretet.

⁽⁸⁾ SEC(2009) 1296, 2009.10.7.

3.3.4 További finanszírozási források feltárása – az energiafogyasztás költsége mint mérce. Erre a célra addig is további finanszírozási lehetőségeket kellene feltárni, még hozzá mind a Közösség, mind pedig különösen a tagállamok szintjén. Az EGSZB üdvözli, hogy az EBB is készséget mutat a részvételre. Ennek során a jelenlegi energiafogyasztás költségeit kell a szükséges beruházások mércéjének tekinteni: ezek egy jelentős százalékának a jövőről való előzetes gondoskodást kellene szolgálnia! Az EGSZB ezzel összefüggésben utal az energiahatékonysági cselekvési tervről szóló véleményére⁽⁹⁾ is.

3.3.4.1 A CO₂-kibocsátáskereskedelemről és egy lehetséges CO₂-adókból származó bevételek. Emellett a tagállamok szén-dioxid-kibocsátáskereskedelemről származó bevételeit⁽¹⁰⁾ teljes egészében kizárólag⁽¹¹⁾ alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatechnológiák kifejlesztésére kellene fordítani. Az éghajlati és energiaproblematika horderejét tekintve az EGSZB abszurdnak tartja, hogy ezekből a bevételekből még olyan összegeket emeljenek le, amelyek más célokra fordítanak. Ez az ajánlás azokra a bevételekre is érvényes, amelyek egy esetleges jövőbeli szén-dioxid-adóból nyerhetők. Az EGSZB ezért azzal a kéréssel fordul a tagállamokhoz is, hogy ne zárkózzanak el ettől az ajánlástól.

3.3.4.2 Nincs pénzügyi lefoglalás. Tekintve az energia- és klímaprobléma alapvető jelentőségét, illetve az ettől függő versenyhelyzetet, az EGSZB ugyanis nem tartja ésszerűnek, hogy az éghajlatvédelmet célzó többlet-adóbevételeket az energiaszektorból elvonják és más célokra fordítsák.

3.3.4.3 Tartalék tanúsítványok. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon szándékát, hogy azt a 300 millió európai uniós tanúsítványt, amelyet a kibocsátáskereskedelmi rendszerben részt vevő új piaci szereplőknek szánt tartalékokból bocsátottak rendelkezésre, a szén-dioxid elkülönítésének és tárolásának, valamint az innovatív megújuló energiaforrásoknak a támogatására használják. Ezeket a tanúsítványokat a tagállamokon keresztül olyan demonstrációs projektek finanszírozására kellene fordítani, amelyeket közösségi szinten meghatározott kritériumok alapján választottak ki⁽¹²⁾.

3.3.5 Ösztönzők teremtése az innovációk számára. Ezenfelül az EGSZB utal a közösségi innovációs politika tárgyában kidolgozott saját véleményére⁽¹³⁾, amelynek ajánlásai különösen a jövőképes energiatechnológiák fejlesztésére is érvényesek.

3.3.6 A fejlesztés és alkalmazás megkülönböztetése. Emellett az EGSZB azt is ajánlja, hogy egyértelműbben tegyenek

különbséget az alacsony költségű CO₂-szegény energiatechnikák szükséges ki- és továbbfejlesztése, valamint ezek mérvadó széles körű alkalmazása, illetve piaci részesedése között.

3.4 Korlátozott mértékű előrejelzési képesség. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a jövőbeli fejlemények és ezek hatásai hosszú távon az energia- és éghajlat-politika terén is csak korlátozott mértékben jósolhatók meg. Ezért jelenleg még nem lehet korlátozó jelleggel választani a 2050-re szükséges technikák közül. Sokkal inkább figyelembe kell venni az összes, eredménnyel kecsegtető lehetőséget, hogy az ellátásbiztonság, versenyképesség és éghajlatvédelem ütközőzónájában a lehető leghatékonyabban elérjük a 2050-re és az azt követő időszakra kitűzött célokat. Már a 2020-as év is mérföldkőnek számít majd abban a tekintetben, hogy legalább az addig kitűzött célt sikerült-e elérni.

3.4.1 A fejlesztés tematikus mélysége. Ezért az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság széles körű tematikai megközelítést javasol az alkalmazási szint eléréséig kifejlesztendő technikák és intézkedések tekintetében, hogy ezek alkalmazásakor megteremtsék egy tapasztalatra alapuló és rugalmas eljárás mód feltételeit, és elkerüljék az elszórt válaszokat.

3.4.2 Alap kutatás. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság különösen a megfelelő alap kutatás jelentőségét és szükségességét is hangsúlyozza. Csak így teremthetjük meg az alapvetően új ismeretek és az ebből fakadó koncepciók alapjait.

3.4.3 Európai Energiakutatási Szövetség. Az EGSZB hasonlóképpen üdvözli azt a javaslatot, amely európai Energiakutatási Szövetség létrehozását célozza, amelynek során az Európai Bizottságnak a nyitott koordináció eszközét kellene alkalmaznia, és elsősorban a támogatók általi társfinanszírozást kellene biztosítania a tagállamokban vagy az ágazatban a részvételi szabályok szerint.

3.4.4 A SET-terv ösztönző hatása. Ennek megfelelően a tervezett pénzügyi keret ellenőrzésekor vigyázni kellene arra, hogy a SET-terv révén rendelkezésre álló közösségi eszközök elegendők legyenek ahhoz, hogy az elérni kívánt ösztönző hatást ki tudják fejteni a tagállamok és az ágazat szükséges részvételére.

3.5 Prioritások meghatározása az alkalmazás során. Ugyanakkor a kifejlesztett technikák és rendszerek alkalmazásakor az éghajlatvédelem mellett más fontos alapelveket is egyértelműen jobban előtérbe kellene helyezni, mint például az ellátásbiztonság és a gazdaságosság (pl. a CO₂-kibocsátás csökkentésének költsége), ideértve a regionális és globális szempontokat is (a nap-, víz- vagy szélenergiára alapuló kínálat, távolságok, a nyersanyagszállítók érdekei stb.). Ennek megfelelően a kezdeti piaci támogatást szolgáló eszközöknek nem szabadna specifikus technológiákat előírniuk, illetve speciális támogatás révén előnyben részesíteniük.

⁽⁹⁾ HL C 10., 2008.1.15., 22. o.

⁽¹⁰⁾ Például a 2013–2020-as kereskedelmi időszak árverezési bevételeit.

⁽¹¹⁾ Az Európai Bizottság közleményében azt javasolja, hogy ezeket csak 50 %-ban és ne kizárólag K+F-re fordítsák (lásd a 2.3.6. pontot).

⁽¹²⁾ Ez a geotermikus energiát is magában foglalja.

⁽¹³⁾ INT/509, a Hivatalos Lapban még nem jelent meg.

3.6 A villamosenergia-ágazat jelentősége. A javasolt technikák és intézkedések nagy része a villamos energia szolgáltatásának és alkalmazásának rendszereit érinti. Habár a villamosenergia-ágazat jelenleg csak körülbelül az európai energiapiac 19 %-át teszi ki ⁽¹⁴⁾, az EGSZB megalapozottnak tartja, hogy a javasolt kutatási és fejlesztési intézkedéseket bizonyos mértékben a villamos energiára összpontosítsák, mivel ez utóbbi a mindennapi élet valamennyi területén, a műszaki területen és a gazdaságban is elengedhetetlenül fontos szerepet játszik. Azok a kitűzött célok, hogy a teljes szárazföldi közlekedést a lehető legnagyobb mértékben villamosítsák (elektromos autók, kötönpályás áruszállítás), és a kapcsolt energiatermelés mellett hőszivattyúk és geotermikus energia révén az épületfűtés során is nagyobb mértékben használják az elektromos segédeszközöket (pumpákat, kompresszorokat), tovább fogják erősíteni a villamos energia szerepét.

3.6.1 A megújuló energiaforrások döntő szerepe. Az EGSZB újfent megerősíti, hogy a kifejlesztendő CO₂-szegény energiategnikák között a megújuló energiaforrásokra különösen fontos szerep hárul. Az EGSZB meglepéssel konstatálja, hogy a megújuló energiák villamosenergia-termelésben betöltött aránya az utóbbi években különösen a szélenergia széles körű kiépítése révén a tervezettnél nagyobb mértékben nőtt.

3.6.2 Európai villamosenergia-hálózatok. Ezért az EGSZB támogatja megfelelő villamosenergia-hálózatok kiépítését Európában, illetve az ehhez szükséges technikák fejlesztését (pl. „intelligens hálózatok”) annak érdekében, hogy az Európán belül mutatkozó fokozódó mértékű kínálati ingadozások jobban kiegyenlítődjenek, és lehetségessé váljon a naperőművekből származó villamos energia Afrikából Európába történő szállítása.

3.6.3 Tárolási technikák, csúcsterhelési szolgáltatók és tározós erőművek. Ugyanakkor még az időjárás, napi és szezonális ingadozások által jellemzett megújulóenergia-átalakítók további fejlesztése sem lesz valószínűleg elégséges egy megbízható és a fogyasztás szükségleteit kielégítő villamosenergia-ellátás biztosításához. Ezért további kutatások szükségesek az innovatív, egyenletes tárolási technikákat (pl. légnomás, hidrogén) illetően. Ugyanilyen fontos a magas hatékonyságú és egyben olcsó csúcsterhelési kapacitások fejlesztése. Míg a csúcsterhelési kapacitásokat pár évvel ezelőtt még kizárólag arra használták, hogy az alapterhelési ellátás kiegészítéséként megbirkózzanak az ingadozó igényekkel, különösen a terhelési és fogyasztási csúcsokkal, jelenleg és a jövőben egyre inkább arra is szolgálnak, hogy a legtöbb megújuló energiaforrás ingadozó teljesítményét tározós erőművek segítségével kompenzálják. Ezért fejlesztésük és rendelkezésre állásuk különösen fontos.

3.6.4 Rendszer megoldások. A különféle energiategnikák fent említett rendszeren belüli összekapcsolódása miatt ezért a rendszerproblémák vizsgálatára, az ellátásbiztonság ezzel összefüggő kérdésére és a lehetséges megoldások kidolgozására további hangsúlyt kellene fektetni.

3.6.5 Járulékos költségek. Ennek során az ingadozó teljesítményű energiaforrásokhoz szükséges hálózati, szabályozó, tárolási és puffer-rendszerek költségeit a gazdasági összköltség számolása során is figyelembe kell venni, ahogyan ezt az EGSZB már a külső költségek internalizálását illetően például az atomenergia és a fosszilis energiaforrások használatának különböző típusai esetében sürgette ⁽¹⁵⁾.

3.6.6 A mobilitást szolgáló energiátárolók. Ezen a területen fokozott alap kutatásra van szükség annak érdekében, hogy – remélhetőleg – egészen újszerű megközelítések révén lényegesen magasabb tárolási sűrűséget, ciklus-számokat, illetve élettartamot és kapacitásokat érjenek el. Bizonyos körülmények között az elektromos járművek akkumulátorait részben akár ingadozó energiaforrások tárolására is lehetne használni.

3.6.7 Az alapterhelési ellátás szolgáltatói. Ugyanakkor döntő szerep hárul az alapterhelési ellátás szolgáltatóira mint a villamosenergia-gazdaság „igavonóira”. Ezért alapvető fontosságú, hogy

- a szén mint erőforrás alkalmazását környezetbaráttá tegyék, különösen a magasabb hatásfok elérése által és/vagy a CO₂ elkülönítése és tárolása révén;
- az atomenergia alkalmazhatóságát (maghasadás) fejlesztések révén minden területen (biztonság, tároló, proliferáció, erőforrások kihasználása, felvevőképesség) tovább javítsák;
- a legmagasabb hatásfokkal működő gázerőműveket fejlesszenek ki;
- a magfúzió hosszú távon sokat ígérő technológiáját hangsúlyozottan tovább fejlesszék;
- az alapterhelési ellátás szolgáltatóinak esetében is a lehető legnagyobb szabályozhatóságra törekedjenek annak érdekében, hogy ezeket is integrálhassák a hálózati szabályozási rendszerekbe.

3.7 Az energiafogyasztás súlypontja az ágazaton kívül van. Ugyanakkor jelenleg a végső fogyasztók energiafelhasználásának súlypontja a villamosenergia-ágazaton kívül helyezkedik el. Ez vonatkozik az ipari fogyasztás (vegyipar vagy acélgépgyártás) nagy részére, majdnem az egész közlekedésre és majdnem az egész épületfűtési területre. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy a problematika ezen súlypontjának lényegesen több figyelmet szenteljenek. Ezért itt különösen fontos lenne olyan új kutatási koncepciókat kidolgozni, amelyek túlmutatnak az „energiahatékonyság”, „energiatakarékosság” és a „villamosítás” fogalmain. Csak akkor érhetjük el ténylegesen az éghajlatváltozással kapcsolatos célokat, ha erre a területre is megfelelő megoldásokat találunk.

⁽¹⁴⁾ EUROSTAT – 2009. évi jelentés.

⁽¹⁵⁾ HL C 175., 2009.7.28., 1. o.; HL C 120., 2008.5.16., 15. o.

3.7.1 Tengeri és légi közlekedés. Az EGSZB a tengeri és légi közlekedés esetében sem lát arra hosszú távon reális lehetőséget, hogy lemondjunk a fosszilis és kémiai energiahordozók használatáról⁽¹⁶⁾. Ezen a téren különösen fontos a hatások javítása, a kipufogógázok egyéb ártalmas gázoktól való megtisztítása, a kémiai energiahordozók (pl. hidrogén és vegyületei) villamos áram vagy napenergia segítségével történő előállítása, és lehetőség szerint (a hajóforgalom esetében is⁽¹⁷⁾) a széndioxid elkülönítési és tárolási módszerének kidolgozása.

3.7.2 Ipari folyamatok, vegy- és acélipar. Ugyanilyen nehéznek bizonyulhat a fosszilis energiahordozók teljes körű helyettesítése az ipari folyamatokban különösen a vegy- és acéliparban⁽¹⁸⁾. Ezért azt ajánlja az EGSZB, hogy a fokozott kutatás és fejlesztés révén újszerű megoldásokat keressenek.

3.7.3 Biotechnológia és biomassza. Az EGSZB utal a biotechnológia terén történő innovatív fejlesztésekben rejlő jelentős potenciálra, valamint ezek jelentőségére az energiagazdálkodás és az itt megvitatásra kerülő célok szempontjából. Ugyanakkor a hosszú távon szűkös és az élelmiszer-, illetve nyersanyagellátással versenyben álló erőforrás, a biomassza alkalmazását (amelynek során ráadásul a trágyázáshoz kapcsolódó olyan üvegházhatású gázokat⁽¹⁹⁾, mint a NO₂ is figyelembe kell venni!) az olyan esetekre kellene korlátozni, ahol nem léteznek más alternatívák.

3.7.4 Az épületek hőszigetelése. Nagyon fontos tényező az építőiparban elért energiamegtakarítás. Ezen a téren még jelentős fejlesztési (és alkalmazási!) lehetőségek vannak az épületek hővesztésének csökkentésére. Ezeket a lehetőségeket jobban figyelembe kellene venni a CO₂-csökkentésre irányuló intézkedések során.

4. Az EGSZB részletes megjegyzései

4.1 Közös feladatok és a szubszidiaritás. A SET-terv első sorban azokra a közös feladatokra vonatkozik, amelyek az említett technikák fejlesztéséhez szükségesek vagy ésszerűek. Ezért itt határokon átnyúló feladatokról kellene, hogy szó legyen, illetve olyan feladatokról, amelyek megoldásában a határokon átnyúló együttműködés fontos szerepet játszik, és európai többléteértéket hoz.

4.2 Finanszírozási terv és prioritások meghatározása. A finanszírozási tervet és a prioritások abban előirányzott kijelölését szintén meg kellene vizsgálni abból a szempontból, hogy megfelelnek-e a fenti kritériumoknak.

4.3 Még egyszer: fejlesztés és alkalmazás. Hasonlóképpen a finanszírozási tervet abból a szempontból is meg kellene vizsgálni, hogy valóban az új technikák és rendszerek fejlesztését helyezi-e előtérbe. Feltétlenül el kellene kerülni, hogy a SET-terv az energiotechnológiákat széles körű alkalmazásukban szubvenzionálja.

⁽¹⁶⁾ A katonai célú speciális alkalmazásoktól eltekintve.

⁽¹⁷⁾ Amennyiben az atomenergiával történő meghajtást nem szeretnénk engedélyezni.

⁽¹⁸⁾ Amennyire még egyáltalán fosszilis energiahordozók alkalmazásra kerülnek, a szén-dioxid elkülönítése és tárolása kínálkozik megoldásként az atmoszféra mentesítésére.

⁽¹⁹⁾ Atmos. Chem. Phys. Discuss., 7, 2007., 11191–11205.

4.4 A már meglévő programokhoz való kapcsolódás. Az EGSZB továbbá azt ajánlja, hogy a SET-tervben javasolt éghajlatváltozással kapcsolatos kutatást és fejlesztést kapcsolják a 7. K+F keretprogram már meglévő programjaihoz és projektjeihez, például a *Future and Emerging Technology (FET)-Program* kiemelt jelentőségű projektjeihez. Ez különösen a SET-terv olyan területeire vonatkozik, ahol a következő tíz éven belül nem várható középtávú siker.

4.5 Nemzetközi együttműködés. A bevetett eszközök optimális hatásának érdekében az EGSZB azt ajánlja⁽²⁰⁾, hogy különösen a szükséges nagyszabású projektek esetén (például: ITER) stratégiai partnerekkel kialakított nemzetközi együttműködésre törekedjenek, nemcsak azért, hogy így a költség- és a személyzeti szükségleteket közösen viseljék, hanem egy szélesebb körű tudásalap és magasabb innovációs potenciál bevonása érdekében is.

4.6 Az Európai Bizottság szerepe. Az Európai Bizottság koordinálási feladatának teljesítéséhez az adott érintett szereplőkkel egyetértésben létre kellene hozni a megfelelő K+F programstruktúrákat is. Az Európai Bizottságnak a maga oldaláról tapasztalt, nemzetközileg elismert és elkötelezett szakértőkre van szüksége, akik egy-egy adott szakterületen is elmélyültek, és teljes mértékben azonosulni tudnak az általuk koordinált program sikerével.

4.7 Belátás, bevonás és elfogadás – tájékoztatás és átláthatóság. Az eddigiekben említett valamennyi intézkedés sikerének záloga a polgárok, különösen a tervezett intézkedésekben potenciálisan érintett polgárok teljes körű és nyitott tájékoztatása, valamint – a politikai, ágazati és egyéb szereplőkkel együtt – a döntéshozatali folyamatba való, megfelelő módon történő bevonása. A belátás és elfogadás elérésének legfontosabb eszköze a teljes körű tájékoztatás, bevonás és átláthatóság.

4.8 Az EGSZB eddigi véleményei. Az EGSZB utal arra, hogy az itt megvitatott témák közül nem egyhez már véleményeket is kidolgozott, amelyekben részletesen is kifejtette az itt röviden felvázolt megállapításokat. Különösen a következő véleményekre utalunk:

— INT/146 „Kutatási igény egy biztonságos, és fenntartható energiaellátásra való tekintettel”⁽²¹⁾

— TEN/299 „Az épületek energiahatékonysága – a végfelhasználók hozzájárulása”⁽²²⁾

— TEN/311 „A fokozott környezetvédelmi és energetikai igények lehetséges pozitív és negatív hatásai az európai ipar versenyképességére”⁽²³⁾

⁽²⁰⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés európai stratégiai kerete című közleményről, HL. C 306., 2009.12.16., 13. o.

⁽²¹⁾ HL C 241., 2002.10.7., 13. o.

⁽²²⁾ HL C 162., 2008.6.25., 62. o.

⁽²³⁾ HL C 162., 2008.6.25., 72. o.

- TEN/332 „Európai stratégiai energiatechnológiai terv” ⁽²⁴⁾
- TEN/398 „Környezetvédelmileg hatékony gazdaság – Egy új energetikai korszak előkészítése” ⁽²⁵⁾
- TEN/340 „A fosszilis tüzelőanyagokból történő fenntartható villamosenergia-termelés” ⁽²⁶⁾
- TEN/404 „Az EU energiapolitikájának hatásai a kkv-kra” ⁽²⁷⁾
- NAT/391 „Éghajlatváltozás – nemzetközi tárgyalások” ⁽²⁸⁾
- Nincs visszaút – Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása az éghajlatváltozásról, Koppenhága, 2009. december 7–18.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽²⁴⁾ HL C 27., 2009.2.3., 53. o.

⁽²⁵⁾ A Hivatalos Lapban még nem jelent meg.

⁽²⁶⁾ HL C 77., 2009.3.31., 49. o.

⁽²⁷⁾ A Hivatalos Lapban még nem jelent meg.

⁽²⁸⁾ HL C 77., 2009.3.31., 73. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A városi mobilitás cselekvési terve

(COM(2009) 490 végleges)

(2011/C 21/10)

Előadó: **Raymond HENCKS**

2009. szeptember 30-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A városi mobilitás cselekvési terve”

COM(2009) 490 végleges.

Az EGSZB Elnöksége 2009. november 3-án megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információ társadalom” szekciót a bizottsági munka előkészítésével. A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2010. május 26–27-én tartott, 463. plenáris ülésén (a 2010. május 27-i ülésnapon) az eljárási szabályzat 59. cikkének (1) bekezdése alapján főelőadót jelölt ki Raymond HENCKS személyében, továbbá 175 szavazattal 1 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az európai lakosság több mint 60 %-ának a városi környezet adja életterét. Gyakorlatilag minden ilyen övezet a gépjármű-közlekedés okozta hasonló problémákkal szembesül: közlekedési dugók, környezeti ártalmak, zaj- és légszennyeződés, közlekedési balesetek, egészségügyi problémák, a szállítási lánc szűk keresztmetszetei stb.

1.2. Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy az Európai Bizottság a városi mobilitás tervén keresztül olyan irányvonalakat javasoljon a helyi, a regionális és a nemzeti hatóságoknak, melyek révén a lehető legmagasabb és legfenntarthatóbb életszínvonalat lehet biztosítani a városi övezetekben.

1.3. Abbéli meggyőződésében, hogy bizonyos területeken az Unió belül egyeztetett intézkedések egyértelmű többletértéket hozhatnak létre, az EGSZB az Unió illetékességi és felelősségi köreinek világosabb megfogalmazására szólít fel a szubszidiaritás és az arányosság elvével összhangban.

1.4. Ugyanakkor kénytelen megállapítani, hogy az Európai Bizottság intézkedési tervében szereplő javaslatok egyértelmű visszalépést jelentenek a városi mobilitással kapcsolatban megfogalmazott korábbi EGSZB-véleményekhez képest.

1.5. Így az Európai Bizottság által előtérbe helyezett intézkedések legtöbbje nem lépi túl az – egyébként igen dicséretes – jó szándékú tanácsok keretét, és semmilyen kényszerítő erővel vagy forradalmi újdonsággal nem rendelkezik.

1.6. Továbbá az, hogy a vélemény tárgyát képező közleményben újra szerepel a „Polgárok hálózatának fejlesztése”

címet viselő, 1998-as közlemény témáinak és javaslatainak nagy része, azt a benyomást kelti, hogy azóta egyáltalán nem javult a helyzet. Ebből a szempontból az EGSZB sajnálattal hiányol egy, a fenti közleményben előirányzott kezdeményezésekről készült mérleget.

1.7. A vélemény tárgyát képező intézkedési tervet ezúttal legalább olyan meghatározott mutatók együttesével mérhető célkitűzéseknek kellene kísérniük, melyek elérésére a városoknak és városkörüli régióknak saját maguk választotta fenntartható mobilitási terveik révén kellene törekedniük.

1.8. Az EGSZB szükségesnek látja a vélemény tárgyát képező intézkedési terv kiegészítését egy olyan másik tervvel, mely többek között részletesebben foglalkozna a tömegközlekedési eszközökön tapasztalható bűnözéssel, a nem motorizált mobilitással és a motorkerékpárokkal.

1.9. Az EGSZB helyesli a Tanács spanyol elnökségének egy olyan összeurópai eszköz vagy program létrehozására irányuló szándékát, hogy az európai városokban és településeken javítsa – főként a mozgáskorlátozott személyek szempontjából – a hozzáférhetőséget, és kifejezi abbéli óhaját, hogy vonják be ebbe a civil társadalom szempontjából oly jelentős kezdeményezésbe.

1.10. Az EGSZB végül az Unió strukturális és kohéziós alapjainak célzottabb elosztását ajánlja, elsősorban a városi mobilitást elősegítő külön pénzügyi eszköz létrehozása által. Javasolja, hogy az alapok kiutalását tegyék függővé a városi mobilitási tervek végrehajtásától és a mozgáskorlátozott személyek hozzáféréseire vonatkozó kritériumok betartásától.

2. A cselekvési terv eredete

2.1 Az Európai Bizottság 2009. szeptember 30-án *cselekvési tervet* fogadott el a *városi mobilitás előmozdítására*, amelyet – bár a cím nem utal erre kifejezetten – fenntarthatóknak szánunk.

2.2 A cselekvési terv közzétételével az Európai Bizottság több szereplőtől érkezett kérésre ad választ, köztük mindenkéltől az Európai Parlament, de ugyanígy az EGSZB kérésére, amely „Közlekedés a városi és nagyvárosi területeken” című feltáró véleményében,⁽¹⁾ valamint más véleményekben⁽²⁾ szólalt fel ilyen irányú kezdeményezés mellett. Az EGSZB szerint egy ilyen terv mellé mennyiségi célkitűzéseket kellene csatolni a városi életminőség, a környezetvédelem és az energiahatékonyság javítására vonatkozóan.

2.3 2007. szeptember 25-én az Európai Bizottság nyilvános konzultációt indított a „*városi mobilitás új kultúrája felé*” című zöld könyvvel együtt. Ez utóbbi széles körben megerősítette, hogy az Európai Uniónak fontos szerepet kell játszania a fenntartható városi mobilitás előmozdításában.

2.4 Cselekvési terv közzétételét jelentették tehát be (amelyet az Európai Bizottság 2008-as jogalkotási munkaidőszakára irányoztak elő), majd ezt többször elhalasztották, mivel néhány ellenvetéseket fogalmaztak meg, ugyanis megítélésük szerint az ügyben az Európai Bizottság által indított minden kezdeményezés ellentmond a szubszidiaritás és a helyi és területi önkormányzatok szabad igazgatása elvének.

2.5 Minthogy az Európai Bizottság az előbb felsorolt okok miatt nem tudott a tervezetnek megfelelően 2008 vége előtt cselekvési tervet kiadni, az Európai Parlament – tartva attól, hogy a kezdeményezésnek végképp nem marad gazdája – magához ragadta a témát, és *állásfoglalást* szavazott meg a *városi mobilitás cselekvési tervéről*,⁽³⁾ hogy támogassa az Európai Bizottságot, amelyet felkértek, hogy a zöld könyv bizonyos javaslatait a területi önkormányzatok számára útmutatóban szedje csokorba.

3. Az Unió szerepe a városi mobilitás területén

3.1 Ha a fenntartható városi közlekedésre vonatkozó politikai szándéknyilatkozatok nem is hiányoznak, összhangban kellene lenniük konkrét megoldásokkal és a végrehajtásukhoz legjobb eszközökkel rendelkező hatóságokkal.

3.2 A városi közlekedési rendszerek az európai közlekedési rendszer, és így a közösségi közlekedéspolitikai részei. Az Unió közlekedési minisztereinek 2010. február 16-i nem hivatalos tanácsulása megerősítette annak szükségességét, hogy a helyi, regionális, nemzeti és közösségi hatóságok között összehangolt jogszabályi keretben létrehozzák a városi mobilitásra vonatkozó terveket, hogy ezzel előmozdítsák az infrastruktúráknak és a

közlekedési szolgáltatásoknak a területi, városi és vidéki stratégiákba való fokozottabb integrációját.

3.3 Számos irányelv, rendelet, közlemény és közösségi cselekvési program gyakorol máris nagyon nagy hatást a városi közlekedési rendszerekre – vonatkozzon az az éghajlatváltozás, az egészségvédelem, a környezetvédelem, a fenntartható energia, a közúti biztonság vagy akár a tömegközlekedésbe és annak üzemeltetésébe irányuló beruházások területére.

3.4 A szubszidiaritás elvének szigorú betartása érdekében az Európai Bizottság csupán ösztönzi a városokat, hogy fogadják az éghajlatváltozás elleni harcot, valamint a hatékony és fenntartható közlekedési rendszerek létrehozására irányuló intézkedéseket – és mindezt kizárólag önkéntes vállalások alapján.

3.5 Az EGSZB ebben az összefüggésben emlékeztetni szeretne arra, hogy noha a városok és a városi peremterületek rendkívül sokfélék, azonos fenntartható fejlesztési problémákkal küzdenek, amelyek nem korlátozódnak a városra, és csupán európai szintű intézkedési csomag keretében orvosolhatók a környezeti levegő minőségére vagy a környezeti zaj kezelésére vonatkozó uniós rendelkezések mintájára.⁽⁴⁾

3.6 Ezenfelül a „*közlekedés fenntartható jövője: útban az integrált, csúcstechnológiát képviselő, felhasználóbarát rendszer felé*” című közleményében⁽⁵⁾ az Európai Bizottság megállapítja, hogy a közlekedéspolitikai területén „*az EU fenntartható fejlődési stratégiájában megfogalmazott célokhoz azonban kevésbé járult hozzá: ahogy a 2007-ben kiadott előrehaladási jelentésben is szerepel, az európai közlekedési rendszer számos tényező tekintetében még mindig nem követ fenntartható pályát*”.

3.7 Egy közelmúltbeli, a 2010 utáni európai közlekedési politika kiindulópontjait tárgyaló feltáró véleményben⁽⁶⁾ az EGSZB megállapította, hogy noha a közlekedés teszi lehetővé szabadságjogaink nagy részének gyakorlását (a világ különböző országaiban való élés és munkavállalás, a különböző termékek és szolgáltatások igénybe vétele, a szabad kereskedés és a személyes kapcsolatok szabad létesítése), a politika egyik központi feladata az, hogy világos keretet, sőt, korlátokat szabjon az említett szabadságoknak ott, ahol azok más szabadságokat, illetve szükségletekre kihatnak, esetleg veszélyeztetik azokat, például akkor, ha az emberek egészségéről, környezetünkről, éghajlatunkról, illetve a következő nemzedékek szükségleteiről van szó.

3.8 Jóllehet néhány úttörő város tömegközlekedési politikája a fenntartható közlekedés területén bizonyította, hogy elkötelezett döntéshozók – megfelelő szándék esetén – a kedvezőtlen tendenciákat meg tudják fordítani, a CO₂-kibocsátás globális csökkentésének feltétlen szükségessége rávilágít arra, hogy közös európai kötelezettségvállalásra van szükség.

⁽¹⁾ HL C 168., 2007.7.20., 77. o.

⁽²⁾ HL C 224., 2008.8.30., 39. o.; HL C 317., 2009.12.23., 1. o.

⁽³⁾ (2008/2217(INI)), előadó: Gilles SAVARY.

⁽⁴⁾ A környezeti levegő minőségéről és a Tisztább levegőt Európának elnevezésű programról szóló 2008/50/EK irányelv; a környezeti zaj kezeléséről szóló 2002/49/EK irányelv.

⁽⁵⁾ COM(2009) 279 végleges.

⁽⁶⁾ HL C 255., 2010.9.27., 110. o.

3.9 A városi közlekedés és különösen a gépjárműforgalom felelős a szén-dioxid-kibocsátás 40 %-áért és a közúti közlekedésből származó egyéb szennyezés 70 %-áért. Az Unió csak városi közlekedési politikáinak módosítása révén tudja megvalósítani az éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzéseit. A kihívásoknak elszigetelt, helyi vagy regionális szinten kizárólag alkalmi intézkedésekkel nem lehet fenntarthatóan megfelelni – bármennyire dicséretesek és elengedhetetlenek is azok.

3.10 Ezért minden európai forrást mozgósítani kell a helyi és területi intézkedések támogatására annak érdekében, hogy megvalósuljanak az Európai Unió globális stratégiájának az éghajlatváltozás elleni harcra, az energiahatékonyság növelésére, a megújuló energiaforrások fejlesztésére és a társadalmi kohézió erősítésére irányuló célkitűzései.

4. A cselekvési terv tartalma

4.1 Az Európai Bizottság által javasolt cselekvési terv a városi és peremterületi övezetek személy- és teherszállítására is vonatkozik, és nagymértékben merít a 2007. szeptember 25-én indított nyilvános konzultáció eredményeiből.

4.2 Célja, hogy segítse a helyi, regionális és nemzeti hatóságokat a fenntartható városi mobilitási kultúra előmozdításában, nevezetesen a városi forgalom és a torlódások csökkentése, valamint ezáltal a közúti balesetek, a légköri szennyezés és az energiafogyasztás csökkentése révén – anélkül, hogy előre meghatározott megoldásokat erőltetne rájuk.

4.3 Az Európai Bizottság cselekvési terve tehát nem helyettesíti a helyi, regionális és nemzeti hatóságokat a városi mobilitás által keltett problémák orvosolására jónak tartott megoldások kiválasztásában. A terv ösztönző jellegű, és azt javasolja, hogy a helyes gyakorlatok előmozdítása érdekében össze kell gyűjteni, dokumentálni kell és meg kell osztani a tapasztalatokat, segíteni kell az uniós finanszírozási és társfinanszírozási lehetőségek kihasználását, támogatni kell a kutatási projekteket, valamint útmutató dokumentumokat kell készíteni, nevezetesen az áru fuvarozásra vagy az intelligens közlekedési rendszerekre vonatkozóan.

4.4 A globális cselekvési terv 20 konkrét intézkedést határoz meg, amelyek hat, alább összefoglalt nagy téma szerint vannak csoportosítva; az intézkedéseket 2012-ig meghatározott ütemterv szerint kell megvalósítani.

4.4.1 Integrált szakpolitikák előmozdítása

Olyan integrált megközelítés kifejlesztését takarja, amely figyelembe veszi az egyes közlekedési módok egymástól való kölcsönös függését, a környezet számára rendelkezésre álló tér szűkösségét és a városi rendszerek szerepét a közlekedési módok együttesének összekapcsolása érdekében, főként a városi mobilitási tervek keretében.

4.4.2 Középpontban a polgárok

A következőkre kell figyelmet fordítani:

— a mozgóerők (díjszabás, minőség, hozzáférés a csökkent mobilitású személyek számára, utasok jogai, zöldövezetek

stb.), amelyek arra ösztönzik a polgárokat, hogy rendszeresen válasszák a tömegközlekedési eszközöket vagy a nem gépjárművel történő közlekedést.

— oktatási, információs és figyelemfelkeltő kampányok a fenntartható közlekedési szokásokért,

— energiatakarékos vezetés a hivatásos és magán-gépjárművezetőknél.

4.4.3 Környezetbarátabb városi közlekedés

A cselekvési terv célja az, hogy támogassa az alacsonyabb, illetve a nulla kibocsátású járművek kifejlesztését, valamint a „természetes meghajtású” közlekedési eszközöket. Az Európai Bizottság a tiszta gépjárművekkel kapcsolatos információkat tartalmazó, internetes útmutatót fog létrehozni, és megkönnyíti a városi díjszabási rendszerekkel kapcsolatos információcserét. Tanulmányozni kívánja az autópályadíjak hatékonyságát és a külső költségek internalizálását is.

4.4.4 A finanszírozás növelése

Az Európai Bizottságnak szándékában áll a jelenlegi európai finanszírozási források ésszerűsítésének kidolgozása, valamint a jövőbeli igények megvizsgálása. Útmutató dokumentumot fog közzétenni a fenntartható városi mobilitásról és a társadalmi kohéziós politikáról, valamint tanulmányozni fogja a különböző tömegközlekedési árképzési formulákat. A cél: jobban megismertetni az aktuális uniós finanszírozási lehetőségeket és a meglévőket a jelenlegi eszközök – így a strukturális és kutatási alapok – együttes működésének javítása révén optimalizálni, feltárni a köz- és a magánszféra közötti partnerségi innovációs eszközöket, valamint megvizsgálni a fenntartható városi mobilitás elkülönített finanszírozásának igényeit.

4.4.5 Tapasztalat- és tudásmegosztás

Fontos, hogy az érdekelték hasznosítani tudják a mások által eddig szerzett tapasztalatokat. E célból az Európai Bizottság létre fog hozni egy olyan adatbázist, amely információkat tartalmaz a már kipróbált és működő gyakorlati megoldások széles skálájáról. Ez az adatbázis továbbá áttekintést nyújt majd a városi mobilitással kapcsolatos uniós jogszabályokról és hasznos pénzügyi eszközökről – nevezetesen egy virtuális fórum formájában létrejövő városi mobilitási megfigyelőközpont révén.

4.4.6 A városi mobilitás optimalizálása

A környezetbarátabb közlekedési módok és a hatékonyabb logisztika felé való elmozdulás elősegítése érdekében az Európai Bizottság vállalta, hogy felgyorsítja a fenntartható városi mobilitási tervek kidolgozását a városokban és a régiókban. E célból útmutató dokumentumokat fog készíteni e tervek lényeges szempontjairól, így a városi teherszállításról és az intelligens közlekedési rendszerekről.

4.5 Az Európai Bizottság 2012-ben megvizsgálja a globális terv végrehajtását, és felméri az igényt esetleges további intézkedésekre.

5. Általános észrevételek

5.1 A tömegközlekedés közérdekű terület, és így meg kell felelnie az egyetemesség, a hozzáférhetőség, a folytonosság, a minőség és a méltányos árképzés kritériumainak. Ebben az összefüggésben az EGSZB helyesli a véleményezett közleményben felvázolt valamennyi intézkedést, amelyek mind jó irányba mutatnak.

5.2 Ugyanakkor, noha egyrészt az EGSZB örömmel veszi, hogy az Európai Bizottság dokumentumában a városi mobilitásról szóló zöld könyvvel kapcsolatos véleményét a véleményezett közlemény alapjául szolgáló referenciavélemények között idézték, kénytelen megállapítani, hogy az Európai Bizottság javaslatai messze elmaradtak az EGSZB által az idézett véleményben és más, a tárgyhoz tartozó véleményekben tett ajánlásaitól. (7)

5.3 Anélkül, hogy megkérdőjelezné a szubszidiaritás elvét és az Uniónak a kérdésben rendelkezésére álló korlátozott hatáskörét, az EGSZB sajnálatát fejezi ki, hogy az Unió szerepének erősítése mellett szóló feltáró véleményében (8) (A közlekedési és a területfejlesztési politika összehangolása a fenntarthatóbb városi közlekedésért) kifejtett ajánlásai egyelőre nem találtak kedvező fogadtatásra.

5.4 Az Európai Bizottság, arra törekedve, hogy ne sértse a szubszidiaritás elvét, békéltetői vagy segítői szerepet vállal a szabályozói vagy szolgáltatói helyett. Az általa javasolt intézkedések többsége nem haladja meg a jó szándékú tanácsok szintjét, bár igen dicséretesek, mégsem mondhatók kényszerítő erejűnek vagy radikálisnak.

5.5 Ezenfelül a véleményezett közlemény elolvastával kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy jelen esetben a „Polgárok hálózatának fejlesztése” című (COM(1998) 431 végleges) közlemény másolatáról van szó – ha nem is szövegét, de tartalmát tekintve.

5.6 Tizenegy évvel az 1998-as, „push and pull” néven ismertté vált közlemény után („kitolni” a gépjárműből és a tömegközlekedés felé „húzni” az embereket) ma is ugyanazok a kérdések merülnek fel, nevezetesen: az információcsere ösztönzése, a teljesítmények összevetése, megfelelő politikai keret létrehozása, az Európai Unió pénzügyi eszközeinek felhasználása.

5.7 Az EGSZB sajnálkozását fejezi ki amiatt, hogy nem vonták meg az 1998-as közleményben előirányzott kezdeményezések – például az Európai Helyi Közlekedési Információs Szolgálat (ELTIS), a városok és régiók hálózatával kötött megállapodás (POLIS), a kerékpárutak nemzeti hálózatainak összekapcsolása, a minőségi teljesítmények önértékelési rendszerének kifejlesztése, a helyi utasszállító rendszerek teljesítményének hitelesítési kísérleti projektje, a mobilitás irányítására és az akadályok elemzésére vonatkozó útmutató, az elektronikus jegypénztárak, hivatásos járművezetők képzése, a mobilitás irányításáról szóló, 2000-re előirányzott közlemény, valamint a számos bejelentett kutatási projekt – mérlegét.

5.8 Az EGSZB szerint előnyösebb lett volna, ha ezúttal a véleményezés alatt álló cselekvési tervet legalább mutatók együttese alapján mérhető mennyiségi célkitűzések kísérik (lásd a CESE 1196/2009 számú véleményt), amelyeket a városoknak és a peremterületeknek az általuk választott fenntartható mobilitási tervek révén kellene elérniük.

5.9 Ez annál is inkább sajnálatos, mivel a „A közlekedés fenntartható jövője: útban az integrált, csúcstechnológiát képviselő, felhasználóbarát rendszer felé” című közleményében (COM(2009) 279 végleges) az Európai Bizottság sajnálatát állapítja meg, hogy a közlekedés fenntarthatóságának területén meghatározott célkitűzéseket korántsem sikerült elérni, és alapvető orientációs változásokra van szükség.

5.10 A társadalmi kérdések, a fogyasztói társadalom által a környezetre gyakorolt nyomás, a nem motorizált mobilitás, a motorkerékpárok kérdése és a gépjárművel történő közlekedés alaphelyzetben való elkerülésére irányuló intézkedések alapvetően kimaradtak. Ugyanez igaz a határokon átnyúló együttműködésre, a területrendezési, városfejlesztési és a városok terjeszkedése által jelentett problémákra, amelyek növelik a közlekedési infrastruktúrák iránti igényeket.

5.11 Az EGSZB tehát szükségesnek tartja a véleményezett intézkedési terv kiegészítését egy olyan másik tervvel, mely részletesebben tárgyalja a nem motorizált mobilitás és a motorkerékpárok kérdését.

5.12 A cselekvési terv inkább az egyéni gépjárműhasználat „optimalizálásával” és kezelésével, mintsem elkerülésével foglalkozik. A gépkocsihasználattal összefüggő kereslet megszorító kezelése, legyen szó ösztönző intézkedésekről, amilyen a telekocsirendszer előmozdítása, vagy visszatartó erejű intézkedésekről (elriasztó parkolási politika, úthasználati díjak, büntetések), a különböző zöldövezetekre való bejutásra vonatkozó szabályozásokról készült tanulmány bejelentésére korlátozódnak.

5.13 Noha a cselekvési tervben kilátásba helyezett tanulmányok – nevezetesen a városi úthasználati díjak lakossági fogadtatásának, az energiatakarékos autóvezetés integrációjának, a külső költségek internalizálásának, valamint a technológiák elérhetőségének és a költségek behajtásának vonatkozásában – kétségkívül hozzáadott értéket képviselnek, a következőképpen szükségszerűen felmerülő konkrét lépéseket nem lenne szabad feláldozni a szubszidiaritás elvéről folytatott vita oltárán.

5.14 Végezetül a cselekvési terv nem foglalkozik azzal, hogy a civil társadalmat hogyan lehetne szorosabban hozzákapcsolni a fenntartható mobilitás érdekében eszközölt intézkedésekhez, holott a civil társadalomnak megvan a kapacitása ahhoz, hogy a szereplőket és a politikai döntéshozókat összehozza, valamint a társadalom minden rétegét a közlekedési szokásaik átgondolására és módosítására sarkallja.

6. Részletes megjegyzések

A fenti általános megjegyzései mellett az EGSZB véleményezni kíván a 20 konkrét intézkedés közül néhányat.

(7) HL C 255., 2010.9.27., 110. o.; HL C 224., 2008.8.30., 39. o.; HL C 168., 2007.7.20., 77. o.

(8) HL C 317., 2009.12.23., 1. o.

1. intézkedés – A fenntartható városi mobilitási tervek elfogadásának meggyorsítása

6. intézkedés – Az utastájékoztató javítása

6.1 Az EGSZB helyesli, hogy az Európai Bizottság logisztikai támogatást fog nyújtani a helyi önkormányzatoknak a teher- és személyszállításra vonatkozó fenntartható városi mobilitási tervek végrehajtásához.

6.2 A cselekvési terv kifejti, hogy az Európai Bizottság tervei között mindezeknél hosszabb távon megvalósítandó lépések is szerepelnek, így például sor kerülhet ösztönző intézkedések és ajánlások kidolgozására.

6.3 Az EGSZB szeretné megismételni arra vonatkozó javaslatát, hogy a közösségi alapokból származó, az önkormányzatoknak juttatott minden pénzügyi támogatás legyen a mobilitási tervek kidolgozásának kötelezettségéhez kötve, természetesen úgy, hogy a városok továbbra is szabadon igazíthatják ezeket a terveket a helyi sajátosságokhoz.

6.4 Ugyanakkor ezeknek a terveknek az európai minimálkövetelményeknek megfelelő, környezetkímélő közlekedési módokra való áttérés kényszerítő erejű célkitűzését kell tartalmazniuk annak érdekében, hogy

— a lakosság minden rétege a látogatókkal és munkavállalókkal egyetemben ki tudja használni a fenntartható közlekedési eszközöket, és ki lehessen küszöbölni a mobilitással kapcsolatos társadalmi egyenlőtlenségeket;

— csökkentsék a CO₂-kibocsátást, a lég- és zajszennyezést, valamint az energiafogyasztást;

— a külső költségek figyelembe vételével javítsák a személy- és teherszállítás hatékonyságát.

6.5 E kritériumok tiszteletben tartásán kellene alapulnia az Európai Bizottság által javasolt „városi mobilitás” elnevezésű speciális cím odaítélésének, amelynek mihamarabbi alkalmazását az EGSZB buzdígn támogatja.

4. intézkedés – Párbeszéd az utasok jogairól

6.6 Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy javaslatát, miszerint egyetlen „jogi chartában” kellene egyesíteni a kollektív közlekedés felhasználóinak valamennyi jogát, nem vették figyelembe.

6.7 Ellenben helyesli az Európai Bizottság bejelentését, miszerint a szabályozási megközelítést az utasok és a csökkent mobilitású személyek jogainak védelme érdekében közös minőségi mutatókkal, valamint közösen elfogadott panaszkezelési eljárásokkal és jelentéstételi mechanizmusokkal kívánja kiegészíteni.

6.8 Az EGSZB sajnálkozását fejezi ki amiatt, hogy a tömegközlekedés használatának egyik fő akadályát, nevezetesen a biztonság hiányát – főképp a kevésbé látogatott járatokon, az esti vagy éjszakai közlekedésnél – a véleményezett közlemény

nem tárgyalja, miközben a jól képzett és megfelelő számú kísérő személyzet, valamint a videokamerás megfigyelés hatékony megelőzési eszközök a tömegközlekedési járműveken elkövetett bűnözés visszaszorítására.

6.9 A szereplők sokfélesége, amely miatt az intézkedések között mind formában, mind a támogatás nagyságrendjében erős eltérések mutatkoznak, elengedhetlenné teszi, hogy az intézkedéseket rendszeresen értékeljék annak megállapítása érdekében, hogy valamely intézkedés vagy politika megfelelő-e az utasok igényeinek, és – adott esetben – ennek megfelelően elfogadhatóságát, módosíthatóságát vagy megszüntethetőségét. Az Európai Bizottság cselekvési terve ennek ellenére ezt a kérdést nem tárgyalja.

5. intézkedés – A hozzáférés javítása a csökkent mobilitású személyek számára

6.10 Az EGSZB becslése szerint a mozgásukban korlátozott európai polgárok száma (idősek, rokkantak, fogyatékosok, de ide sorolva a terhes nőket vagy a babakocsival közlekedőket is) jóval meghaladja a 100 milliót.

6.11 Bár igaz, hogy néhány város példaértékű intézkedéseket fogantatott a csökkent mobilitású személyek érdekében, ezek a kezdeményezések továbbra is egyedi intézkedések maradnak. Ezek a személyek nagyon gyakran ütköznek áthághatatlan akadályokba tömegközlekedéssel történő utazásaik (hozzáférhetőség, felszereltség) vagy gyalogos közlekedésük (bonyolult kereszteződések, keskeny járdák, kávézók/sörözők járdán felállított teraszai) során. Mindehhez hozzájön még a többi polgár közösségi érzésének hiánya (szabálytalan parkolás, a fogyatékkal élők számára fenntartott parkolóhelyek elfoglalása). Az EGSZB üdvözli, hogy a spanyol elnökség az európai városok és nagyvárosok hozzáférhetőségének előmozdítását célzó páneurópai rendszert/programot kíván létrehozni, és mivel ez a civil társadalom szempontjából fontos, kifejezi szándékát a kezdeményezésben való aktív részvétellel.

6.12 A technikai támogatás a piac kis mérete miatt nincs eléggé kidolgozva a valós igényekhez képest, és ez lassítja a beruházásokat és az innovációt.

6.13 Az EGSZB tehát teljes mértékben helyesli, hogy a mozgáskorlátozott személyek kérdését építsék be a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos, a 2010–2020 közötti időszakra vonatkozó közösségi stratégiába, valamint hogy közös minőségi mutatókat és megfelelő jelentéstételi mechanizmusokat határozzanak meg.

6.14 Ezen intézkedések mellett megfelelő pénzügyi eszközöket kell rendelkezésre bocsátani nemzeti, regionális és helyi szinten, de mindenképp a közösségi alapok révén uniós szinten.

8. intézkedés – Kampány a fenntartható mobilitást szolgáló közlekedési szokásokról

6.15 Az Európai Bizottság fontolóra kívánja venni, hogy a fenntartható városi mobilitási tervek kidolgozásának ösztönzésére speciális címet ítéljen oda.

6.16 Az EGSZB csak helyeselni tudja a cím bevezetését, hivatkozva a „Polgárok hálózata” című zöld könyvről szóló véleményére (CES 324/99), amelyben már akkor kifejtette, hogy a minőségi címek és/vagy díjak odaítélése valódi ösztönző a minőségi versenyben.

12. intézkedés – *Tanulmány a külső költségek internalizálásának városi vonatkozásairól*

13. intézkedés – *Információcsera a városi díjszabási rendszerekről*

6.17 Bár vitathatatlan, hogy a „megfizethető” tömegközlekedés társadalmi szempontból kifizetődő, ugyanakkor az is egyértelmű, hogy gazdasági szempontból szükségképpen veszteséges; az utasoktól származó bevételek nem képesek fedezni az üzemeltetési költségeket és még kevésbé a beruházásokat, ezért az állami támogatások továbbra is elengedhetetlenek.

6.18 Az EGSZB ebben az összefüggésben egyetért azzal, hogy az Európai Bizottság által bejelentett, a külső költségek internalizálásának városi szempontjairól szóló módszertani tanulmány hozzon átláthatóságot az ágazati költségek kiszámításába. Emlékeztet arra, hogy a külső költségek kérdése már szerepelt az 1998-as közleményben, akárcsak az útdíjakból származó bevételek helyi szinten történő újberuházásának lehetősége, főként a tömegközlekedésben, valamint a gyalogos és kerékpáros közlekedés elősegítése érdekében végzett területrendezésben. Ez a két probléma azóta is függőben van.

15. intézkedés – *A jövőbeli finanszírozási igények feltérképezése*

6.19 A közlekedésre szánt strukturális alapok hiteleinek csupán 9 %-a célozza a városi közlekedést, noha gyakorlatilag minden város és régió – különböző mértékben – híján van a városi mobilitásba való elegendő beruházásokhoz szükséges alapoknak.

6.20 Bár az Európai Bizottság az ütemtervében a 2010 utáni jövőbeni finanszírozási igények elemzését irányozta elő a CIVITAS program⁽⁹⁾ pénzügyi támogatásának fenntartása mellett, az EGSZB kiegészítő pénzeszközök biztosítására tett hivatalosabb kötelezettségvállalást látna szívesen, ugyanakkor nem elhanyagolva azt a lehetőséget sem, hogy a városi mobilitást legalább részben a parkolási vagy a városi úthasználati díjakból származó összegekből finanszírozzák. Az EGSZB javasolja a mobilitás előmozdítására irányuló egyedi pénzügyi eszköz létrehozását.

6.21 A „Polgárok hálózatának fejlesztése” című 1998-as közleményében az Európai Bizottság kiemelten kívánta támogatni a fenntartható helyi és regionális közlekedési rendszereket, és azt akarta megvizsgálni, hogyan lehet azt felügyelni, hogy a közlekedési rendszerek üzemeltetői figyelembe vegyék a hozzáférhetőségi feltételeket. Az EGSZB kíváncsian várja ennek a vizsgálatnak az eredményét.

6.22 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy a prioritási fok meghatározása helyett a közösségi alapokra vonatkozó jövőbeni szabályozásban – a 2013-ban esedékes felülvizsgálata során – a közösségi pénzeszközök városi tömegközlekedésnek történő kiutalását a városi mobilitási tervek végrehajtásának és a csökkent mobilitású személyek hozzáférhetőségére vonatkozó kritériumok szigorú betartásának feltételéhez kellene kötni.

17. intézkedés – *Városi mobilitási megfigyelőközpont létrehozása*

6.23 Az EGSZB kedvezően fogadja egy városi mobilitási megfigyelőközpont virtuális fórum formájában történő létrehozását azzal, hogy a helyes gyakorlatok cseréjének a városi mobilitás valamennyi szegmensét érintenie kell, beleértve a csökkent mobilitású személyek hozzáférést is.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽⁹⁾ CIVITAS (City VITALity Sustainability – Városi vitalitás fenntarthatósága): közösségi kutatási és innovációs program a városi közlekedés területén.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a polgári légiközlekedési balesetek és repülőesemények vizsgálatáról és megelőzéséről

(COM(2009) 611 végleges – 2009/0170 (COD))

(2011/C 21/11)

Főelőadó: **Jacek KRAWCZYK**

2009. november 20-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 80. cikkének (2) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a polgári légiközlekedési balesetek és repülőesemények vizsgálatáról és megelőzéséről

COM(2009) 611 végleges – 2009/0170 (COD).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnöksége 2009. december 15-én megbízta a „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. május 27-én tartott 463. plenáris ülésén az eljárási szabályzat 59. cikk (1) bekezdésének megfelelően főelőadót jelölt ki Jacek KRAWCZYK személyében, továbbá 157 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A polgári légi közlekedésben bekövetkezett balesetek kivizsgálásának és az események jelentésének jelenlegi közösségi rendszere hatékonyság tekintetében elmarad az optimálistól. Nem veszi figyelembe az egységes légiközlekedési piac létrehozása felé tett jelentős előrelépéseket, melyek közt nagy szerepe volt az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség (EASA) létrehozásának.

1.2 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság javaslatát, és úgy véli, hogy az jó irányban indult el ahhoz, hogy megoldja azokat a problémákat, amelyeket a balesetek kivizsgálásának jelenlegi szétaprózottsága okoz az EU-ban.

1.3 Az Európai Bizottság javaslata célul tűzi ki az önkéntes együttműködés előmozdítását a polgári légiközlekedés-biztonsági vizsgálatokat végző hatóságok európai hálózatán keresztül. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a polgári légiközlekedési balesetek kivizsgálásával foglalkozó európai ügynökség létrehozatala jelenleg még túl korai volna.

1.4 Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy a balesetek és repülőesemények kivizsgálásának egyetlen célja a további balesetek és események megelőzése kell hogy legyen, nem pedig a bűnbakkeresés és a megbélyegzés. Ezért az EGSZB elengedhetetlennek tartja a 15. cikk megfogalmazásának további javítását, hogy az teljesen összhangban legyen az ICAO-egyezmény 13. mellékletében foglalt rendelkezésekkel.

1.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a repülésbiztonság szempontjából kiemelten fontos egy valóban független vizsgálati eljárás, amelyet sem az érintett felek, sem pedig a nagyközönség, a politika, a média vagy a bíróságok nem befolyásolhatnak.

1.6 Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy fontos a „biztonság kultúrájának” kialakítása és az, hogy minden tagállam gondoskodjon arról, hogy büntetőjogi rendszere a méltányosságon alapuljon („*just culture*”). Uniós szinten határozottabb lépéseket kell tenni azt biztosítandó, hogy minden tagállam ennek megfelelően alakítsa át büntetőjogi rendszerét.

1.7 Az EGSZB különösen fontosnak tartja, hogy más érdekeltekkel együttműködésben kidolgozzák e *just culture* uniós chartáját.

1.8 Az EGSZB szerint kiemelten fontos garantálni, hogy a balesetek kivizsgálása valamennyi érintett féltől – az Európai Repülésbiztonsági Ügynökséget is ideértve – teljes függetlenségben folyjon. Ezért több biztosítékot kell beépíteni a jogszabályokba a vizsgálatot végző szervek vezető szerepének megerősítése érdekében.

1.9 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az utaslista kellő időben való hozzáférhetővé tétele nagyon fontos az áldozatok hozzátartozói számára, ugyanakkor véleménye szerint ugyanilyen fontos, hogy ez a lista helyes legyen.

2. Bevezetés

2.1 A repülés az egyik legbiztonságosabb közlekedési forma. A statisztikák szerint – bár az egységes légiközlekedési piac 1992-es létrehozása óta jelentősen megnőtt a légi forgalom – az Európai Uniónak sikerült fokoznia a légi közlekedés biztonságát, és így az uniós légitársaságok ma a világ legbiztonságosabbjai közé tartoznak.

2.2 Ennek ellenére nem kényelmesedhetünk el, hanem folyamatos erőfeszítéseket kell tennünk a repülésbiztonság javítására. Akármilyen biztonságos is az Unió légiközlekedési ágazata, a balesetek és a súlyos repülőesemények soha nem zárhatók ki. Ezért alapvető, hogy minden balesetet és eseményt független vizsgálatnak vessenek alá. A balesetek körülményeinek elemzése ugyanis olyan ajánlások megfogalmazásához vezethet, amelyeknek köszönhetően a jövőben meg lehet előzni az ilyen balesetek megismétlődését.

2.3 A polgári légi közlekedésben bekövetkezett balesetek vizsgálatára vonatkozó kötelezettséget a nemzetközi polgári repülésről szóló egyezmény rögzíti, amelynek valamennyi tagállam részes fele. Az ICAO Chicagói Egyezményének 13. mellékletében részletes előírások és ajánlott gyakorlatok találhatóak.

2.4 Felismerve a balesetek és repülőesemények vizsgálatának jelentőségét, az Európai Közösség már 1980-ban irányelvet fogadott el a tagállamok repülőbalesetekkel kapcsolatos jövőbeni együttműködéséről és kölcsönös segítségnyújtásáról (a 80/1266/EGK irányelv).⁽¹⁾ A 94/56/EK irányelv⁽²⁾ később az 1980-as irányelv helyébe lépett. Ezenkívül 2003-ban elfogadták a polgári légi közlekedésben előforduló események jelentéséről szóló 2003/42/EK irányelvet.⁽³⁾

2.5 A polgári légi közlekedésben bekövetkezett balesetek kivizsgálásának és az események jelentésének a Közösségben jelenleg működő rendszere szétaprózódottsága miatt hatékonyság tekintetében elmarad az optimálistól. Nem veszi kellően figyelembe az egységes légiközlekedési piac létrehozása felé tett jelentős előrelépést, amely – különösen az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség létrehozása révén – jelentősen hozzájárult az uniós repülésbiztonság megerősödéséhez. Ezért az Európai Bizottság 2009. október 29-én javaslatot fogadott el egy a polgári légiközlekedési balesetek és repülőesemények vizsgálatáról és megelőzéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre, amely hatályon kívül helyezné a jelenlegi idevonatkozó jogszabályokat.

3. Az Európai Bizottság javaslata

3.1 Az Európai Bizottság javaslata célul tűzi ki az önkéntes együttműködés előmozdítását, így a rendeletjavaslat értelmében a meglévő informális együttműködésből kialakítják a polgári légiközlekedés-biztonsági vizsgálatokat végző hatóságok európai hálózatát (a továbbiakban: a hálózat). A hálózat nem rendelkezik majd jogi személyiséggel, megbízatása pedig tanácsadói és koordinációs feladatokra korlátozódik.

3.2 Emellett a javaslat számos, jogszabályban rögzített kötelezettséggel egészíti ki az önkéntes együttműködést, mint például:

— az ICAO-egyezmény 13. mellékletének megfelelően olyan nemzetközi szabályok és ajánlott gyakorlatok közösségi jogba való átültetése, amelyek a bizonyítékok és a biztonságossággal összefüggő érzékeny információk védelmével kapcsolatosak;

— a biztonsági vizsgálatokat végző nemzeti hatóságok szervezeti felépítésével kapcsolatos közös követelmények kidolgozása és a biztonsági vizsgálatok függetlenségének megerősítése;

— a balesetek és a repülőesemények okainak felderítésére irányuló különféle vizsgálatok jobb koordinálása;

— az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség és a biztonsági vizsgálatokat végző nemzeti hatóságok kölcsönösen fennálló jogainak és kötelezettségeinek tisztázása a biztonsági vizsgálatok függetlenségének veszélyeztetése nélkül;

— azoknak a kritériumoknak a meghatározása, amelyek alapján a biztonsági vizsgálatokat végző hatóságok kijelölik a „tervező állam” akkreditált képviselőit;

— a méltányossági alapú repülésbiztonsági kultúra előmozdítása egy olyan jelentéstételi rendszer kialakítása révén, amely nem a felelősségre vonást célozza;

— az utaslista és a benne foglalt adatok védelmével kapcsolatos közös követelmények kidolgozása a közösségi légitársaságok számára (ld. a javasolt rendelet 23. cikkét);

— a légi balesetek áldozatai és hozzátartozóik jogainak megerősítése;

— a balesetekben érintett személyek anonimitásának hatékonyabb védelme;

— a biztonsági ajánlások és folyamányaik közös adattárának létrehozása.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság javaslatát, és úgy véli, hogy az jó irányban indult el ahhoz, hogy megoldja azokat a problémákat, amelyeket a balesetek kivizsgálásának jelenlegi szétaprózódottsága okoz az EU-ban. Az EGSZB ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a javaslat eredményeit nyomon kell követni, figyelembe véve, hogy egyes kisebb tagállamok nem rendelkeznek a balesetek kivizsgálásához szükséges szakértelemmel és/vagy erőforrásokkal. Az EGSZB ezért arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy határozza meg a balesetek kivizsgálását végző testületekben és a vizsgálatvezetőktől elvárt szakképesítések minimumszintjével kapcsolatos kritériumokat, és ösztönözze a tagállamokat ezek betartására.

4.2 Az EGSZB különösen üdvözlí az Európai Bizottságnak a szubszidiaritáson és az arányosságon alapuló, pragmatikus megközelítését. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a polgári légiközlekedési balesetek kivizsgálásával foglalkozó európai ügynökség létrehozatala jelenleg még túl korai volna, bár hosszabb távon nem zárható ki. Az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy biztosítani kell, hogy a hálózat nyitva álljon azok előtt az EU-val szomszédos harmadik országok előtt, amelyek szorosan együttműködnek az Unióval, különös tekintettel az Európai Polgári Repülési Konferencia (ECAC) tagállamaira.

⁽¹⁾ HL L 375., 1980.12.31., 32. o.

⁽²⁾ HL L 319., 1994.12.12., 14. o.

⁽³⁾ HL L 167., 2003.7.4., 23. o.

4.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a repülésbiztonság szempontjából kiemelten fontos egy valóban független vizsgálati eljárás, amelyet sem az érintett felek, sem pedig a nagyközönség, a politika, a média vagy a bíróságok nem befolyásolhatnak.

4.4 Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy a balesetek és repülőesemények kivizsgálásának egyetlen célja a további balesetek és események megelőzése kell hogy legyen, nem pedig a bűnbakkeresés és a megbélyegzés. Ezért az EGSZB alapvetőnek tartja a 15. cikk megfogalmazásának további javítását, hogy az teljesen összhangban legyen az ICAO-egyezmény 13. mellékletében foglalt rendelkezésekkel. Mindenekelőtt az a javaslat, hogy a balesetek kivizsgálásán kívüli egyéb célokra több jogot adjanak a bíróságoknak és a közérdekű szervezeteknek, kontraproduktív volna, és hátráltatná a balesetek és az események önkéntes bejelentését. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a vizsgálatok mindenféle bírósági eljárástól teljesen függetlenül folyjanak. Ha nem így történe, az kedvezőtlen hatást gyakorolhatna a biztonsággal kapcsolatos információk gyűjtésére, és így az uniós repülésbiztonság romlásához vezethetne. Rámutat, hogy ez nem érinti az áldozatok ahhoz való jogát, hogy a baleset kivizsgálásától független eljárás révén kártérítésért folyamodjanak. Az EGSZB hangsúlyozza a biztonsággal kapcsolatos érzékeny adatok, valamint a biztonsági eseményeket bejelentő alkalmazottak védelmének fontosságát is.

4.4.1 Az EGSZB elismeri a légközlekedési szervezetek 2010. április 26-i, a légi balesetek kivizsgálásáról szóló uniós rendeletről szóló nyilatkozatának fontosságát, amely komoly aggályokat vet fel az Európai Bizottság (2010. március 11-i ülésén a Közlekedési Tanács által is támogatott) javaslatával kapcsolatban, nevezetesen az igazságszolgáltatási eljárásnak a biztonsági vizsgálattal szembeni elsőbbségét illetően. Az aláíró szervezetek szerint ez komolyan hátráltatná a vizsgálatvezetőket abban, hogy bizalmas módon megszerezzék a balesetekhez vezető tényezők azonosításához szükséges információkat, és így megfelelően alátámasztott biztonsági ajánlásokat fogalmazhassanak meg, amelyek szükségesek a repülésbiztonság javításához és a jövőbeli balesetek megelőzéséhez. Következésképpen ez nem szolgálja az európai légi utasok érdekeit.

4.5 Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy fontos a „biztonság kultúrájának” kialakítása és az, hogy minden tagállam gondoskodjon arról, hogy büntetőjogi rendszere a méltányosságon alapuljon. A repülésbiztonság érdekében elengedhetetlen, hogy a balesetek kivizsgálásának eredményeit a további balesetek megelőzésére, ne pedig a nem szándékosan elkövetett hibák büntetésére használják fel, mivel ez utóbbi hátráltatná a balesetek megfelelő kivizsgálását. Az EGSZB úgy véli, hogy a rendeletnek olyan keretet kellene biztosítania, amelyben a balesetekben érintett összes fél megoszthatja egymással a tapasztalatait, és szabadon, bizalommal szólalhat meg. A jogbiztonság, azaz egy olyan határozott jogszabályi keret, amely egyértelműen lefekteti, hogy a biztonsággal kapcsolatos információk milyen esetben használhatók fel a baleset kivizsgálásán kívüli célokra, szükséges a nyílt, bizalommal alapuló kommunikációhoz. Az effajta biztonság nélkül az érintettek félnének részt venni a vizsgálatban. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy uniós szinten határozottabb lépéseket kell tenni azt biztosítandó,

hogy minden tagállam úgy alakítsa át büntetőjogi rendszerét, hogy az a méltányosságon alapuljon. Különösen fontosnak tartja, hogy kidolgozzák a *just culture* uniós chartáját, és üdvözli az európai polgári repülési szociális partnerek által 2009. március 31-én elfogadott „Just Culture Chartát”.

4.6 Az EGSZB megítélése szerint az utaslista kellő időben való hozzáférhetősége fontos az áldozatok hozzátartozói számára, ugyanakkor véleménye szerint ugyanilyen fontos, hogy ez a lista helyes legyen. Az EGSZB ezért úgy érzi, hogy a lista rendelkezésre bocsátására kiszabott egyórás határidő fenntartható, amennyiben kivételt állapítanak meg néhány olyan esetre, amikor ez technikailag megvalósíthatatlan volna – különösen a harmadik országokból induló, nagy távolságon közlekedő járatok esetében. A légitársaságok egy órán belül könnyűszerrel előteremtnek egy ellenőrizetlen utaslistát. Alapvető azonban, hogy a lista ellenőrzött legyen, főként a nem uniós országból induló, nagy távolságon közlekedő járatok esetében. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá a magánélet és az adatvédelem fontosságát. Úgy véli, hogy azok az utaslisták, amelyeket a légitársaságok az utasfelvételi és foglalási rendszer alapján tudnak adni, minden bizonnyal megfelelnek a célnak.

4.7 Az EGSZB szerint kiemelten fontos garantálni, hogy a baleset kivizsgálása valamennyi érintett féltől – köztük az Európai Repülésbiztonsági Ügynökségtől – teljes függetlenségben folyjon. Ezért több biztosítékot kell beépíteni a jogszabályokba a vizsgálatot végző szervek vezető szerepének megerősítése érdekében. Az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség a többi érintett féllel (légitársaság, gyártó stb.) együtt (tanácsadóként) részt vehetne ugyan a nyomozásban, nem engedhető azonban meg, hogy befolyásolja a vizsgálat lefolytatását vagy kimenetelét. Az EGSZB különösen arra szeretne rámutatni, hogy nem szabadna engedni, hogy az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség akkreditált balesetkivizsgálóként járjon el, mivel – tekintve, hogy biztonsági szabályozói szerepet tölt be – ez összeférhetetlenséget jelentene, és így nem volna összhangban az ICAO 13. mellékletének szellemével. Az EGSZB ugyanakkor azt is hangsúlyozni szeretné, hogy a vizsgálati ajánlásokat szükség esetén, és ha a sürgős biztonsági kérdések kezeléséhez annak szüksége van rá, el kell küldeni az Európai Repülésbiztonsági Ügynökségnek.

4.8 Az EGSZB üdvözli azt a javaslatot, hogy hozzák léte a balesetkivizsgálási ajánlások központi adatbázisát, amely az ajánlások folyamányait is tartalmazza. Az EGSZB ugyanakkor – az Egyesült Államok mintáját követve, ahol a Szövetségi Légügyi Hatóság (FAA) felülvizsgálja a Közlekedésbiztonsági Tanács (NTSB) által kidolgozott ajánlásokat – alapvetőnek tartja, hogy még mielőtt megalkotnának egy szabályt, az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség alaposan értékelje, hogy az ajánlások biztonsági szempontból milyen hozzáadott értéket jelentenek, és milyen szabályozási hatásuk lehet.

4.8.1 Az EGSZB sürgeti, hogy az EU tegyen további lépéseket a repülőeseményekről szóló jelentések megfelelő, részletes elemzésének és annak biztosítása érdekében, hogy javuljon az e területen rendelkezésre álló erőforrások európai szintű összevonása.

4.9 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a biztonság érdekében minden uniós (és nem uniós) országnak pontosan értenie kell a vizsgálati jelentés tartalmát (19. cikk). Gyakran előfordul, hogy az országos polgári nyomozó hatóságok csak a saját hivatalos nyelvükön adnak ki jelentést, még akkor is, ha külföldi érintettek is vannak. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a vizsgálati jelentéseket legalább angolra fordítsák le.

4.10 Az EGSZB megjegyzi, hogy a biztonság mindig is elsőbbséget élvez más követelményekkel, például a szellemi

tulajdon védelmével szemben. Ettől függetlenül több biztosítékra van szükség a szellemi tulajdon védelme érdekében (15. cikk). A kereskedelmi szempontból érzékeny információkat csak a hatóságokkal kellene közölni, és meg kellene akadályozni, hogy azok a konkurencia kezébe jussanak. Sem az eredeti gyártóknak (OEM) nem szabad kiadni a kiegészítő típusalkalmassági bizonyítványokkal (STC) vagy egyéb változtatásokkal vagy javításokkal kapcsolatos összes információt, sem pedig fordítva (mivel ezek például a tervező szervezet kereskedelmi szempontból jelentős szellemi tulajdonát is tartalmazzák, amelynek pedig semmi köze a szóban forgó balesethez/eseményhez).

Kelt Brüsszelben, 2010. május 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi határozatra a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról – Az Európa 2020 integrált iránymutatás II. része

(COM(2010) 193 végleges)

(2011/C 21/12)

Főelőadó: **Wolfgang GREIF**

2010. május 5-én az Európai Unió Tanácsa úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ.) 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat tanácsi határozatra a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról – Az Európa 2020 integrált iránymutatás II. része

COM(2010) 193 végleges.

Az Elnökség 2010. április 27-én a „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekciót bízta meg a vélemény kidolgozásával.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2010. május 26–27-én tartott 463. plenáris ülésén (a május 27-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Wolfgang GREIF személyében, továbbá 134 szavazattal 9 ellenében, 12 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

Az EGSZB

- sajnálattal látja, hogy a Tanács és az Európai Bizottság az iránymutatások elfogadásához ilyen szűk határidőt szabott meg, amely gyakorlatilag nem tesz lehetővé tényleges vitát a szervezett civil társadalommal és a parlamentekkel,
- úgy véli, hogy az iránymutatások nem tükrözik eléggé, hogy a munkanélküliség elleni küzdelem a válság fényében az egyik legfontosabb cél kellene, hogy legyen az EU és a tagállamok politikájában,
- üdvözli, hogy a dokumentum néhány iránymutatásra összpontosít, ezeket azonban túl általánosnak és túl visszafogottnak tartja ahhoz, hogy ténylegesen cselekvésre ösztönözzenek, ez pedig gyengíti az európai megközelítést,
- úgy véli, hogy a munkaerőpiacot érintő politikai ajánlások túl nagy hangsúlyt helyeznek a kínálati oldalra (kulcsszó: a foglalkoztathatóság javítása) és kéri, hogy több figyelmet kapjon a jövőbeli növekedést és innovációt ösztönző, illetve a munkahelyteremtést elősegítő, intelligens keresletpolitika,
- aggályainak ad hangot amiatt, hogy a teljes foglalkoztatás célja (amely a régi iránymutatásokban központi helyen áll) az új iránymutatásokban már nem szerepel,
- csodálkozását fejezi ki amiatt, hogy az iránymutatások nem tartalmazzák konkrét részleteket a munka minőségére vonatkozóan, és javasolja, hogy a 8. és a 9. iránymutatást vonják össze, és helyette egy külön iránymutatást vezessenek be a munkaminőség fejlesztéséről,
- üdvözli a tudásháromszög és a magasabb képzettségi szint középpontba állítását; szívesen látta volna azonban ambiciózusabb célok kitzűzését a fiatalok munkanélküliségének leküzdése és a fogyatékkal élők képzése és továbbképzése terén,
- bírálónan jegyzi meg, hogy összességében túl kevés utalás szerepel a nemek egyenlőségét célzó politikára (pl. a nők támogatására),
- nyomatékosan üdvözli „A társadalmi összetartozás erősítése és a szegénység elleni küzdelem” célkitűzést mint külön iránymutatást, erősebben ki kellene azonban hangsúlyozni a gyermekek és fiatalok elszegényedése veszélyének csökkentését,
- úgy véli, hogy az elszegényedés veszélyének csökkentése érdekében egy sor olyan stabil és megbízható mutató szükséges az előrelépések méréséhez és felügyeletéhez, amelyek mérik például a jövedelem és a vásárlóerő viszonyát, valamint a jövedelemkoncentrációt (Gini-együttható) is, és a szegénységi kockázati rátát mint általánosan használt viszonylagos szegénységi mutatót mindenképpen alkalmazni kell,
- úgy véli, hogy egyértelműbb szövegrészek szükségesek a szegénység által aránytalanul nagy mértékben fenyegetett csoportok (például a gyermeküket egyedül nevelő nők, a bevándorló háttérrel rendelkezők, az alacsony nyugdíjjogosultsággal rendelkező idősebbek, a fogyatékkal élők) integrációjáról.

2. Háttér: Az Európai Bizottság és a Tanács túl szoros ütemtervének bírálata

2.1 Az Európai Bizottság 2010. április 27-én számos új iránymutatást javasolt a tagállamok foglalkoztatáspolitikájára vonatkozóan. A gazdaságpolitikai alapelvekkel együtt ezek képezik az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre irányuló EU2020 stratégia megvalósításának integrált iránymutatásait. Az Európai Tanács 2010. március 25–26-án megállapodott az új stratégiáról, amelyet formálisan júniusban fogadnak el.

2.2 Az EGSZB több alkalommal helyeselte az EU jövőstratégiájának integrált, többéves megközelítését, és több ízben utalt arra, hogy a parlamentek, a szociális partnerek és a civil társadalom átfogó részvétele európai és nemzeti szinten döntő jelentőségű a politikai koordináció sikeréhez, és minden szakaszban biztosítani kell azt ⁽¹⁾.

2.3 A 2010 utáni uniós stratégiáról szóló véleményében az EGSZB azt is kérte, hogy a stratégia kiigazítása során szüntessék meg a strukturális akadályokat, amelyek a parlamentek hatékony bevonásának és egy tényleges szociális és civil társadalmi párbeszéd útjában állnak ⁽²⁾. Ennek egyik oka az volt, hogy az iránymutatások kidolgozása és átdolgozása idején már évek óta nem kielégítően folytak a konzultációk.

2.3.1 Az EGSZB az iránymutatásokról szóló több véleményében is sajnálkozott már emiatt, és nyomatékosan felkérte az Európai Bizottságot és a Tanácsot a tervezett ütemezés módosítására, különösen azokban az években, amikor a koordináció keretében kijelölik a megfelelő stratégiai irányokat. Biztosítani kell valamennyi releváns társadalmi és politikai szereplő hatékony bevonását a politikai véleménynyilvánítás folyamatába nemzeti és uniós szinten is.

2.4 Az EGSZB annál inkább sajnálja, hogy a Tanács és az Európai Bizottság ebben az évben is, amikor az EU 2020 stratégia keretében döntenek a növekedési és foglalkoztatási menetrend következő 10 évre szóló prioritásairól, ilyen szűk időkeretet szabott meg az iránymutatások elfogadásához. Ez az ütemezés gyakorlatilag nem tesz lehetővé valódi vitát a szervezett civil társadalommal és a parlamentekkel.

2.5 Ennek fényében az EGSZB megállapítja, hogy a tanácsi rendeletre tett javaslat közzététele és a rendelet elfogadásának időpontja közötti rendkívül szűk időt tekintve számára sem lehetséges, hogy a szokásos módon megbeszéléseket folytasson az EGSZB-ben képviselt érdekcsoportokkal. Úgy látja, hogy ehelyett egyfajta gyorsított eljárás keretében kényszerül véleményét nyilvánítani.

⁽¹⁾ Az EGSZB 2005. május 31-i, „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikájára vonatkozó iránymutatásokról” című véleménye, COM(2005) 141 végleges – 2005/0057 (CNS), előadó: Henri MALOSSE (HL C 286., 2005.11.17.), valamint 2008. február 13-i, „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-szerződés 128. cikke értelmében) a tagállamok foglalkoztatáspolitikájára vonatkozó iránymutatásról” című véleménye, COM(2007) 803 végleges/2 V. rész – 2007/0300 (CNS), előadó: Wolfgang GREIF (HL C 162., 2008.6.25., 92. o.).

⁽²⁾ HL C 128., 2010.5.18., 3. o.

2.6 Az EGSZB ezért minden olyan felvetést megért, amely az integrált iránymutatásokról szóló döntéshozatal ennek megfelelő elhalasztása mellett foglal állást, főként ilyen helyzetben, amikor az EU a következő 10 évre szóló átfogó fejlesztési stratégiáját készül kidolgozni.

2.6.1 Az EGSZB egy ilyen néhány hónapos halasztás esetén, amelyet kifejezetten üdvözölne, fenntartja magának a jogot, hogy az e véleményben szereplő megjegyzésekről és ajánlásoktól függetlenül egy saját kezdeményezéssé véleményben részletesen, a szükséges széles körű tanácskozásokat megtartva állást foglaljon a javasolt iránymutatásokról.

3. Általános megjegyzések a javasolt iránymutatásokról

3.1 A gazdasági és pénzügyi válság következtében Európa az elkövetkező években rendkívül feszült foglalkoztatási helyzettel fog szembesülni. Aktuális tanulmányok abból indulnak ki, hogy egy egész évtizedre szükség lesz a jelenlegi válságos évek alatt megszünt csaknem tízmillió munkahely visszaszerzéséhez ⁽³⁾. A munkanélküliség leküzdése ennek fényében az uniós és a tagállami politika egyik legfőbb célját kell hogy jelentse. Ennek az EGSZB szerint sokkal nagyobb mértékben kell tükröződnie az iránymutatásokban.

3.1.1 Összességében a javasolt iránymutatások száma az eddigi nyolcra most négyre csökkent, és az Európai Bizottság tervei szerint ezek 2014-ig változatlanok maradnak. Az EGSZB elvben üdvözli az iránymutatások ilyen összevonását és a többéves ciklust, megállapítja azonban, hogy a szöveg sok helyen igen általános és nem elég precíz. Attól tart, hogy az iránymutatások ezáltal csak korlátozott mértékben serkentik cselekvésre a tagállamokat. Az EGSZB számára mindenestre világos, hogy kevesebb iránymutatás esetén annál több egyértelmű és megbízható mutató szükséges, hogy az elért haladást mérni és felügyelni lehessen. Ez az egyes célcsoportokra irányuló intézkedésekre, valamint a szegénység elleni küzdelemre is érvényes.

3.2 Ezenkívül a közzétett foglalkoztatási iránymutatások alig tartalmaznak számszerű célkitűzéseket, eltekintve a következő három kiemelt uniós célra való utalásoktól, amely célok a tagállamok számára saját nemzeti célkitűzéseik meghatározására szolgálnak:

— a 20–64 év közötti nők és férfiak foglalkoztatási rátájának összesen 75 %-ra való növelése,

— az iskolából kimaradók számának 10 %-ra való csökkentése, valamint a felsőfokú vagy ennek megfelelő végzettséggel rendelkező 30–34 évesek számának legalább 40 %-ra való növelése,

⁽³⁾ Skills supply and demand in Europe: medium-term forecast up to 2020 (Cedefop, 2010), 35. o.

— az országos szegénységi küszöbök alatt élő európaiak számának 25 %-os csökkentése, ezáltal 20 millió ember kiemelése a szegénységből.

3.2.1 Az EGSZB ebben az európai megközelítés érezhető gyengülését látja, és kétségei vannak afelől, hogy a közös célkitűzések elérése terén nagyobb kötelező erővel bír-e az, ha a konkrét foglalkoztatáspolitikai kezdeményezések kidolgozása szinte kizárólag a tagállamok szintjére kerül át.

3.3 Az EGSZB nem egészen látja indokoltnak a visszafogottságot az európai célok megfogalmazása esetében, mivel a 2010 utáni stratégiáról szóló viták során kérte, hogy a jelenlegi stratégia közös céljait ne adják fel, ugyanakkor az egyes uniós országok kiindulási helyzetét figyelembe véve azokon túlmenő ambiciózus célokat fogalmazzanak meg ⁽⁴⁾.

3.3.1 Az EGSZB ebben az értelemben számos véleményében javaslatokat tett a foglalkoztatási iránymutatások keretében mérhető célok kiegészítését illetően is: a nemek közötti egyenlőség, a fiatalok foglalkoztatása, a hiányos szociális védelmet nyújtó munkakörülmények elleni harc, a szegénység elleni harc (a munkaviszonnyal rendelkezők esetében is), a fogyatékkal élők foglalkoztatása stb. terén ⁽⁵⁾.

3.4 Olyan egyértelmű célkitűzések, mint pl. a tartósan munkanélküliek visszavezetése a munkaerőpiacra, a fiatalok részére mielőbb munkahely vagy képzési hely felajánlása, megfelelő gondozóintézmények létrehozása a munka és a családi élet összeegyeztethetősége érdekében, a nemek közötti jövedelemkülönbségek csökkentése stb., mindaddig az európai foglalkoztatási stratégia gerincét képezték, és az EGSZB szerint ezeket fenn is kell tartani, és ahol szükséges, megerősíteni.

3.5 Az EGSZB bírálóan állapítja meg, hogy a javasolt foglalkoztatási iránymutatások keretében összességében kevés utalás történik a nemek közötti egyenlőség politikájára, illetve a nők támogatására. Ha ténylegesen csökkenteni akarjuk a szegénység kockázatát Európában, akkor elkötelezett célok és kezdeményezések szükségesek annak érdekében, hogy leépítsük a munkaerőpiacon jelenleg fennálló hátrányos megkülönböztetéseket és a nemek közötti jövedelemkülönbségek strukturális okait, valamint megszüntessük azokat az akadályokat, amelyek kizárják

a nőket bizonyos foglalkozásokból, és korlátozzák a nők vállalkozási kezdeményezéseit ⁽⁶⁾. Ezek az iránymutatások mindenestre csekély mértékben járulnak ehhez hozzá.

4. Konkrét megjegyzések és kiegészítési javaslatok a négy foglalkoztatási iránymutatáshoz

4.1 7. iránymutatás: A munkaerő-piaci részvétel növelése és a strukturális munkanélküliség csökkentése

4.1.1 Az EGSZB alapján véve támogatja azt az uniós célt, hogy 2020-ra 75 %-ra nőjön a 20–64 év közötti nők és férfiak foglalkoztatási rátája. Ez rendkívül ambiciózus cél, mivel nemcsak összességében emelték meg a célul kitűzött kvótát, hanem ugyanakkor (az eddigi célkitűzéssel összehasonlítva) kivették belőle a 15–19 évesek korcsoportját is. Az EGSZB tudni szeretné, miért vették ki a fiatal munkavállalók csoportját az összefoglalkoztatási ráta számításából.

4.1.2 Ennek kapcsán az EGSZB megállapítja azt is, hogy a jelenlegi rekordmértékű, csaknem 24 milliós munkanélküliség esetében a munkaerőpiacokon felmerülő probléma nem általánosságban a munkaerőhiányra, hanem a képzett munkaerő egyes tagállamokban jellemző hiányára, valamint a rendelkezésre álló foglalkoztatás erőteljes hiányára vezethető vissza. Ezért a foglalkoztatás és a munkahelyteremtés fokozása érdekében a munka jobb elosztásához intelligens intézkedéseket és foglalkoztatási formákat is meg kell vizsgálni.

4.1.3 Éppen az EU-ban tapasztalható drámaian magas szintű munkanélküliség miatt nem korlátozódhat a politika a munkavállalók „foglalkoztathatóságának” javítására. A munkahelyteremtés, valamint a foglalkoztatási képességek hatékony mobilizálása érdekében a hangsúlyt eztán inkább – és erőteljesebben – a jövőre irányuló beruházásokra kell helyezni a K+F, az oktatás, az infrastruktúra, az egészségügy és a szociális szolgáltatások terén.

4.1.4 Az EGSZB ennek kapcsán aggályainak is hangot ad amiatt, hogy a teljes foglalkoztatás célja (amely a régi iránymutatásokban központi helyen áll) az új iránymutatásokban már nem szerepel. A szöveg csak a strukturális munkanélküliség és az „inaktivitás” csökkentését említi meg. Az EGSZB szerint a szóban forgó iránymutatást mindenképpen úgy kellene átdolgozni, hogy ismét a teljes foglalkoztatás felé vezessen.

4.1.5 Annak érdekében, hogy éppen a válság időszakában lehetőleg elkerüljük a munkakeresők számának további növekedését és a munkanélküliség strukturális megszilárdulását, valamennyi új integrált iránymutatásnak kiegyensúlyozott makrogazdaság-politikai mixet kell tartalmaznia, amely összeköti a kínálatorientált gazdaságpolitikát a keresletorientálttal.

⁽⁶⁾ Az EGSZB 2005. szeptember 29-i, „A nőket érintő szegénység Európában” című véleménye, előadó: Brenda KING (HL C 24., 2006.1.31.); az EGSZB 2007. július 12-i, „Foglalkoztatás a kiemelt népességcsoportokban (lisszaboni stratégia)” című véleménye, előadó: Wolfgang GREIF (HL C 256., 2007.10.27.), valamint ld. az esélyegyenlőségről szóló jelentést (COM(2009) 694).

⁽⁴⁾ HL C 128., 2010.5.18., 3. o.

⁽⁵⁾ Ld. az EGSZB következő véleményeit:

2009. szeptember 30., „Munka és szegénység: egy nélkülözhetetlen globális koncepció felé”, előadó: Nicole Prud'homme (HL C 318., 2009.12.23., 52. o.)

2009. október 1., „Kapcsolat a nemek közötti egyenlőség, a gazdasági növekedés és a foglalkoztatási arány között”, előadó: Béatrice OUIIN (HL C 318., 2009.12.23., 15. o.)

2009. október 1., „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az EU ifjúsági stratégiája – befektetés és az érvényesülés elősegítése Megújított nyílt koordinációs módszer a fiatalok előtt álló kihívások és lehetőségek kezelésére (COM(2009) 200 végleges)”, előadó: Ionuț SIBIAN (HL C 318., 2009.12.23., 113. o.)

4.1.5.1 Ez az EGSZB meglátása szerint a közzétett iránymutatások esetében, különösen azonban ebben az iránymutatásban, nincs biztosítva. A munkaerőpiacot érintő politikai ajánlások esetében a kínálati oldal egyértelműen túl nagy hangsúlyt kapott (kulcsszó: a foglalkoztathatóság javítása). Ezt ellensúlyozni kell – méghozzá úgy, hogy több figyelmet kap a jövőbeli növekedést és innovációt ösztönző, illetve a munkahelyteremtést elősegítő, intelligens keresletpolitika.

4.1.6 Nincs utalás arra sem, hogy a munkaerőpiac stabilizálását szolgáló növekedés visszaállítását elsősorban a belső piaci kereslet erősítése (állami és magán beruházások) révén kell biztosítani. Hiányzik annak tisztázása is, hogy a munkanélküliség további növekedésének megakadályozása érdekében nem szabad túl korán leállítani a konjunktúrát támogató intézkedéseket és a foglalkoztatás biztosítása terén megvalósuló beruházásokat. Ennek kapcsán az EGSZB szerint egy „kilépési stratégia”, illetve – a gazdaságpolitikai iránymutatásokban szereplő – konszolidációs tervek csak bizonyos konjunkturális, illetve foglalkoztatási kikötésekkel helyeselhetők.

4.1.7 Azt az ajánlást illetően, hogy a tagállamok a rugalmas biztonságra vonatkozó tanácsi alapelveket integrálják munkaerőpiaci politikáikba, meg kell jegyezni, hogy az iránymutatás elmulaszt utalni arra, hogy a munka minősége ugyanolyan fontos alapelv, mint a rugalmas biztonság, amit pedig az EGSZB több alkalommal szorgalmazott (7).

4.1.8 Az EGSZB továbbá annak tisztázását kéri, hogy a munkakeresésre való ösztönzést elsősorban hatékony munkaerő-piaci szolgáltatások rendelkezésre bocsátása révén kell biztosítani, és kevésbé a munkanélküliségi támogatásokkal kapcsolatos úgynevezett ösztönzők által. Ezért azt javasolja, hogy az első bekezdés utolsó mondatából töröljék „...a munkanélküliek jogait és aktív munkakeresésre vonatkozó köteleességét egyértelműen megállapító...” szövegrészt. Éppen a válságot tekintve tartja az EGSZB feleslegesnek a munkanélküliségi biztosítás feltételeinek szigorítására vonatkozó ajánlásokat.

4.2 8. iránymutatás: *A munkaerő-piaci igényeknek megfelelő, képzett munkaerő, a munkaminőség fokozása és az egész életen át tartó tanulás ösztönzése*

4.2.1 Az EGSZB, amennyire üdvözlí, hogy a munkaminőség legalább az iránymutatás címében szerepel, annyira csodálkozik ugyanakkor azon, hogy ezt egyáltalán nem részletezik konkrétan (például az üzemi egészségvédelem, az egzisztenciát biztosító jövedelem, a munkaidő alakítása és a túl hosszú munkaidő megakadályozása, a munka/család összeegyeztethetősége témájában). Elvárta volna azt is, hogy a munkahelyek minőségére irányuló követelés szorosabban összefüggjön a

rugalmas biztonság stratégiájával, és ennek kapcsán hangsúlyozzák a belső és a külső rugalmas biztonság jelentőségét, hiszen a válság során éppen a rugalmas belső munkaerőpiacok állták meg a helyüket a legjobban.

4.2.2 Mivel az itt javasolt iránymutatás tartalmilag messzemenően megegyezik a következő, 9. iránymutatással, a kettőségek elkerülése érdekében komolyan meg kellene fontolni a két iránymutatás összevonását. Ezzel szemben külön iránymutatást kellene bevezetni a munka minőségének elősegítéséről.

4.2.2.1 Az EGSZB több ízben leszögezte, hogy a foglalkoztatás növekedése minőségi vetületére éppen akkor hárul különleges szerep, amikor mennyiségi célt tűznek ki a foglalkoztatási kvóták növelésére, mivel a bármi áron megvalósuló foglalkoztatás (kulcsszó: bizonytalan foglalkoztatási körülmények, „working poor”) nem lehet megoldás.

4.2.3 Az EGSZB ennek kapcsán megismétli azt a kérését, hogy térjenek vissza a minőséggel kapcsolatos foglalkoztatási célokhoz is, amelyek a lisszaboni stratégia elmúlt években végzett átdolgozása során messzemenően eltűntek (kulcsszó: laekeni mutatók a minőségi foglalkoztatás megteremtésének méréséhez) (8).

4.2.4 Ennek kapcsán az EGSZB javasolja, hogy az újonnan létrehozott munkahelyeket is rendszeresen felügyeljük minőségi szempontok szerint, és referencialapot javasol az európai munkaerőpiac előtt álló, az európai szociális partnerek által közösen meghatározott kihívásokról (9). Ide tartozik például, hogy a munkajognak a stabil szerződéseket kell támogatnia, és hogy egyetlen foglalkoztatottat sem szabad kizárni a megfelelő védelmet biztosító jogokból és a foglalkoztatás biztonságából, bármilyen szerződést kötött is.

4.3 9. iránymutatás: *Az oktatási és képzési rendszerek teljesítményének javítása minden szinten, valamint a felsőoktatásban részt vevők számának növelése*

4.3.1 Az EGSZB szerint a „jó munka” létrehozására irányuló politika, amelyhez hozzátartoznak a képzés és továbbképzés terén, valamint az egész életen át tartó tanulás terén kitűzött ambiciózus célok is, jelentősen hozzájárul a növekedéshez és a termelékenység fokozásához. Az EGSZB ezért üdvözlí a megfelelően kiemelt témákat.

4.3.2 Az előző iránymutatáshoz hasonlóan ebben is találhatók utalások a munkaerőpiacról való kirekesztés által fenyegetett fiatalok esetében alkalmazandó mutatóra. A tagállamoknak célirányos lépéseket kell tenniük a korai iskolaelhagyás megakadályozására, hogy csökkentsék az olyan fiatalok számát, akiknek sem munkájuk nincs, sem iskolai vagy szakmai végzettséggel nem rendelkeznek. Ezt a központi kérdést az EGSZB szerint egyértelműbben kifejezésre kell juttatni, például olyan ambiciózus célkitűzések megtartásával, mint a következők:

(7) Az EGSZB 2008. április 22-i, „A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A rugalmas biztonság közös elveinek kidolgozása felé: több és jobb munkahely a rugalmasságon és biztonságon keresztül” című véleménye, COM(2007) 359 végleges, előadó: Thomas JANSON, társelőadó: Christian ARDHE (HL C 211., 2008.8.19.), valamint 2009. november 4-i, „A lisszaboni stratégia 2010 után” című véleménye, főelőadó: Wolfgang GREIF, CESE 1722/2009., 3.4.3. pont.

(8) HL C 128., 2010.5.18., 3. o.

(9) Key challenges facing European labour markets: Joint analysis of European Social Partners (2007), 61. o.

- a fiatalok munkanélküliségének legalább 50 %-os csökkentése,
- a munkát vagy szakképzési helyet kereső fiatalok esetében maximum négy hónapos „aktiválási” határidő.

4.3.3 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az EU2020 stratégia részét képező cél, a 75 %-os foglalkoztatási ráta elérése megfelelő foglalkoztatáspolitikai intézkedéseket tesz szükségessé a fogyatékkal élőkre vonatkozóan is, akik a munkaképes korúak 16 %-át teszik ki. Ebben az értelemben az EGSZB üdvözli, hogy a 7. és a 10. iránymutatás külön megemlíti ezt a népességcsoportot. Ezen túlmenően az EGSZB üdvözölné, ha a 9. iránymutatás megemlítené a fogyatékkal élők képzését és továbbképzését is.

4.4 10. iránymutatás: *A társadalmi összetartozás erősítése és a szegénység elleni küzdelem*

4.4.1 Az EGSZB hangsúlyozottan üdvözli, hogy „A társadalmi összetartozás erősítése és a szegénység elleni küzdelem” külön iránymutatást képez. Ezáltal ugyanis igazolva látja azt a több alkalommal elhangzott kérését, hogy a növekvő szociális egyenlőtlenség miatt Európában közös intézkedések szükségesek a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem érdekében. Ehhez egész sor, az egyes célcsoportokra irányuló intézkedés szükséges. Az EGSZB szerint különösen a gyermekek és fiatalok elszegényedése veszélyének csökkentését kell erősebben hangsúlyozni és konkrétabb célokkal kiegészíteni az iránymutatásban.

4.4.2 Az elszegényedés veszélyének csökkentése esetében is egy sor stabil és megbízható mutató szükséges, hogy mérni és felügyelni lehessen az előrelépéseket. Az EGSZB amellet foglalt állást, hogy a szegénységi kockázati rátát mint általánosan használt viszonylagos szegénységi mutatót mindenképpen alkalmazni kell. Az EGSZB szerint ésszerű további, kiegészítő mutatókat is kidolgozni, amelyek mérik például a jövedelem és a vásárlóerő viszonyát, valamint a jövedelemkoncentrációt (lásd: Gini-együttható) is. Ez azonban semmi esetre sem vezethet a központi célkitűzések felhívulásához.

4.4.3 Az EGSZB üdvözli azt a tagállamoknak szóló ajánlást, hogy a szegénység csökkentése érdekében ösztönözni kell a társadalomban és a gazdaságban való teljes részvételt, és bővíteni kell a foglalkoztatási lehetőségeket.

4.4.3.1 Az EGSZB ennek kapcsán csatlakozik egy nemrég készült európai bizottsági tanulmány következtetéseihez, amelyek szerint a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben prioritásként kell kezelni a munkaviszonyban állók szegénysége elleni intézkedéseket is⁽¹⁰⁾. Javasolja, hogy garantálják az egzisztenciát biztosító jövedelmeket, és ebben az értelemben lépjenek fel az alacsony bért fizető ágazatok növekedése ellen, amihez az alábbiak is hozzátartoznak:

- a bizonytalan foglalkoztatási viszonyok visszaszorítása a tartós, szociálisan biztosított munkakörülmények javára,
- a képzési és munkavállalási szakaszok közötti átmenetek társadalombiztosítása,
- a továbbképzésre és a munkahelyteremtésre irányuló aktív munkaerőpiac-politika hatékony koncepcióinak támogatása, főként azok esetében, akik képzési hiányosságaiak következtében ki vannak zárva a munkaerőpiacról,
- a fiatalok munkanélkülisége elleni küzdelemnek és a munkaerőpiacról kirekesztettek integrációjának a középpontba állítása.

4.4.3.2 Mindezeket a pontokat fel kell venni ebbe az iránymutatásba, illetve erősebben kell hangsúlyozni őket. Ennek kapcsán az EGSZB megismétli azt a nemrég tett javaslatát, hogy tűzzenek ki célokat a minimális jövedelmek és a jövedelemplótlási rendszerekre vonatkozóan.

4.4.4 A szegénység elleni küzdelemhez elsősorban olyan csoportokra vonatkozó foglalkoztatás- és oktatáspolitikai intézkedésekre van szükség, amelyeket az átlagosnál nagyobb mértékben fenyeget a szegénység (például a gyermeküket egyedül nevelő nők, a bevándorló háttérrel rendelkezők, az alacsony nyugdíjjogosultsággal rendelkező idősebbek, a fogyatékkal élők). Egyértelműbb szövegrészek és célkitűzések lettek volna kívánatosak az ilyen személyek társadalmi és munkaerőpiaci integrációját illetően.

4.4.5 Az EGSZB kedvezően fogadja, hogy a javaslat megemlíti a szociális gazdaság értékes szerepét a munkahelyek teremtése és biztosítása, valamint a szegénység elleni küzdelem terén, továbbá hogy kifejezetten felszólítja a tagállamokat a szociális gazdaság aktív támogatására. Ez összhangban áll az EGSZB azon kérésével, hogy teljes mértékben aknázzák ki a szociális gazdaságban rejlő lehetőségeket, főként a szociális szolgáltatások terén történő munkahelyteremtést illetően.

Kelt Brüsszelben, 2010. május 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁰⁾ Working poor in Europe, Eurofound-Study 2010.

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították.

4.2.2. pont

A következőképpen módosítandó:

„Mivel az itt javasolt iránymutatás tartalmilag messzemenően megegyezik a következő, 9. iránymutatással, a kettősségek elkerülése érdekében komolyan meg kellene fontolni a két iránymutatás összevonását. Ezzel szemben külön iránymutatást kellene bevezetni kidolgozni a rugalmas biztonsághoz, amely többek között a munka minőségét is tartalmazzanek elősegítéséről.”

Indokolás

Magától értetődik.

A szavazás eredménye:

Mellette:	58
Ellene:	73
Tartózkodott:	2

2011-es előfizetési díjak (áfa nélkül, rendes szállítási költségeket beleértve)

Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelvén	1 100 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, nyomtatott kiadvány + éves DVD	az EU 22 hivatalos nyelvén	1 200 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelvén	770 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, havi DVD (összevont)	az EU 22 hivatalos nyelvén	400 EUR/év
A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványa (S sorozat), közbeszerzés és ajánlati felhívások, DVD, heti egy kiadvány	többnyelvű: az EU 23 hivatalos nyelvén	300 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, C sorozat – versenyvizsga-kiírások	a vizsgakiírás szerinti nyelv(ek)en	50 EUR/év

Az *Európai Unió Hivatalos Lapjának*, amely az Európai Unió hivatalos nyelvein jelenik meg, 22 nyelvi változatára lehet előfizetni. Az L (jogsabályok) és a C (tájékoztatások és közlemények) sorozatot foglalja magában.

Valamennyi nyelvi változatra külön kell előfizetni.

A 920/2005/EK tanácsi rendelet értelmében, amelyet a Hivatalos Lap 2005. június 18-i L 156. száma tett közzé, és amely előírja, hogy az Európai Unió intézményei nem kötelesek minden jogi aktust ír nyelven is megszövegezni, illetve ezen a nyelven kihirdetni, az ír nyelven kiadott Hivatalos Lapok értékesítése külön történik.

A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványára (S sorozat – közbeszerzés és ajánlati felhívások) történő előfizetés mind a 23 hivatalos nyelvi változatot magában foglalja egyetlen többnyelvű DVD-n.

Kérésére az *Európai Unió Hivatalos Lapjára* történő előfizetéssel a Hivatalos Lap különféle mellékleteit is megkaphatja. Az előfizetők a mellékletek megjelenéséről az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közölt „Az olvasóhoz” című közleménynek köszönhetően értesülnek.

Értékesítés és előfizetés

A különböző, térítés ellenében kapható kiadványokra – például az *Európai Unió Hivatalos Lapjára* – való előfizetés a Kiadóhivatal forgalmazó partnereitől szerezhető be. A forgalmazó partnerek listája a következő címen található:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_hu.htm

Az EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) közvetlen és ingyenes hozzáférést biztosít az Európai Unió jogához. Erről a honlapról elérhető az *Európai Unió Hivatalos Lapja*, valamint tartalmazza a szerződéseket, a jogszabályokat, a jogeseteket és az előkészítő dokumentumokat is.

További információt az Európai Unióról a <http://europa.eu> internetcímen találhat.

